

Orășenii din Suceava

Cele mai vechi scrisori sînt ale negustorilor din Baia, „cetatea Moldovei“, vechea capitală a țerii, și din cetatea Sucevei, care a moștenit-o în această privință. Cea mai veche pecete din Baia poartă o dată din secolul al XIII-lea. În prima jumătate a secolului al XV-lea ea era înfloritoare. Săsească, pe cînd Suceava avea Germani din Galiția, ea avea aceleași relații cu Bistrița ardeleană, Nösen, la care se referă aceste răvașe.

Ele sînt scrise, firește, în limba germană.

Mă închin cu prietenie. Să știți întăiu, dragă domnule Gheorghe Eyben, că sînt bine sănătos din mila lui Dumnezeu cel atot puternic, și aș vrea să aud și eu tot bine despre d-ta și despre ai d-tale. Dragă domnule, îți mai fac de știre cu această scrisoare de față și vă rog sîrguitor din partea mea să ajutați pe ucenicul acesta și să-i scoateți o scrisoare de la părinții lui. Că iată de ce : a slujit mulți ani la tăbăcărie și și-a isprăvit slujba uceniciei, și meșterii nu vreau să-i dea nicio carte, ci trebuie să aibă de la părinții lui. Și ce ați cere d-voastră, iarăși, de la mine,

bucuros vi-l voiui face, și sînt gata la orice vreme. Cu asta, noapte bună de atîtea ori. Din Suceava, Luni înainte de hramul celor unsprezece mii de Fecioare, anul 1472.

Cinstitului și înțeleptului dumisale Gheorghe Eyben, jude de Bistrița, ocrotitorului și prietenului, să i se dea această scrisoare.

(Hurmuzaki, XV, p. 77 no. CXXXIV ; textul german.)

II.

Întăiu. Ne închinăm totdeauna cu prietenie, cinstiți și înțelepți dumneavoastră. Înțelepciunii și Cinstei dumneavoastră știut vă facem și pe depîn mărturisim cum că cinstitul Peterman măcelarul, locuitor al nostru, s'a făcut chizeș pentru Baltazar curălarul, de la voi, față de un Armean, ce i se zice Sahac. La aceasta mărturisim noi că acel Sahac i-a poprit și-i ține cu putere acelu Peterman măcelarul de la voi casa și averea, pe care l a luat Dumnezeu, și i-a lăsat bieteii femeii mare datorie pînă la vremea cînd a luat-o de nevastă cinstitul Toma măcelarul, și a cerut apoi de la cinstitul nostru Sfat o mărturie în scris pentru lucrul arătat mai sus, care i-am și încredințat-o și dat-o cu aceste slove de față. Pentru care rugăm Înțelepciunea dumneavoastră să ajutați și să faceți dreptate omului nostru, cum și noi avem de gînd a vă întîmpina pe d-voastră și pe ai dumneavoastră

ca asemenea prilejuri, oricînd. Suceava, Marți,
10 April, anul Domnului 1481.

Judele și jurații lui din Suceava.

Cinstiților și înțelepților dumnealor judele și
pîrgarii, tot Sfatul Bistriței, prieteni ai noștri în
deosebi de buni, să li se dea această carte.

(Hurmuzaki, XV, p. 113, no. CCIII; textul german.)

III.

Sucevenii și Vistierul Giurgea.

Une ori și boierii erau tovarăși la afaceri cu
negustorii, ca acest Giurgea al lui Ștefan-cel-
Mare:

Ne închinăm cu prietenie și statornică bună-
voință. Sa știți că sîntem sănătoși și am afla
totdeauna bucuros de sănătatea voastră și alor
voștri. Cinstite, înțelepte dumneata birăule, ne
rugăm de Înțelepciunea dumitale, ca de un bun
ocrotitor și prieten, pentru niște oameni ai d-
voastră, cari sînt datori unor oameni de la noi,
și de multe ori și-au căutat dreptatea pe multe
căi și pînă astăzi nu li s'a facut nimic. Și anume
Marcu Heussel, care-i e dator de mult dumisale
Giurgea din Vistierie, cu 22 de ughi și un ort.
Și iarăși Bernard Săbierul și Gașpar Böschez:
știu bine cei ce vor arăta această carte cu cît
e dator acela, și de mult și-au căpătat drep-
tate. De aceia rugăm Înțelepciunea dumitale
să ne ajuți pe noi și pe ai noștri la dreptatea
noastră. Tot așa vă vom ajuta și noi pe dumnea-
voastră și pe toți ai dumneavoastră. Dumnezeu

cu dumneavoastră. În Suceava, anul 1404 (1504),
în ziua Tuturor Sfinților.

Ulric Bergauer și Giurgea,

Vistiernicul lui Vodă, ai dumitale.

Cinstitului, drept-înțeleptului dumisale Fabiar,
birăului de Bistrița, al nostru bun ocrotitor și
prieten.

(Hurmuzaki, XV, p. 169, no. CCCXI; textul german.)

IV.

Tudor Logofătul.

Alți boieri făceau negoț pe sama lor, ca acest
Tudor Munteanu, logofăt:

Înțelepților domni și prieteni ai noștri de cinste.
Printr'un nepot de soră al nostru, anume Oprea,
trimesesem un caftan și un vig de vilar (catifea)
ca să le vîndă. Ci nepotul acela al nostru
nu le-a putut vinde, iar vameșii cer acuma vamă
de la acel caftan și vilar. Deci ne rugăm stărui-
tor de Înțelepciunile d-voastră, pentru mai ma-
rea noastră prietenie, să ni lăsați vama de două-
zeci la sută pentru acel caftan și vilar. Și noi
și în lucruri mai mari vom fi pe placul Înțelep-
ciunii dumneavoastră. În București, Joi, 14 Iunie
1509.

Tudor Logofătul,

al vostru întru toate, și altele.

Înțelepților birăului și juzilor, juraților cetății
Sibiului, vecini și prieteni ai noștri de cinste, și
altele.

(Hurmuzaki, XV, pp. 193-4, no. CCCLIII; textul latin.)

V.

Orășenii din Baia.

Multă sănătate, prea-puternici domni și vecini ai noștri. Scrisorile ce ni-ați scris le-am înțeles deșpre partea lui Iacov, fiul lui Șimon Henrich, că nu e destoinic de meșteșug, pentru ticăloșiile ce a făcut între noi și în orașul nostru. Noi spunem cu gând curat că el s'a purtat bine la noi, că nimeni dintre ai noștri și din tot orașul nu știe spune nimic de rău, nici zice de dînsul că ar fi făcut ceva ce nu se cade, așa încît să fie răspins de la meșteșug. Atîta numai că a rămas cu niște datorii la domnul său Andrei Obel, dar le-a plătit pe toate, și de aceia nu trebuie oprit de la meșteșug. Aceasta o vom mărturisi oriunde ni va cere. Înțelepți domni și ai noștri vecini, alta nu știm de dînsul decît că e om drept și că a făcut ce se cuvine unei slugi cinstite. Înțelepți domni ai noștri vecini, să credeți că nu e altfel. Își fac păcat dacă vorbesc ceva rău de dînsul. Și toți măcelarii au fost de față cu porunca voastră și am trimes să li se scrie cărțile. Rămîneți cu sănătate. În Baia, 30 Maiu, anul Domnului 1510.

*Soltuzul*¹ și tot Statul² cinstitului oraș Baia, vecinii dumneavoastră, întru toate cu credință.

Măriei Sale birăului și întreg Sfatului Bistriței, ai noștri vecini și prielnici, cu prietenie am scris.
(Hurmuzaki, XV, p. 203, no. CCCLXVI; textul german.)

¹ *Advocatus.* ² *Consulatus.*

VI.

Judele Stan din Suceava.

Ne închinăm cu prietenie. Vestiți și cinstiți domni și ai noștri dragi vecini. Facem știut Înțelepciunii d-voastră cu această carte supt a noastră pecete că a venit înaintea noastră locuitorul nostru Solomon Croitorul și s'a plins de curînd¹ pentru o datorie, pe care o are la al vostru Petru Curălarul : două caftane și două sute de orți². Și Solomon a dat putere înaintea Sfatului nostru întreg aducătorului acestei cărți anume Ilco să ia datoria de la Petru curălarul. Deci rugăm pe Înțelepciunea dumneavoastră să dați bun ajutor celui ce arată această carte. Vom sluji Înțelepciunii dumneavoastră și oamenilor dumneavoastră în astfel de trebi, și încă mai mari. Deocamdată atîta. Rămîneți în sama lui Dumnezeu. În Suceava, 30 Mart, anul 1514.

Stan judele cu jurații lui din cetatea Sucevei.

Vestitului și înțeleptului dumisale Fabian birăul și domnii dumisale din cetatea Bistriței să se dea această carte.

(Hurmuzaki, XV, p. 226, no. CCCCVIII; textul german.)

¹ *Eyn eczliche Kyrce.*

² *Pfenning.*

VII.

Cîmpulungenii din Țara-Românească.

Cîmpulungul muntean, veche fundație a Sașilor, cari-i zic „Langenau“ și-și puseseră în pămînt la vechiul *cloașter* oasele „contelui“, judeului lor, Laurențiu, la 1300 — supt cea mai veche piatră de mormînt ce ni s'a păstrat —, aveau vechi și strînse relații cu Brașovul.

Noi, judele și pîrgarii din Cîmpulung, mărturisim în toată cinstea noastră că cinstitul Ioan al Voicului a înfățișat înaintea noastră pe doi oameni cinstiți, anume Danciul Gildea (Golthe) și Stan Bicioru, cari arată pe cinstea lor și cu jurămînt că au fost de față în casa lui Mihai din Rîșnov, și că Ioan al Voicului i-a încredințat sluga lui, Isac, cu averea lui, și el i-a luat în grija lui. Și a mai arătat Ioan înaintea noastră cu șase oameni de samă, anume : Dumitru Florea, Stoica Plăcintă, Stan Cozma, Neacșul Gonțea, Stan Gonțea, Stoica Turcoane¹, cari pe sufletul lor au mărturisit că, de cîte ori acel Mihail din Rîșnov a venit la Cîmpulung, l-a întrebat Ioan înaintea acelor șase oameni pentru averea lui ce o recunosc cei șase oameni și că el a zis că se păstrează bine în cetatea Rîșnovului. De aceea rugăm pe Înțelepciunile Voastre ca, oricum, pe bună dreptate să o lăsați să iasă, și locuitorul nostru să nu rămîie la o pagubă ca a-

¹ Al Turcoaicăi. Cf. Imbroane, Stoicane, etc.

ceasta. Cu aceasta dăm Sfatul d-voastră în sama lui Dumnezeu. În Cîmpulung, anul 1524.

Judele și cei doisprezece pîrgari din Cîmpulung, prielnici vecini ai dumneavoastră.

Înțeleptului dumisale birăului din Brașov și celor doisprezece pîrgari jurați să li se dea cartea.

(Hurmuzaki, XV, pp. 277-8, no. DIII ; textul german.)

VIII.

Orășenii din Baia.

Sănătate cu prietenie și voie bună. Să știți de la noi, șoltuzul și pîrgarii din cetatea Moldovei, că dorim a auzi oricînd de la dumneavoastră sănătate și înțelepciune ca de la bunii noștri vecini și domni. Facem cunoscut Înțelepciunii dumneavoastră că a venit Ianoș diacul din Rodna înaintea întregului nostru Scaun în cetatea Moldovei, spunînd că de curînd a pîrît în privința unor porci de la bătrînul jupîn Andrei, că i-a luat fără dreptate, și jupînul Andrei dă vină aceluia Ianoș diacul că de la sluga lui i-a cumpărat. La aceasta s'a ridicat Ianoș diacul și l-a adus pe om înaintea întregului nostru Sfat, anume pe Ioan Bosu și pe Dragotă din Suceava, cari i-au cunoscut porcii. Apoi s'a ridicat judele nostru cu jupînii lui și i-a întreat pe acei doi oameni, pe sufletele lor, dacă jupînul Andrei a cumpărat porcii de la Ianoș diacul. Și acei oameni au mărturisit cu sufletele lor

că nimeni nu i-a cumpărat porcii decît acel Ianoș diacul. Și apoi a adus Ianoș diacul pe vameș, care e o slugă a Măriei Sale, și pe gazda anume Adorian, înaintea căruia s'a făcut tirgul. Și recunosc și ei așa pe sufletele lor că nimeni n'a cumpărat înaintea lor porcii decît Ianoș diacul. Și apoi că a stat sluga jupînului Andrei de față cînd a plătit Ianoș diacul porcii și nimeni n'a spus un cuvînt. Deci vă rugăm ca pe ai noștri buni vecini să ajutați pe acest Ianoș diacul la dreptatea lui, care cu nedreptate i s'a luat. Și ce au mărturisit acei oameni buni, ni e știut nouă, șoltuzului și pîrgarilor. Cu aceasta rămîneți cu Dumnezeu.

În Baia, 20 Februar 1527.

Șoltuzul și pîrgarii din Baia, ai dumneavoastră buni prieteni și vecini.

Cinstiților și înțelepților dumnealor birăului și dumnealor juraților din Bistrița să se dea această carte.

(Hurmuzaki, XV, p. 293, no. DXXXV; textul german.)

IX.

Alexandru Lăpușneanul.

Marele negustor al vremii lui a fost Alexandru-Vodă Lăpușneanu, de la care avem o sumă de scrisori arătînd grija ce poartă mărfa lui de boi, porci și altele.

Alexandru, cu mila lui Dumnezeu Domn și

adevărat moștenitor al țerii Moldovei și celelalte. Înțelepților dumneavoastră prieteni și vecini nouă cu adevărat iubiți, sănătate, cu cea mai mare bunăvoință de a vă face bine.

Vă arătăm cu aceste cărți ale noastre că am trimis în cetatea dumneavoastră o samă de porci și scoafe prin oameni ai noștri, pentru vânzare, pe cari cu ajutorul și sfatul dumneavoastră să-i ducă la loc potrivit cu slugile noastre, ca să ni putem scoate cheltuiala cu dinșii. Apoi am trimis un ceasornic mărunt, stricat, la dumneavoastră; vă rugăm să binevoiți să-l dregeți la meșteri buni de acest meșteșug. Și să-mi trimeteți și un om priceput la ceasornice, căruia vom căta să-i facem cinste și o să-l dăruim. Iar banii noștri ne rugăm a ni-i trimete prietenește prin om credincios al d-voastră. Pentru care iarăși în toate ne vom sîrgui a face și a răsplăti după placul și dorința dumneavoastră. În sfîrșit vă dorim sănătate dumneavoastră. Din cetatea noastră Botășani, 24 Noiembrie, anul Domnului 1552.

Înțelepților dumnealor birăul și ceilalți jurați ai cetății Bistrița, prieteni și vecini nouă din inimă dragi.

(Hurmuzakl, XV, p. 489, no. DCCCCIX; textul latin.)

X.

Nicolae Kürschner din Baia.

Tulburările aduse în Moldova de marile războaie de la sfîrșitul veacului al XVI-lea sînt ex-

puse pitoresc și cu „patriotism“ de prietenul din Baia, Sasul Nicolae.

Închinăciunea noastră și dorirea de toată fericirea, și celelalte. Apoi facem știut Înțelepciunii d-voastră cu bun nume că *Hanul*¹ din Țara Tătărească însuși, cu puterea sa, cu o grozavă oaste de Tatarsi și cu sangeacul², zilele trecute a fost în țară la noi, cu gând să nimicească toată țara Moldovei și noi să ajungem la pământ; și așa, mai bine și mai setos, fără vre-o piedecă și teamă, să năvălească în Țara Ungurească și s'o smulgă, s'o prade din temelie. Dar, de oare ce Caștîleriul³ din Țara Leșească era de față cu o foarte bună oaste mare, și cu Cazaci, bine gătit, împreună și cu oastea Țării noastre, care (de i-ar fi lăsat Caștîleriul) răpede ar fi dat o învățătură tiranului Tatar, împreună cu sangeacul, de n'ar fi scăpat, cum se zice, picior din ei, și *Hanul*, împreună cu sangeacul, a aflat bine că e pierdut el și Tatarii lui. Se supune deci Caștîleriului, și fac pace. Însă așa: țara să fie a Leșilor, cetățile⁴ ale păgînilor și să dea bir Turcilor ca de de mult. Așa tragem nădejde că acum vom rămînea în pace, cu ajutorul lui Dumnezeu. Vom ruga pe dreptul nostru Dum-

¹ În românește. Restul în limba germană.

² De Bender, numit beg al Moldovei.

³ Așa rostia Mihai Viteazul numeie demnității lui Ioan Zamoyski.

⁴ Chilia, Cetatea-Albă, Benderui.

nezeu cu căldură, împreună cu dumneavoastră, ca pe Înțelepciunea dumneavoastră cu bun nume, cu ai d-voastră și cu toată creștinătatea, să vă păzească bine de un grozav tiran ca acesta al bieteii creștinătăți, și să puteți trăi în pace și slavă Domnului, și cu cinste. Aceasta o vestim Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume, ca domnului și prietenului nostru cu bună aplecare, și că Tatarul s'a și întors în țara lui și Canțileriuul înapoi în Țara Leșească. Slavă dragului Dumnezeu, cinste și mulțămită, care toate mai bine le face la vremea lor decât noi, bieții oameni. Cu aceasta vă dau în sama dragului Dumnezeu. In Baia, 28 Octomvre, anul Domnului 1595.

Al Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume de bine voitor și credincios oricînd :

Nicolae Pielarul (Kürschner).

Această carte să se dea celui cu bun nume, prea-înțelept dumisale Ioan Budacker, birăul crăieștii cetăți Bistrița, și celelalte, prielnicului său domn și prieten, chiar în mîna lui.

(Hurmuzaki, XII, p. 138, no. CCXIII; textul german.)

XI.

Cotnarul.

O dată apare și firgul Cotnarului, așezare de Germani vieri, cari aveau în frunte un pîrcălab domnesc, adesea de neamul lor, ca Grigore

Rosenberger al lui Petru Rareș. Până în veacul al XVIII-lea ei se țineau cu biserica lor catolică, avînd neamuri vechi ca Alciner, despre care v. articolul meu privitor la procesele mănăstirii Sîntilie, în *Analele Academiei Romîne*, pe 1925.

Eu, Tămaș, șoltuzul de Cotnari, îți fac știut dumitale, judeului de Bistrița, cum că a venit la noi un om din Rodna, anume Ștefan Treyber, și ni s'a plîns și ni-a dat a înțelege pentru ginerele lui, anume Benedic, și l-a pîrît¹ la noi. Astfel i-am dat semn să-l cheme la noi, înaintea județului nostru. Și el n'a vrut să vie și a fugit. Aceasta v'o dăm în știre, ca să credeți acestui om, lui Ștefan Treyber.

Cu aceasta rămîneți în sama lui Dumnezeu.

Anul 1556, în dealul Cotnarului², 18 Iunie 1556.

Cinstitului, înțeleptului dumisale, judeului Bistriței, să se dea această carte.

(Hurmuzaki, XV, pp. 521-2, no. DCCCCV ; textul german.)

XII.

Sucevenii.

Slujba noastră prietenească și toate cele bune înainte. Cinstate, înțelepte, voitorule de bine, dumneata jude. Nu-ți vom ascunde că avem acuma de lucru acasă pentru trebile gospodăriei

¹ *Geffon* sau *gesson*.

² *Kottnersberg*:

noastre. De aceia am trimes la dumneavoastră în trebile noastre pe Toader, aducătorul cărții. Să-i dați toată credința în numele nostru și să-l îndreptați la noi aici cu ispravă bună cit mai iute. Și să nu ne mai intețiți la trudă zădarnică și la cheltuleli, căci până acuma am cheltuit destul. Iar, de veți face-o, călcați Înțelepciunea d-voastră întru aceasta voia și socotința Măriei Sale Domnului nostru. Că, de nu se va face așa [cum cerem], fără îndoială că apoi va ieși de acolo ceva care Înțelepciunii Voastre n'o să-i placă. Cu aceasta vă lăsăm în sama lui Dumnezeu. În Suceava, 24 Mart, anul 1562, și ce-lelalte.

Feciorul lui Falten Hantschen și Falten cel Roșu.

Cinstitului, de bun nume și înțeleptului dumisale judeului și Sfatului cetății Bistrița în Ardeal, prea-cinstitului nostru domn și de bine voitor, în mână, la Bistrița.

(Hurmuzaki, XV, p. 576, no. MLXV; textul german.)

XIII.

Orășenii din Baia.

Îndurare și pace întru Hristos Isus, Mîntuitorul nostru, să fie totdeauna cu voi. Cinstiți, de bun nume și înțelepți domni, dacă sînteți sănătoși, ni-ar fi o bucurie s'o auzim, și să ne știți și pe noi că sîntem destul de în bună să-

nătate din mila lui Dumnezeu, și celelalte, și celelalte.

Cinstiți, prevăzători, de bun nume și înțelepți domni. Facem știre Cinstitei voastre Înțelepciuni că doi oameni locuitori și târgoveți ai noștri au venit la noi, la tot Sfatul nostru, și au arătat cu sufletele și cu știința lor — pe oameni îi chiamă Todea și Ghiga — și au arătat că un om bun de la dumneavoastră, anume Albert, locuitor de la dumneavoastră, s'a dat dator față de Lazea de la noi cu paisprezece taleri, și au și fost chemați la judecată înaintea dumisale Grigore Daum, care a fost jude la noi. De aceia rugăm pe Înțelepciunea Voastră, ca pe domni de bun nume și înțelepți, ca Înțelepciunea Voastră să-l ajutați la dreptatea lui pe acest Lazea al nostru, căci omul acela bun anume Albert, de la noi, îi e dator, cum arată înaintea noastră cei doi oameni. Acuma atîta, ci rămîneți cu Dumnezeu. În Moldova, 8 Iunie, anul Domnului 1570.

Judele și jurații orașului Baia.

Cinstiților, de bun nume și înțelepților domni, dumnealui Gașpar, jude de Bistrița, și la tot Sfatul, în mîni.

(Hurmuzaki, XV, pp. 642-3, no. MCXII; textul german.)

XIV.

Benedetto de Gagliano.

Negustorii ragusani, unii și italieni, aveau raporturi strînse cu țerile noastre. Contoarele lor

erau la Timișoara și la Silistra, și o întreagă corespondență a acestor bancheri și oameni de afaceri s'a păstrat în chipul cel mai fericit într'o colecție venețiană. Din ea desfacem două scrisori către Mărioara Adorno Valarga, soră cu Doamna Ecaterina a Țerii-Românești, fiică, aceasta, a unui Grec din Constantinopol și a aceleiași Levantine, vorbind ea însăși limba italiană.

La Veneția, doamnei Mărioara Valarga. Laudă lui Dumnezeu. Azi, 18 Iunie 1577, în Pera.

Prea scumpă, ca o soră. De mai multe zile nu ți-am scris, fiindcă nu am avut pentru ce. Aceasta e pentru a-ți spune că zilele acestea Doamna sora Domniei Tale ni-a trimes 100 de galbeni de aur, ca să ți-i trimet acolo pentru cheltuială. Pentru care lucru am scris lui domnul Dominic, fratele meu, să-ți facă plata, și astfel cu cel d'întăiu prilej vei scrie pomenitei Domniei Tale surori despre primire, pentru ca să aibă pentru ce să-ți trimeată și alți bani. Care, ea, e bine și fără turburare, de și zilele acestea a avut puțină trudă cu un doctor Rosso, anume Bernardo, care cerea Domnia Țerii-Românești, sînt acum cinci la șase luni, și l-a purtat cu vorba până ce a sosit haraciul: după ce a primit haraciul, l-a pus la catarge¹ cu alți Munteni, în număr de șase, cari au mărturisit că e fiul lui Basarab, cea mai de bun neam seminție din Țară;

¹ Galere.

de unde se zice că-l vor arunca în Mare, dincolo de Cele-Şapte-Turnuri. Şi acuma cîrmuirea e asigurată pomenitei Domniei Tale surori, pe care Dumnezeu facă s'o poată păstra cu bucurie şi înţelepciune şi pe viitor, împreună cu Domnul Alexandru. Eu am cheltuit cu „pămînt de Caffa“ şi „iarbă de baie“ puţin, şi trimet lucrurile cu Iacob Elbetti, şi tot astfel vă trimet cu zisul Iacob încă şi două bucăţi de blană de samur şi un păhăruş de argint şi nişte marames, trimese de sora Domniei Tale, şi, la sosirea lui, cere-le, dîndu-i adevărîntă de primire. Deocamdată n'am alt să-ţi scriu. Hristos ferească-te de orice rău.

Al Domniei Tale *Benetto de Galiano*, Pera.

(V^o:) Măreţei doamne Mărioara Valarga, precinstită, la Veneţia.

(Iorga, *Contribuţiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a veacului al XVI-lea*, din „Analele Academiei Române“, XVIII, p. 22, nota 1; textul italian.)

XV.

La Veneţia, doamnei Mărioara Valarga. Laudă lui Dumnezeu. Azi, 4 Fevruarie 1579, în Pera.

Măreaţă doamnă, ca şi soră. Zilele trecute am primit scrisori de-ale Domniei Tale şi, la un loc cu dînsese, am avut o scrisoare pentru Prea Luminata Doamnă, sora Domniei Tale, pe care scrisoare am trimes-o bine, şi zilele acestea a sosit dumnealui Andrei Spătarul şi mi-a adus două sute de galbeni de aur, între cari erau unii ungureşti şi alţii cu lipsă, şi am făcut socoteală că

vin cinci galbeni lipsă. Și astfel i-am încredințat dumisale Domizo, fratele meu, ca să-ți facă plata, cum a făcut și altă dată, și astfel vei scrie cu cea d'întăiu scrisoare a Domniei Tale Doamnei, sora Domniei Tale, că s'a primit, ca să-ți poată trimete alții. Domnia Ta îmi scrii că ți-a trimes înaintea șapte sute de galbeni de aur, pe cînd credeai că erau opt sute de galbeni. În această treabă, te-ai gândit că Doamna sora Domniei Tale are a-ți da două sute de galbeni pe fiecă dată, și acei o sută de galbeni cari lipsiau, te umpleau de mirare. Și tot așa și Doamna sora Domniei Tale credea că așa este și așa mi-a scris, spunind că ea trimitea totdeauna două sute de galbeni pe fiecare dată și că data aceia au fost o sută, și nu două sute. Pentru care am trimis chiar scrisoarea sa, pe care a adus-o dumnealui Mihai Cinqueboro, împreună cu blănile de samur, și nu mi-a adus data aceasta decît o sută de galbeni și blănile de cacom. Deci i-am trimes înapoi acea scrisoare, ca să vadă Domnia Ei greșala ce s'a făcut și va găsi adevărul, cum vei afla de la Domnia Ei. Cele ce ți le spun mai sus, și nu altfel, fiindcă a trecut vreme la mijloc, și socot că nu-i înseamnă și a uitat, dar noi aici îndată-i însemnăm cum ni-i aduc, și-ți deschidem credit, și nu vei avea nicio pagubă de spre partea noastră, și vei avea totdeauna ce vei dori. Însă iasă-ți din minte această închipuire, și aiți în-

credere în mine. Care (Doamnă) se află bine, și tot așa și Domnul nepotul Domniei Voastre¹, Dumnezeu să-i dea viață lungă și mila de a putea să cîrmuiască acea țară cu mulțămirea oamenilor săraci, ca să mă rog la Domnul Dumnezeu pentru mîntuirea Lui. Domnul nostru Hristos aibă-te supt pază de cele rele.

Al Domniei Tale *Benetto de Galiano*.

(V^o;) Măreței doamne Mărioara Valarga, ca o soră prea-iubită.

La Veneția.

(*Ibid.*, p. 28, nota 1; textul italian.)

XVI.

Banul Mihalcea, vestitul general și boier al lui Mihai Viteazul, un Chiot, a început ca negustor, în legătură cu Doamna Ecaterina și cu datornicii ei faliji, bancherii de'Luccari.

Prea-cinstitei și prea-creștinei și vrednicei de orice vrednică cinste și cinstitei doamne Mărioara. Multe închinăciuni Domniei Tale. Alta, am primit cinstita scrisoare a Domniei Tale cu fregata venețiană, și am luat și cele două cărți ce mi-ai trimes, și mulțămesc mult Domniei Tale, și am aflat ceia ce mi-ai scris și m'am bucurat de sănătatea ta. Alta, îmi scrii Domnia Ta despre Lucari, cum că a trimes la Veneția multe blăni de tot felul și s'a vîndut b'ana de la 40 de galbeni și de la 50 de galbeni [în sus], și sînt și

¹ Mihnea.

oameni cari știu aceasta. Alta îmi poruncește Domnia Ta, dacă voi putea, să vin și eu la Veneția. Ce să-ți spun Domniei Tale? Mi-ar fi plăcut și mie să vin acolo, dar ce să fac? N'am voie de la Domnul meu, căci acel pe care-l căutam, l-am găsit aici la Ragusa și-l am supt pază. Însă să faci bine Domnia Ta să pui oameni să cerceteze și poți să li făgăduiești câte ceva și eu să le plătesc. Căci sînt multe lucruri, multe aurării, sînt multe mărgăritare, argint e foarte mult, giuvaiere cu diamante și rubine și smaragde frumoase, și sînt zece lanțuri de aur; sînt multe lucruri. Ce să-ți spun Domniei Tale? E o avere mare, căci și aici la Ragusa s'au găsit lucruri multe, din cele ce le caută Doamna, sora Ta, dar lipsesc încă foarte multe lucruri. Alta, îmi scrii Domnia Ta să-ți trimet 150 de galbeni după plac, la porunca Ta; îi voi trimete cu cel d'întăiu om bun ce voi găsi; de am afla un nobil care să fie negustor, să-și poarte negoțul lui în Veneția și să aibă un agent acolo! Și-i voi plăti aici, în Ragusa, iar Domnia Ta vei avea banii acolo; voi face cît bine îmi va fi cu putință, și să n'aibi grijă. Alta, îmi vestești Domnia Ta că vine o corabie din Veneția și are în ea postavuri de-ale lui Secondo de'Lucari și le au scrise pe un alt nume; să fii sănătoasă Domnia Ta, care mi-ai dat de știre! Numai să vie corabia să o văd cu ochii, și de acolo știu eu cum să vorbesc cu Ragusanii. Alta, te rog

pe Domnia Ta să cercetezi acolo la Veneția ce lucruri s'au vîndut de Secondo de'Lucari, care sînt multe lucruri, nu sînt numai blăni, ci sînt aurării, argint, mărgăritare, postavuri de aur; sînt multe lucruri scumpe. Și vezi și Domnia Ta de întrebă, cercetează, cine le-a luat și cum s'au vîndut și la ce bancă le-a dat și s'au vîndut. Și trimete-mi multe scrisori, te rog pe Domnia Ta, căci îi va fi foarte cu plăcere Doamnei, surorii Tale, și nepotului Tău, Domnului Mihnea Voevod. Alta, aceste lucruri nu sînt numai ale surorii Tale, Doamna, ci sînt și ale Domniei Tale, și e drept să vezi Domnia Ta, să întrebi ce lucruri s'au vîndut și dacă sînt și alte lucruri de ale lui Lucari acolo, și să-mi trimeți socoteală cu cea mai mare grabă ce se poate. Și omul care-mi va aduce să fie de încredere, ca să mi-o dea în mîinile mele, pentru ca să nu se întimple să cadă în mîinile unui Ragusan. Și, în privința banilor despre cari îmi vorbești Domnia Ta, să n'aibi grijă, și cu alt curier vei avea Domnia Ta socoteală de aceia. Ți-i voi trimete de aici, ca să fac să-i aibi acolo prin vre-o bancă, și te rog pe Domnia Ta să-mi trimeți numele chezașilor lui Lucari. Nimic alt, și Dumnezeu cu Domnia Ta. Și să te afle scrisoarea mea în sănătate și bucurie. 1583, Iulie (*sic*) 30.

Eu, *Banul Mihali* și boier al Domnului Mihnea Voevod al Marii Ungrovlahii, scriu și mă închin, la Ragusa, și te rog pe Domnia Ta, ca,

pentru lucrurile ce s'au vîndut acolo, să vezi să cercetezi marturi, și marturii să-i iei de la cancelariu, și scrisoarea ce-mi vei scrie să fie pecetluită de cancelariu. Și te rog să-mi trimiți cît vei putea mai iute răspuns, căci e mai mult pentru Domnia Ta, de oare ce Lucari a pus să te tîgăduiască și spune că nici n'a trimes postavuri la Veneția, nici postavurile ce vin nu sînt ale sale și că nu știe nimic despre cele ce scrii Domnia Ta. Și eu aștept ceauș de la Sultanul în fiecare zi pentru afacerea lui Lucari. Și trimete Domnia Ta cît poți mai răpede scrisoarea cu o hotărîre de judecată bună.

† Ai cerut Domnia Ta să-ți trimet 150 de galbeni, și află că i-am găsit aici la Ragusa, și am dat aici la Ragusa 150 de taleri, adecă o sută cincizeci, ca să-i iei acolo Domnia Ta de la dumnealor Marino și Zuan di Andrea de' Babali, cum scrie scrisoarea de schimb, și să-ți dea Domniei Tale pentru un taler șase lire, doi *soldi*, și să știi Domnia Ta cum că a venit ceauș de la Sultanul și sîntem gata de plecare. Și, dacă trimeți scrisoare Domnia Ta, trimete-o în Țara-Românească, și la Ragusa nu trimete nimic. 5 Iulie, cînd am dat banii, 1583.

În cinstitele mîni ale doamnei Mărioara, care stă la mănăstirea San Maffio din Murano. Să se deie dumnealui Aloise Spà; e și negustor și stă la Rialto.

(*Ibid.*, p. 46, nota 2, supt pagina 48; textul grecesc.)

XVII.

Pascal de' Marini Poli.

Frații Pascal și Ioan de' Marini Poli, rude domnești, stau în fruntea Ragusanilor de la noi.

Astăzi, 24 April 1587, în Veneția.

Domnule Gașpar Mazza. Trebuind să plec eu, dacă va vrea Dumnezeu, din Veneția și fiindcă prin scrisori ale fratelui meu Ioan, date din Țara-Românească, în luna lui Ianuarie, scrie că trimite prin Domnia Ta bani pentru 200 de galbeni, pe sama și în numele Măreței Doamne Mărioara, sora prea-strălucitei Doamnei-mame a Terii-Românești, am vrut la plecare să-ți spun, cu această scrisoare a mea, că, fiindu-mi trimiși mie acei bani sau altă valoare ce ar fi, Domnia Ta, în puterea acestei scrisori, să trebuiască să-i dați, fără altă zăbavă, pomenitei mărețe Mărioara, care stă la San Maffio în Murano, și vor fi buni dați, — ca unii ce sînt ai ei, fiindcă mi-au și fost trimiși mie, — ca și cum mi i-ai fi dat mie însumi. Și rămas bun.

Pascal de' Marini Poli, în Veneția.

Și porunca de față pentru aceasta să fie bună și pentru Domnia Ta, domnule Gașpar Mazza, și pentru oricine, ori prin cine s'ar trimite, sau în lucruri sau în bani, sau prin scrisoare de schimb, sau pe numele pomenitei Mărețe Doamne Mărioara sau pe al meu, să fie dați bine și foarte bine pomenitei Mărioara, pentru că rudele ei trebuiau să trimită porunci din Țară.

Pascal cel de mai sus. La Veneția. Aceiași dată.

(*Ibid.*, p. 71, nota 1; textul italian.)

XVIII.

Mult Măreței Doamne Mărioara, vrednică de respect ca și o mamă.

Măreață și respectabilă doamnă. După ce ți-am scris, am ajuns, nu fără primejdia vieții, cu voia lui Dumnezeu, astăzi, aici în Vidin, pe Dunăre, port sau pas din țara prea-strălucitului Domn al Țerii-Românești, nepotul Domniei Tale. Care țară e mai frumoasă de cum credeam și foarte mare, căci de aici trebuie nu mai puțin de o săptămână până la București, tot prin țara lui. Și de acolo îți voi scrie mai pe larg; până atunci, niște Turci și Munteni, veniți de acolo sînt opt zile acuma, spun că toți sînt sănătoși și că Domnul și cu dînsul Ioan erau duși în Ardeal sau în Moldova, cu 3.000 de călăreți și o mie de pușcași, pentru a duce mireasa vărului acestui Domn¹. Cît privește celelalte lucruri, pe Gașpar Mazza nu l-am putut întîlni pe drum, dar am întîlnit mărfurile lui, și, fiindcă e foarte greu de mers acuma prin aceste țări, abia în toată luna Iulie va ajunge el cu mărfurile la Seraievo și la „Gabela“², în zilele d'întăiu ale lui August sau poate până la Sântă-Mărie, așa că până la sfîrșitul lui August îl vei avea acolo. Prin care dacă vor fi scrisori de-ale mele, în grecește, vei pune să le cetescă Domnia Ta,

¹ Vlad, fiul lui Miloș-Vodă, care în adevăr s'a însurat la Tecuciu.

² Cavala ?

pentru ca să știi cum să răspunzi și la scrisorile către Domnia Ta, cît și la cele către mine, cum îți se va părea Domniei Tale că e bine. Căci nu e rău, ci bine să le tot scrii. De oare ce n'am vorbit cu Gașpar, nu știu ce-ți aduce Domniei Tale: vei ști de la dînsul, dacă nu te înștiințez eu înainte, de acasă. Mă recomand lui domnul Alvisè Spà și la toți prietenii. Ajungînd, voi scrie mai pe larg, și Hristos aibă-te supt pază.

La Seraievo am lăsat poruncă lui Mazza¹ că, dacă are ceva pentru Domnia Ta sau și pentru mine, tot Domniei Tale să-ți dea. Salută pe Paulina² și pe cucernica stariță și pe toți. Hristos păzească-te.

La 2 Iulie 1587. Al Domniei Tale gata de slujbă *Pascal de' Marini Poli*, în Vidin, la Dunăre, care desparte Țara-Turcească de Țara-Românească.

Mult Măreței Doamne, Doamna Mărioara Val-larga, la mănăstirea San Maffio din Murano, la Veneția.

(*Ibid.*, p. 72, nota 1 ; textul italian.)

XIX.

1587, la 15 August.

Mult măreței și ca o mamă prea-iubitei și cinstitei.

Măreață și cinstită. Ți-am scris cea din urmă

¹ Gașpar. V. mai sus.

² Fiica naturală a lui Ioan, fratele lui Pascal.

scrisoare a mea din București și ți-am spus de sosirea mea cu sănătate, mulțămită lui Dumnezeu, după ce am trecut prin multe primejdii. Călătoria e foarte lungă; nu trebuie să te miri une ori că primești scrisorile târziu. După ce ți-am scris și spus că prin Mazza nu trimisese bani, dar că pe urmă și puțin înaintea de sosirea mea se trimisese prin Sofia, unde s'a dat poruncă să-i schimbe, precum nădăjduiesc că se vor schimba bine și spre folosul Domniei Tale, cum vei vede, s'a poruncit, dacă se poate, [ca plata să se facă] în scrisori de schimb, ca să-ți plătească acolo și, în lipsă, plata să se facă în galbeni, pentru a ți-i da prin cale sigură de negustori până la Ragusa și de acolo pe mare cum, dacă va vrea Dumnezeu, îți vor ajunge, sau în scrisori de schimb sau prin galbeni; scrisorile vor fi prin mîna lui Nale. Vei ști că, dacă se face trimiterea prin scrisori, vei avea poate banii înaintea, dar, dacă va fi în bani, vei avea zăbavă, până va fi o cale sigură. Rog pe Dumnezeu să-i păzească neatinși, și, ceva mai degrabă, ceva mai târziu, n'are nicio însemnătate, numai Dumnezeu să ție sănătoasă pe prea-strălucita Domniei Tale soră, Doamna. Ți-am spus că fusese bolnavă și de aceea n'a putut merge cu Domnul la Tîrgoviște, și cumnată-mea¹ a rămas pentru dînsă, și eu, pentru ca să nu fie singură cumnată, am rămas

¹ Ester-Prepia, soția lui Ioan de' Marini Poli.

și eu, și Ioan s'a dus cu Domnul. Așa că Doamna s'a însănătoșit și, la 26 ale lunii trecute, mă înfelesesem cu doamna Prepia să vie în acea zi; Duminecă, la casa noastră, cum stă și altă dată, și aici s'ar fi putut vorbi mai pe larg. Pentru că la Curte nu mai are tihnă, căci țara e mare și alte judecăți nu-s, decît sau ea sau Domnul hotărăște toate: te uită Domnia Ta dacă are de lucru! Dar n'a venit, pentru că la 25, Sîmbătă, s'a îmbolnăvit din nou, și mai rău decît înainte. La 27, doamna Prepia mi-a spus că aș face bine să merg la Tîrgoviște să spun din partea mea că-i este rău, ca să se îngrijească de alți doctori. M'am dus îndată; la 28 la amiază am ajuns, și Domnul a trimis îndată o ștafetă în Ardeal pentru un doctoz bun, care a venit curînd și i-a adus, cu ajutorul lui Dumnezeu, o ușurare însemnată și, slavă Domnului, îi e mai bine. Adevărat că pare supărată pentru giuvaierile ce le-a pierdut, de și ea nu suferă să-i spui. Cît despre mine, cum am ajuns aici la Tîrgoviște, în ziua de 28, am căzut bolnav de friguri așa de grozave și năprasnice, că măreția lui Dumnezeu, din mila lui, m'a ținut pe alătura de moarte, ori că va fi fost pentru drumul cel lung ce l-am îndurat. Oricum să fie, slavă Domnului, mă îndrept pe încetul, cum vrea Dumnezeu, pe căldurile acestea, până se va mai răcori vremea.

Cît ai cheltuit până acuma cu Paulina, fiica Magdalinei, am însemnat și va fi bine, de va

vrea Dumnezeu. Doamna Prepia spune: Dacă aş şti să cetesc sau să scriu ca Domnia Ta, cred că ar fi fost foarte urît să nu-ţi scrie des, dar Ioan şi acuma Domnia Ta (adecă eu) scrieţi şi pentru mine şi pentru voi“. Şi mai zice că, dacă nu te-ar vedea în viaţa ei, nu va muri în pace, căci, spune ea, „îmi vîrîsem în minte că Doamna mă va trimite cu vre-un credincios, pe mare ori pe uscat, la Veneţia; mai că mi se părea că trăiesc cu dînsa la mănăstire, şi Doamna îmi făgăduise aceasta, cînd s'a întors în Domnie, şi Dumnezeu a vrut să mă mărit pînă atunci“.

Benetta nu se mai poate lecuî la picioare ¹, pare că i lă-a luat cineva; e măritată cu Clucerul şi boierul Pîrvu, feciorul răposatului boier Ştefan, care a fost om mare pe lîngă Alexandru şi e din neamul nostru: dregătoria lui, cu care se îndeletniceşte, e că are grijă de toate cele ce vin la Curtea Domnului, cele ce se primesc şi se împart, şi nimeni nu-i poate lua socoteala. Păuna ² e măritată cu Spătarul cel Mare Richiacana (*sic*: Râşcanu?). Dar m'a supărat mult să tot aud spuindu-se că Prepia, după ce s'a măritat cu Ioan, s'a îmbolnăvit şi înnainte nu ştia ce e boala. Şi i s'a răspuns după cuviinţă. Oricum, doamna Prepia e cea mai cuminte şi mai bine privită şi de Doamnă şi de Domn, numai ca

¹ Sora Prepiei şi, ca dînsa, fiica Lucreţiei Xenos, sora Ecaterinei.

² A treia soră.

femeie cuminte și cam sfioasă, pentru că, de ar fi fost ceva mai îndrăzneată, ar avea de la Doamnă și de la Domn ce ar voi.

Domniei Tale știi cât bine îți vrea Doamna, dar Domnul, după judecata mea, îți vrea și mai mult bine, pentru că, îndată ce am sosit, m'am dus să-i sărut mîna, și din partea mea și din a Domniei Tale, unde stă pe Scaunul regal, la judecată cu boierii, ca în colegiu, unde stă și Ioan. Și, salutîndu-l din partea Domniei Tale, s'a ridicat în picioare, cea ce-mi pare semn de mare bunăvoință, căci se zice că nu se ridică niciodată înaintea nimăruia decît înaintea ceașului Sultanului, cînd vine din Constantinopol. Pe urmă s'au făcut daruri din lucrurile aduse de mine, și li-au plăcut. Despre bani nici ei nu mi-au spus pînă acum că-i dau, nici eu nu i-am întreat, dar au cetit scrisorile. Adevărat că n'am avut cînd să vorbim de aceasta, nici se poate vorbi așa în pripă, ci trebuie să treacă un timp și să văd dacă ei își aduc aminte, și, dacă nu, li voi aduce eu aminte, și vei ști și Domnia Ta, cu voia lui Dumnezeu, la vreme.

Aici e țară mare, de am făcut o săptămînă întregă de la intrarea în țară pînă acasă: țară îmbielșugată din firea ei și bogată, dar cam stoarsă de schimbările de Domni. Și e foarte bună și frumoasă, dar are frică de Turci, cari stau zilnic cu gura căscată, amenințînd cu schimbarea. Așa că are îndestul, dar îi

și lipsesc destule. Mă recomand lui domnul Aloise și zic că a făcut bine de n'a luat pe niciunul din fiii săi într'o întâmplare și fără să știe cum, că nu costă nimic să trăiești și să aștepți norocul. Și, pentru mine, eu nu am alt mijloc decît să ajut la negoțul pe care Ioan însuși nu-l putea face. Mă recomand cucernicei stărițe și altor prieteni, amintindu-mă la rugăciunile lor, și Hristos păzească-te.

Al Domnului-Tale ca un fiu,

Pascal Marini de' Poli. În Tîrgoviște.

La 19 August.

Azi dimineața a venit ștabela din București la Domn, că Doamna, sora Domnului Tale, e rău, să vie la dînsa îndată, cum a și făcut. S'a ridicat fără zăbavă, cu toată Curtea și boierii, și mai toată noaptea am mers, și la 20 dimineața am sosit.

Azi avem 25: mulțămită rugăciunilor tuturor, Doamna, sora Domnului Tale, s'a însănătoșat bine și ieri a fost la Maica Domnului, departe de aici cale de o zi: astăzi (*sic*) serbează aici Sîntă-Măria: azi va sta acolo și mine se va întoarce aici. Slavă Domnului că s'a însănătoșat și a trecut primejdia cea mare a bolii. Ca și cum n'ar fi ajuns aceasta și boala mea, pe Ioan, fratele meu, l-am găsit aici bolnav, mai mult mort decît viu, de friguri grozave, căci fusese trei săptămîni pe căldură ca să slujească pe Domn, prin

țară, ca să scrie dijmele mierii pentru Domn, și mersese neconținut cu căruța, ca să-și facă slujba mai iute. N'a mîntuit-o, căci a făcut ca un om cuminte de s'a întors la timp acasă, fiindcă i s'au dat îngrijiri, și nădăjduiesc în Dumnezeu că se face mai bine; însă, afară de friguri, îl doare tot trupul de scuturătura căruții. Îi trebuie o lună ca să se îndrepte. Mulțămesc lui Dumnezeu pentru toate, rugîndu-te și pentru noi și pentru ai noștri, să nu ne uiți în rugăciunile Domniei Tale, de care sînt sigur că faci și vei face, și pentru sănătatea și pentru pacea și fericirea noastră.

Mult măreței doamne, doamna Mărioara Val-larga, la Veneția, la San-Maffio din Murano.

(*Ibid.*, p. 74, nota 1; textul italian.)

XX.

Pascal și Ioan de' Marini Poli

Azi, 31 August, 1587 în București.

Măreață și cinstită. Vei primi o altă scrisoare a mea din 18 (*sic*), cu adaus din 25, împreună cu aceasta. După ce scrisesem pe aceea, m'a găsit plăcuta Domniei Tale carte din 24 Iunie. Ca răspuns, cît privește ceia ce spui, că ai vrea să fii și Domnia Ta aici, ca să vezi pe ai Domniei Tale, și mie mi-ar plăcea foarte, și cu prilej potrivit poate vor rîndui și vor trimete să te aducă, lucru care, nu numai ar putea să fie mulțămitor și de folos, dar după părerea

mea ar trebui chiar să rînduiască a se face, și cu îngrijire. Nu trebuie să te îndoiești că și noi și doamna Prepia nu te vom uita niciodată; despre celelalte surori ale ei, nu trebuie să te razimi pe ele, nici în fapt, nici în vorbă. Cei 20.000 de aspri (în bani), ce sînt acuma pe cale, nădăjduiesc în Dumnezeu că-i vei avea îndată, și-mi vei spune cîți galbeni vor fi fost, căci vor fi mult mai mulți de 200. Surorii Domniei Tale nu trebuie să-i spui alta, numai, cum îi vei primi [vei zice]: „am primit cei 20.000 de aspri ce mi-ai trimis prin Ioan“ și apoi să spui un cuvînt: „doresc să știu dacă lui Pascal i-ați plătit cei 200 de galbeni, despre cari ți-am scris printr'însul.“

Despre Paulina, spui prea pe larg, căci Ioan cetește... Ce vrei să-ți spun? Mai ales unde ai spus că mă-sa nu vrea s'o vadă; pe cînd și el, prin vorbele mele, prinsese iubire pentru fetiță și voia să răspundă mamei ei, la o scrisoare ce-i scrisese ea. Ci, cum a văzut scrisoarea Domniei Tale, s'a supărat și s'a înfuriat de dînsa, și eu n'am să pot face alta decît să mă îndrept după voia lui. Voiu scrie eu mamei Paulinei pentru acest lucru, căci ea e sigură că fata e a ei și nu a Domniei Tale, și eu știu cît înțeleg din vorbele ei și, fiind eu sincer, cred totdeauna și pe altul tot așa, dar, dacă ea se va îndărătnici așa să n'o vadă, eu voi face și mai rău, și paguba va fi a ei și pe sufletul ei fie, dacă nu va voi ceia ce e cîstit și se

poate face și să-și ajute fata, pentru că ea e sigură, și eu nu. Despre blană pentru Domnia Ta și lighean de argint, voi vorbi la vremea potrivită, dar samurul aici e cu mult mai scump decît la Veneția și spinările de blană acolo e mai bine să le cumperi. Și cu sora Domniei Tale trebuie de vorbit la timp și cu prilej, ca să n'o plictisim pe de o parte, fiindcă are multe gînduri în cap.

Doamna Prepia a fost îngreunată și, înainte de a veni eu, a pierdut un băiat. Ceia ce zici că ai auzit, cum că Ioan umblă îmbrăcat tot cu postav de aur, cît despre aceasta are postavuî foarte frumoase, de orice fel și cum se cuvine, și le poartă și alții, cari se află acolo unde judecă Domnul, ca acei din Sfat. Și cea ce spui, că ai auzit cum că face ce vrea, iar eu spun că face ce poate și mai puțin încă, fiindcă e foarte sfios. Căci, dacă el și Prepia ar fi mai îndrăzneți, ar putea mult; Dumnezeu îi va ajuta. Ceia ce spui, că ai auzit că o nepoată, care e fiică de fiică a Mirceoaii, trebuia să se mărite cu vărul primar al Domnului, anume Vlad Voevod, a fost adevărat, și nunta s'a făcut în Moldova, și Domnul a fost de față și Doamna și toți boierii și Curtea, poate 3.000 de oameni să fi mers cu Domnul; și la sosirea mea se întorsese¹. Și cea ce spui, că ai aflat că Doamna,

¹ V. mai sus, p. 24.

sora Domniei Tale, era aşteptată la Constantinopol cu haraciul, n'a fost adevărat : haraciul a fost trimis şi s'au întors cei ce l-au dus, acum a cîtva timp. Şi acum la Țarigrad stă pentru Domn Marele-Ban, om cuminte şi prieten al Domnului, care în timpul maziliei l-a ajutat mult să se întoarcă în Domnie, şi cu înţelepciunea lui şi cu banii lui, căci e foarte bogat, aşa că, pe cît timp va fi el la Constantinopol, Doamna nu se va duce acolo. Dar, dacă n'ar mai fi el acolo, atunci s'ar duce cîte odată Radu Voevod, care e ceva mai mare de trei ani, copil sănătos şi deştept, şi un alt fiu din altă femeie ¹, mic, dar Doamna pare că-i vrea tot binele, Radu Voevod.

Domnul Bernard Nale îmi scrie, plîngîndu-se faţă cu mine, spunînd că a auzit de la Domnia Ta cum că eu ți-am spus că nu vreau să merg prin Ragusa, ci pe calea cea mai lungă şi mie-mi spune că n'ar fi vrut să-mi spuie, ca unul ce-mi este prieten, aşa că mai degrabă aş voi să mi se fi dat o palmă decît să aibă aşa părere şi pricină să-mi scrie. Dumnezeu să te ierte pentru ce-ai spus ; lucrul s'a făcut, nu se mai poate drege nimic. Dar Domnia Ta ştii că şi în patru ochi numai şi de faţă cu el cred că ai spus totdeauna : „Domnia Ta nu vei pleca, şi, dacă vei pleca, nu te vei opri nici vei sta la Ragusa ; mergi pe drumul cel lung şi mergi ră-

¹ Vişa.

pede, nu pierde timp!". Și eu ți-am spus că voiu sta puțin sau nicidecum la Ragusa, mă voiu duce pe drumul cel lung, cum doriaș. Dar de frică mare despre Uscoci și dorință de a ajunge mai răpede aici, să fi venit și cu an înainte (?), nu m'am ispitit să trec pe acolo în luntre, și s'a împlinit spusa și dorința Domniei Tale, și nu a mea. Dumnezeu știe ce e mai bine; de acum înainte te rog bagă de samă să nu mă pui în ceartă cu nimeni.

În privința lui Salvareso¹, cît mi-ai spus, la sosirea mea aici și, cînd l-am văzut, i-am spus ce trebuia: nu mai trebuie să-i spun alta, fiindcă el nu mai e în slujba Domnului, nici al Doamnei, ca unul ce și-a cerut voie, cum spune el, și dîndu-i-se, i-au dăruit 8.000 de aspri: acum face un fel de negoț și agonisește cum poate mai bine. Iustinian va pleca îndată cu niște mărfuri, ce va duce cu dînsul. Ioan, frate-mieu, după ce Iuliu a luat voie de plecare pentru sine, a avut o năpaste de la Doamnă, dar fără vina lui. Nici Iuliu nici Ioan n'au fost vinovați, dar nu știu cine drațul îi vîrîse în cap Doamnei că Ioan ar fi dat o scrisoare de recomandăție Domnului pentru Iuliu, care era tot așa de adevărat cum este că eu sînt acolo la Veneția și Domnia Ta aici. Îi spuse deci lui Ioan în întăia supărare, cu mînie mare: „Știi că ți-am zis să nu te amesteci în trebile lui de fel,

¹ Chiot, din neamul Doamnei.

și eu am simțit că ai dat o scrisoare de recomandare pentru dînsul fiului meu și fără știința mea". Ioan, știindu-se nevinovat, a spus: «Prea-strălucită Doamnă, dacă e așa, eu sînt nevrednic de ocrotirea Domniei Tale, dar pînă în suflet îmi pare rău că sînt amestecat din închipuire, căci eu n'aș face nici un lucru ca acesta, nici altul, împotriva poruncii Domniei Tale». Ea s'a liniștit și l-a crezut, înainte de a pleca de la dînsa. Dar lui Ioan nu i-a ajuns atîta; a spus Domnului, care a arătat adevărul, și ea s'a liniștit cu totul și a spus: „Nu știam lucrul ca sigur, dar, după bănuiele, și la minie, am învinovățit pe un nevinovat“. Vreau să scot de aici că une ori se spun, fără să cugete cineva, cuvinte care ar putea face mult rău unui prieten. Recomandă-mă cucernicei starițe și salut'o. Șt toți cei din Sofia scriu că erau să schimbe asprii bine, pentru că sînt buni și credeau că vor fi foarte scumpi în schimb. Mă recomand Domnului Aloise și Domniei Tale. Doamna Prepia te salută.

Ai Domniei Tale ca fii: *Pascal și Ioan*.

Mult Măreței doamne, doamna Marioara Val-larga. La Veneția, în San-Maffio din Murano.
(*Ibid.*, p. 78, nota 1; textul italian.)

XXI.

Pascal de' Marini Poli.

Prea-măreței Doamne Mărioara, ca o mamă, cinstită. 158[7], 20 Octomvre.

Măreață și cinstită. Am găsit două scrisori ale Domniei Tale, cea mai lungă din 26 August. Prin mai multe ale mele, ți-am dat știre de cele ce se întâmplau, pe larg, și ți-am spus despre boala mea cea grea, care m'a ținut mult și, slavă Domnului, de o lună, am scăpat de friguri, dar așa de fără puteri și de slăbit de boală, încît abia până la Crăciun de mă voiu îndrepta. În cît despre mine, fii Domnia Ta sigură, ori de vei avea scrisoare ori nu, că te am săpată în inima mea, ca pe mama mea prea-iubită și cinstită. Despre cei 20.000 de aspri, am aflat, la sosirea mea, că au fost trimiși prin Sofia și Ragusa, așa că, de și au zăbovit, îți vor fi de mare folos, cum vei vedea, cînd vor sosi; căci s'au dat scrisori de schimb pentru dînșii încă din Sofia. Că așa am rînduit noi, pentru a înlătura primejdia pe cale, și nu-ți pară ciudat: e departe până acolo. Scrisoarea ce ai scris-o prin Gajano prea-strălucitei Domniei Tale surori, cred că a primit-o, de oare ce, sînt cinsprezece zile, a spus Prepiei că a primit o scrisoare de la Domnia Ta și că-i scrii pentru 200 de galbeni, pentru cari i-ai scris și prin mine, pe cari a poruncit să-i dea, dar încă nu i-au dat și nu cred că-i vei avea îndată; dar sănătate să fie, vor veni la timp. Despre alte lucruri, te-am înștiințat de multe întâmplări și că sora Domniei Tale a spus cu dibăcie Prepiei: că cer de la mine, ca și cum ar avea capital; atî-

ția bani îi trimit; dacă ea cheltuiește ceva, nu e după spusa mea, și, te întreb, e datoria mea, dacă a făcut cumpărături?". Dar vedeam eu bine că la boala ei îi lipsiau bani și ceia ce [Domnul] îi trimite, abia-i ajunge pentru cheltuială. Apoi, cu un Grec fără o mână, căruia-i făcuși o scrisoare grecească către sora Domniei Tale, pentru a-l recomanda, Grecul acela s'a purtat pe lângă Curte ca să i-o dea, dar n'a putut să găsească alt chip, ci s'a rugat de o femeie ce intra, s'o dea surorii Domniei Tale; și ea, care urăște aceste recomandajii și scrisori ce scrii pentru oameni ce vin anume ca să aibă cîte ceva, a spus că a adus-o Ioan al nostru: „să mi-o aducă el!". A venit acea femeie cu Grecul și la noi, cu o altă scrisoare în italie-nește către mine. Ioan, fratele meu, îndată i-a adus-o pe aceasta, crezînd că așa e dorința prea-strălucitei Domniei Tale surori, cum pusesse să-i spuie. Însă, cum a mers cu scrisoarea aceia a Domniei Tale ce-ai făcut-o pentru Grec, s'a mîniat așa de tare pe Ioan, precum că el e vinovat și că Domnia Ta pui să dea la toți prin scrisorile acestea ale Domniei Tale: „i-am și scris să nu mi trimită scrisori cu oameni anume și de acei ce vor să mă sărăcească!". Și mai ales acum, cu scrisorile Domniei Tale să nu i mai scrii. Pentru aceasta, Ioan și cu mine chiar am fost foarte supărați, căci n'a vrut să oprească, nici să vadă scrisoarea aceia. Aș fi dat eu ceva

să nu-i fi scris o scrisoare ca aceea, de care s'a supărat atîta ; și ea e grozăvă și iute. Și pentru Domnia Ta e de folos să stai bine cu dînsa și să nu faci și să nu-i scrii pentru oameni cari știu că nu-i fac plăcere. Aceasta fie-ți spre înștiințare: dacă-ți scrie despre această, să știi cum să te îndreptățești frumos și să spui că de acuma nu vei mai scrie, decît prin mîni care să-i placă. Și Hristos să te păzească.

(*Ibid.*, p. 83, note 3; textul italian).

XXII.

Nicolae Piraga.

Mult măreței doamne Mărioara Vallarga, azi, 11 Noiembrie 1587.

Măreață și cinstită. După ce ți-am scris, m'au găsit două plăcute scrisori ale Domniei Tale, din aceeași zi, din 23 ale lunii trecute, la care, cît trebuie, îți voi răspunde. Văzînd cele ce le spun despre banii ce ți-au fost trimiși de cîtăva vreme acum prin Sofia, de sigur că ai mai mult decît dreptate, dar, pe altă parte, cei din Sofia se îndreptățesc, spuind că n'au putut să schimbe asprii și că la urmă i-au luat pentru dînșii și aici au scris la tovarășii lor să facă o scrisoare de schimb pentru trei sute de galbeni, că la atîta spun că se ridică cei 20.000 de aspri, ca să-ți plătească în două luni, cum vor vedea scrisoarea de schimb. Așa că, văzînd timpul ce tre-

cuse, n'am vrut să mai trimit înapoi, ca să nu fie zăbavă și mai multă; am rugat pe acești tovarăși ai lor să-mi facă acea scrisoare de schimb, cum li s'a poruncit, și așa mi-au făcut-o, pentru 291 de lire, 3 *soldi*, căci atîta fac cei 300 de galbeni, cari 291 de lire, 3 *soldi* sînt 6 lire, 12 *soldi* de fiecare, că așa merg acum. Care scrisoare de schimb ți-o trimit închisă în aceasta, adresată lui Iosif Pergo, prin scrisoare din partea lui Dimitri Seradura și Michele de Longo. Însă, îndată ce vei fi primit scrisoarea de față, vei trimite la zisul Pergo și-i vei da scrisoarea de schimb ca s'o primească, fiindcă trece vremea, și ca să poți avea la timp acești bani. Și alta n'am putut să fac, nefiind nimic în mîna mea, dar din parte-mi am făcut ce mi-a stat și mie prin putință, cum voiu face totdeauna la întîmplare, și scrisorile Domniei Tale, ce le-ai scris lui domnul Pascal și lui domnul Ioan de' Marini Poli, s'au trimis ieri pe cale sigură. Alta acum n'am ce să-ți spun; numai să binevoiești să-mi scrii despre primirea acestei scrisori de schimb. Și cu aceasta mîntuiu, rămînînd la porunca Domniei Tale, și Dumnezeu să-ți dea fericire.

A Domniei Tale slugă: *Nicolae al lui Petru Piraga.*

Mult măreței Doamne Mărioara Vallarga, la Veneția.

(*Ibid.*, p. 85, nota 1; textul italian).

XXIII.

Pascal de' Marini Poli.

Azi, 15 Novembre 1589. Mult măreței și ca o mamă totdeauna onorată. La ultima lunii trecute ți-am scris pe larg și ți-am spus despre sosirea lui Ioan, fratele meu, apoi altă dată prin Constantinopol, la un loc cu niște scrisori ale prea-strălucitului Domn și ale prea-strălucitei Domniei Tale surori, de la 15 August. Îți spun ca răspuns și te rog să nu mai fie vorbă de puțină neînțelegere de cuvinte sau supărare ce a fost, pentru că între rude obișnuiește a fi așa adesea, mai ales cum este Ioan cam iute și Domnia Ta încă și mai mult. Din potrivă, cu mine n'ai avut vre-odată sfadă, nici nu vei avea, dacă am trăi o sută de ani. Drept spuind, lui Ioan i s'a părut ciudat că nu știu cine te sfătuisă, într'adevăr fără dreptate, să-l scoți dator cu ce nu primise, ba încă el îți dase Domniei Tale; mie mi se pare că puteai să lași reclamația în privința unor lucruri ce nu le primise el; căci, dacă le-ar fi primit, chiar dacă el ar fi murit, aș fi fost eu pentru Domnia Ta. Destul; și el iar trebuia să fie mai blînd și să-ți lămurească, așa cum fac eu acuma, și nu să se mînie. Dar fie cum va fi, el n'are alt gînd decît să te slujească, cum a căutat și va căuta totdeauna, fii sigură. Cei două sute de galbeni a făgăduit Domnul că-i va plăti; vei ști cînd va face plata. I-a

mai spus Ioan că vei cheltui pentru capelă¹ la 700 de galbeni, și a zis: „bine“, și cred că va îngriji. Dar trebuie umblat cu binișorul și cu răbdare, pentru că Domnul are multe trebi și cheltuieli și hrăpiri de la Turci. Și cred că Mazza va fi sosit de atunci acolo și vei avea cu dînsul ajutor, și pe urmă, căci nu-ți vor lipsi banii nici pentru capelă, nici pentru altceva. Numai roagă-te lui Dumnezeu pentru nepotul Domniei Tale, prea-strălucitul Mihnea, și pentru noi, și noi ne vom ruga pentru Domnia Ta. Dumnezeu să ne ajute pe toți, și la vreme și eu și Ioan și doamna Prepia nu vom uita să stăruim pentru Domnia Ta, cît vom putea. Ceia ce spui, că, dacă Ioan are de gînd să aducă pe Prepia în părțile acelea, Domnia Ta nu ești de părere, pentru că Ioan era cheltuitor și sosirea lor aceasta e un lucru îndelungat, despre aceasta nu te teme, ci-ți zic că și aici se cheltuiește, mai mult decît acolo, și Ioan, nu că e om să zvîrle banul lui, dar e silit de împrejurarea înrudirii, nu se poate ascunde după deget. Și paguba aceasta nu poate să fie pentru Prepia, pentru că, după cît știu și văd să fac socoteală pe de-asupra, mai mult are ea în mîinile lui Ioan decît Ioan în ale ei. Crede, fiindcă e adevărat, și cheltuielile mari, cum am spus, că, silit de împrejurările de în-

¹ La Murano, cu inscripția lui Mihnea descendent al Corvinilor.

rudire, le-a făcut și le face. Dumnezeu îl va ajuta; el e de sigur în stare să cheltuiască și să-și facă cinste și lui și rudelor. E încă și om în stare să câștige, ca orice alt negustor destoinic, și mai bine decât mine și, în sfârșit, din pricinile pomenite, dacă și cheltuiește mult, e paguba lui și a mea și a nimănuî altuia.

Răbdare ! Nici eu n'am alt frate, nici el n'are altul. Sîntem ca ochiul drept unul pentru altul : dacă el cheltuiește cam sau prea mult, eu din potrivă voi cheltui cu atîta mai puțin, din dragoste pentru dînsul. Și, cînd mă mulțămesc eu, care sufăr paguba și o sufere fratele meu, poți să te mulțămești și Domnia Ta și să ne ajuți cu orice sfat. Să bagi de samă cînd scrii, să scrii pentru noi, sau cel puțin să lași de-o parte ceia ce ți se pare că poate supăra. Așa te rog pentru că, la urma urmei, ești sîngele nostru și noi ai Domniei Tale ; deci să ne ajutăm, Domnia Ta pe noi, ca pe niște fii și nepoți, și noi ne vom purta cu Domnia Ta ca și cu o mamă totdeauna cinstită. Și ducă-se încolo orice altă ceartă, pentru că Ioan, de și la întăia pornire mînios, e, pe de altă parte, iubitor, că nu pune la inimă, fiindcă, atunci cînd i-a trecut mînia, e de o fire blîndă și om bun, care nu numai că e prieten cu iubire pentru prieteni, dar chiar și cu vrăjmașii ce-i vreau capul. Nu că firea lui n'ar ști să facă rău, dar, și în legăturile lui cu dînșii, nu știe să se poarte altfel decât cu iubire

și prietenie și inimă deschisă, sau nu vorbește, pentru că firea lui nu știe să ascundă, nici să facă rău nimăruia, ci e foarte blind cu toți.

Cum îi este firea vei fi văzut acolo la Veneția, în negocierile lui cu fugarul¹, cel mai mare vrăjmaș al său ce l-a avut vre-o dată, căci nu numai că cere această țară, dar pe vremea lui, cînd a fost aici, a plănuit până și moartea lui Ioan. Dar Ioan, om bun cum este și doritor să facă îndatorire prea-strălucitului Domn Mihnea, cum a și făcut de deplin, cît îl privește pe dînsul, și cum i s'a dat poruncă de aici, a negociat sincer și cuminte până la urmă, în slujba Domnului Mihnea, și n'a făcut rău vrăjmașului, ci mai degrabă bine, ca datorie de om creștin și bun; și așa și nu altmintrelea.

Și de aici i s'a dat poruncă, pentru că Domnul Mihnea, știind cum e Ioan, crede că negocierea a fost de bună credință și spre folosul tuturor, precum și acesta, dacă nu l-ar fi știut așa, nu s'ar fi încrezut într'însul, cum se încredea, și putea să fie sigur, pentru că Ioan, mai la urmă, e pornit și mînios; dar bun și nu face rău nimăruia. De sigur, de s'ar fi făcut după sfatul lui Ioan, acela ar fi încă la Veneția, și nu încă în închisoare și în lanțuri la Constantinopol, și Domnul Mihnea n'ar avea de ce să cheltuiască pentru dînsul sute și sute de mii de galbeni.

¹ Petru Cercel, fost Domn muntean.

Atita ajungă-ți, că Domnia Ta știi ceva și nu știi altceva și toate ; dar fii sigură, în sfârșit, că Ioan a negociat ca om cu minte și împărătește în slujba Domnului Mihnea, dar ei au vroit așa. Domnul Mihnea a fost înștiințat apoi de toate cele ce se întâmplau, totdeauna, cu cea mai mare răpezițiune și sîrguință. Cea din urmă știre a lui Ioan, foarte plăcută Domnului Mihnea, a venit în trei săptămîni la Dunăre, în Țara-Românească, așa că, de spre partea lui Ioan, nu s'a călcat cîtuși de puțin datoria adevărată și [a lucrat] totdeauna întocmai, după poruncile ce le avea de aici. Căci, dacă Domnul Mihnea ar fi vrut altfel decît prietenește să se poarte cu dînsul, ar fi pus pe alții decît pe Ioan, cari cu arme potrivite, și nu cu bunătate, ar fi negociat. Dar Domnul Mihnea e așa de blajin, că de multe ori, pentru dreptate, nu poate face altfel decît să osîndească la moarte oameni și, de milă, pe de altă parte, pune să roage pe protivnici să-i ierte, — firește cînd sînt lucruri vrednice de dreptate și milă.

În sfârșit, să ne rugăm lui Dumnezeu pentru Domnul Mihnea, și ca noi și Domnia Ta să fim sănătoși și, cu toate că Domnia Ta te mîinii pe Ioan și Ioan pe Domnia Ta, lucru care e ușor între noi, Dumnezeu sa ne păzească de vrăjmași. Și noi sîntem nu numai prieteni, dar și rude: e lesne [cearta] între noi. Fii voioasă și scrie-ni de acum înainte, tot așa și noi Domniei Tale, numai

despre cele ce se întîmplă, și să lăsăm orice altă ceartă.

Ceia ce spui că Ioan, în sama celor 20.000 de aspri, ți-a dat înapoi numai 200 de galbeni de 6 lire, 2 *soldi*, — adevărat, eu îi spuseseam că, la plecarea mea, îți lăsasem pentru aceasta 45 de galbeni, așa că, scoțîndu-i din 67 de galbeni, din ceia ce se cheltuiește pentru copiliță nu știu cît anume, cred pentru trei luni, și din postavul de aur ce zici că ai dat lui Ioan, rămîne cam de-o-potrivă cu suma. Și, dacă ar fi vre-o deosebire, se va împăca, dar nu poate să fie decît puțin sau nimic, pentru că n'au fost aspri în aspri (în bani), ca înîișu, ci în poveri (?), care mergeau atunci 85 și mai mult de fiecare galben. Acum s'au statornicit 80 pentru un galben; va fi ușor să ne înțelegem, dar cred că va fi tocmai pe tocmai, pe lîngă că Ioan zice că ți-a dat nu știu cît pe încetul. Domnia Ta trebuie să știe mai bine decît dînsul, dar zice că nu înseamnă mare lucru ceva mai mult sau ceva mai puțin între noi. Și ceilalți 200 de galbeni, ce ți i-a împrumutat în bani, afară de cei pomeniți, scrie Domnului: el îi plătește și a făgăduit, cum s'a spus, că-i va plăti atunci cînd el ți-i va răspunde. De almintrelea, Dumnezeu să ni deie sănătate, nouă și Domniei Tale și nu uita, cînd scrii pentru noi, scriind să scrii ca pentru niște fii, precum și noi facem tot pen-

tru Domnia Ta și spunem . ca pentru o mamă cinstită totdeauna.

Și, despre dușman, care e la Constantinopol, n'aibi nicio grijă alta, numai cît că pentru dînsul Domnul va cheltui mult mai mult decît obișnuit cu Turcii. De alta nu mă tem de spre partea lui. Mulțămită lui Dumnezeu, e la închisoare, în fiare. Roagă-te lui Dumnezeu și salută pe toți. Hristos cu Domnia Ta.

Al Domniei Tale prea-iubitor, ca un fiu: *Pascal Marini de' Poli*. In București, astăzi, 15 Noiembrie 1589.

Cînd era aici Ioan, îți scriam puțin, fiindcă aveam treabă și era destul să scrie Ioan ce poruncia Domnul. Acum ți-aș scrie deș, dar plec în Moldova și Țara Leșească, pentru toată iarna aceasta. Află și iartă-mă, pentru că de acolo nu-ți pot scrie, și roagă-te lui Dumnezeu pentru mine, și, de acoloa înainte, Ioan de aici îți va scrie și pentru mine și pentru dînsul, ce se va întîmpla. Despre mărețele de încălțăminte despre care scrii, mi se pare că Domnul nu vrea să facă cheltuială pentru dînsule, nici nu le găsește. Și Domnia Sa trebuie să-ți scrie pentru aceasta și altele. Și rămas bun.

Mult măreței doamne, doamna Mărioara Val-larga, la Veneția, la San-Maffio din Murano.

Recomandată mărețului Iosif de Pergo, la Rialto.

(*Ibid.*, p 89, nota 6; textul italian.)

XXIV.

Gașpar Mazza

1590, azi 9 Februar, în Bucureștii Terii-Românești.

Măreață doamnă Marietă!

Cum am venit aici, n'am uitat de datoria mea. Am dat scrisorile Măreției Tale Prea-Strălucitului Domn, cu desemnul altarului, și apoi i-am spus din gură cele ce mi le-ai spus Măreția Ta la Veneția și încă și mai mult. Dar pentru cei 400 de galbeni, despre cari ai scris că ți-am numărat, Domnul mi-a plătit lei de argint șase sute, adică lei 600, deci socoteala noastră e de zece lei. Într'o lună sau mult două, voiu pleca de aici, ca să vin la Veneția, și zilnic nu voiu uita să cer bani pentru Domnia Ta Domnului, ca să-ți plătești datoriile. Însă, dacă până atunci vei avea nevoie de vre-un lucru, am scris prea-strălucitului domn Filip, ca din ceia ce va putea Domnia Sa prea-strălucită să nu uite a-ți da Domniei Tale pentru plata celor 600 de lei, și știu că, din dragoste pentru mine, nu va uita să facă tot ce va putea. Până atunci nu uita să scrii altă notă Domnului despre nevoile Domniei Tale; adresează scrisorile la mine, pentru că dacă eu voiu fi aici, am oameni de-ai miei, cari stau aici pentru afacerile mele, și ei vor primi scrisorile și vor face ca și cum aș fi eu singur. Și Dumnezeu să-mi fie martur în ceia ce fac și ceia ce voiu face pentru dragostea Domniei Tale,

căci, dacă ai fi Domnia Ta însăși, și n'ai putea să faci mai mult decât fac eu. Nu trebuie să-ți spun altele în această privință: Dumnezeu să-mi fie martur și facă el cu mine ceia cu fac eu cu Domnia Ta.

Domnul a luat pe Prepia de la Ioan și Patriarhul i-a despărțit: acestea să-ți fie spre știință, și pomenitul Ioan va pleca din aceste țări. În aceste opt zile am făcut ca Domnul să recunoască cei 200 de galbeni, pe cari Ioan ți i-a împrumutat, și a rupt sinetul. Și aceasta să-ți fie spre știință și, cu cel d'intăiu prilej, voi pune pe Domn să-ți scrie numele și pronumele ce voiai să ai, pentru a le pune supt stemă¹: sînt tocmai ca și cele ce le ai însemnate acolo la Veneția.

Alta nu-ți voi spune acum, decât să te rogi bine pentru mine, căci eu, de altă parte, nu voi uita să-mi fac datoria, cum o fac în fiecare zi.

Acuma Domnul e în mare nevoie de bani, ca să trimeată la Constantinopol, dar totuși, înainte de plecarea mea, nu voi uita să-i cer pentru Domnie Ta, spuindu-i nevoia Domniei Tale pentru a plăti datoriile bisericii ce ai făcut, și, dacă-mi va da ceva, voi aduce tot cu mine. Te rog să mă recomanzi lui domnul Aloise Spà, și pune să se roage lui Dumnezeu acele cucernice maici, ca să mă ducă la mîntuirea sufletului.

Și cu aceasta mă recomand Măreției Tale.

Al Măreției Tale ca un fiu : *Gaspar Mazza.*

¹ La biserica din San-Maffio.

Cei 200 de galbeni ce a numărat Domnul lui Ioan, i-a numărat în numele tău : 200 de galbeni, și aceasta fie-li spre știință, și chitanța voui pune să ți-o trimeată, pentru ca zisul Ioan să nu vie vre-odată să te necăjească.

Măreței doamne Marieta Vallarga, ca o mamă cinstită. La Veneția, în Murano, în mănăstirea San-Maffio.

(*Ibid.*, p. 95, nota 1 ; textul italian.)

XXV.

Orășenii din Baia.

Prevăzătorule, de bun neam dumneata jude, închinăciunea noastră prietenească, împreună cu dorința a toată binecuvîntarea în orice vreme. Apoi noi, Petru Bennder, jude la Baia în țara Moldovei, cu cei doisprezece cinstiți jurați ai Sfatului, facem cunoscut Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume prin scrisoarea de față cum că cinstitul Merten Schmidt, locuitor al crăieștii dumneavoastră cetăți, prin aducerea înaintea a unor cărți (pe care cărți cinstitul Petru Milner, care locuiește acum la noi în Baia, și le-a trimis cu cîteva săptămîni înaintea), s'a ostenit până la noi și a ieșit înaintea noastră cu cartea de rugăciune a Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume ca să fim de ajutor la dreptatea lui acelui amintit Merten Schmidt, de la dumneavoastră. Deci am pus să se cetească cu sirguință acea scrisoare (pe care Petru Milner

a pus s'o scrie) în ființa noastră a tuturor, amîndouă părțile fiind de față, adecă cinstitul Merten Schmidt și cinstitul Petru Milner, și de acolo pe sufletele noastre am cunoscut că Petru Milner a făcut să se scrie acestui cinstit Merten Schmidt cu minie mare și n'o va putea duce bine la capăt. Pentru care deci acest om de cinste, Merten Schmidt, s'a curățit cu jurămînt și a căpătat pe lîngă dumnealui înțeleptul N[icolae] [Kirschner], locuitor al nostru, că niciodată nu se poate vorbi de el decît bine și cuvios. Pentru care vă arătăm aceasta Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume pe sufletele noastre și vă trimitem Înțelepciunii Voastre cu bun nume prin această țidulă. Pentru care rugăm pe Înțelepciunea Voastră cu bun nume să binevoiți a-l ajuta iarăși pe acest cinstit Merten Schmidt la cinstiții jupîni ai țehului ca să aibă cinste, cum a dobîndit-o cu dreptate și înnaintea noastră. Cît privește treaba cinstitului Petru Milner, i-am pus ștraf. Își va băga mințile în cap¹, și celelalte. Cu aceasta încredințăm pe Înțelepciunea dumneavoastră cu bun nume dragului Dumnezeu în mîna îndurătoare, ocrotirea și paza lui. În Baia, în fața cinstitului Sfat, în Dechemvre, anul Domnului 1592.

Al Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume de bine voitori vecini în toată vremea : *Petru*

¹ *Er wyrd dron gedencken.*

Bender, jude, cu tot cinstitul Sfat din Baia, și celelalte.

Prevăzătorului, celui cu bun nume și înțelept dumnea'ui domnul Urban Weydner, jude al crăieștii cetăți Bistrița, al nostru de bine voitor domn și vecin, în chiar mîinile lui.

(Hurmuzaki, XV, p. 715, no. MCCCXIV ; textul german.)

XΛVI.

Nicolae Pielarul (*Kürschner*).

V. mai sus, pp. 10-2, no. X.

Prietenească închinare, cu dorința de toată fericirea, în toată vremea. Și, după aceea, prevăzătorule, de bun nume, înțelepte, dumneata birăule, am primit cartea Înțelepciunii dumitale de bun nume în ziua Nașterii Maicii Domnului, în care ori din care am aflat dorința Înțelepciunii Tale, că adecă să fiu de sfat slugilor Înțelepciunii Tale și să li dau credincioasă învățatură ca să poată asculta¹ în părțile Iașilor ce zvonuri adevărate sînt și să vă dea de știre Înțelepciunii dumitale. Ceia ce din inimă și frumos aș fi făcut pe placul Înțelepciunii dumitale. Dar vremea e acum așa și foarte rea pe la noi, că nu i-am putut lăsa să treacă mai departe, cum ați aflat și văzut și dumneavoastră. De aceea îți arăt aceasta Înțelepciunii dumitale ca un lu-

¹ *Umbhoren.*

cru adevărat, că nu știm nici noi ce-o să fie. Vodă Ieremia e în Scaun, iar cel vechiu Ștefan-Vodă¹ stă lângă Trotuș în lagăr, în țară. Nu știu la ce capăt o să iasă: poate să se lămurească în trei, patru săptămîni; atunci Înțelepciunea dumneavoastră să trimeată slugi și va afla mai bine. Ce voi putea sluji Înțelepciunii dumitale cu prietenie de spre [vești], o voi face bucuros, ca domnilor miei dragi și cu priință.

Și cu aceasta în sama lui Dumnezeu.

E drept că purtăm grija Tatarilor cari mulți sînt adunați; dar sînt și Leși și Cazaci cu adevărat mulți. Leșii vreau bucuros să facă pace cu Turcii, numai dacă Turcii lasă cetățile; de unde nu, nu vor avea pace Leșii. Ce are de gînd Turcul, aceasta vom afla-o, și pe urmă o vom da de știre bucuros Înțelepciunii dumitale. Din Baia, 12 Septemvrie, anul Domnului 1595.

Al Înțelepciunii dumitale prieten
și credincios vecin

Nicolae Pielarul (Kürschner).

Celui de bun neam, prevăzător și înțelept dumnealui domnului Ioan Budecker, birău, al nostru prielnic domn și prieten, în chiar mîna lui.

(Hurmuzaki, XII, p. 103, no. CLXIV; textul german.)

¹ Răzvan, care, scos de „Canțileriu“, trece la Mihai Vi-teazul și la Sigismund Báthory ca să reiea țara vecină de la Turci.

XXVII.

Batiște Amoroso și Teodor Chiriac.

Batiște Amoroso, un Levantin, asociat cu Grețul Teodor Chiriac, aveau vama Moldovei supt Petru-Vodă Șchiopul și Ieremia Movilă.

C. 1595.

Înțeleptule Domn, dumneata prietene prea-iubit nouă. Am vrut să-ți dau de știre că de mult până azi a fost bună vecinătate între aceste două țeri și negustorii au intrat și ieșit. Ne rugăm ca și de acuma tot așa să fie, să nu mai aibă nicio frică. De va fi turburat cineva întru ceva, să ne crezi dumneata că-i voim lua partea. Tot așa cei ce vor merge de aici, să umble acolo în pace, în țara dumneavoastră, și să se poată întoarce. Și prietenia noastră o știți. Dumnezeu să vă binecuvinteze.

Ai dumitale prieteni și vecini.

Bati Amoroso și Teodor Chiriac, Vameșii Mari ai Moldovei.

Înțeleptului și prevăzătorului dumisale Urban Szabó, mare birău al cetății Bistriței și celelalte, domn și prieten nouă iubit.

(Hurmuzaki, XII, pp. 307-8, no. CCCCLIX; textul latin.)

XXVIII.

C. 1595.

Prevăzători și înțelepți domni și prieteni mie foarte iubiți. V'am fost scris dumneavoastră zi-

lele acestea despre un Grec anume Palavră, care ar fi acolo la închisoare; v'am și rugat prin scrisoare, ca pe niște creștini, să-i dați drumul ca unui nevinovat. Dar, cum aflu din cartea dumneavoastră, în alt loc ar fi oprit acel Palavră. Dacă-i așa, vă rog și acuma trimeteți vorbă dumneavoastră acelui om bun să-i dea drumul. Să nu se uite dumnealui la ce-a fost, ci la ceia ce este acuma. Nu se cade un lucru ca acesta între creștini: Moldova e una cu Ardealul și Ardealul cu Moldova. Siliți-vă dumneavoastră pentru slujba mea să-i dați drumul aceluia, ceia ce mă voi ruga să răsplătesc. Și Vodă al nostru milostivul în nume de bine ar lua-o. Dumnezeu să vă ție sănătoși.

Cel gata a vă îndatori:

Ioan Batiște Amoroso, Mare Vameș a toată Moldova.

(Hurmuzaki, XII, p. 1123, no. MDCXXIX; textul latin.)

XXIX.

Tîrgoveții din Neamț.

Tîrgul Neamțului de supt cetate avea și el legături cu Bistrița. Iată-l dînd pe la 1600 în românește acest răvaș.

C. 1600.

† Șoltuz și 12 prăgari scris-am la Bistriță, la priiatinii noștri, prăcălab de Bistrița. Sănătate și închinăciune trimeatem domniia voastră, și de la toți bătrânii de trăg de Neamțu. Și dăm știre

dumniivoastră de rândul acestui om, anume Vâscan de Câmpul Lungu, cum au cumpărat 1 iapă de la Petrea Șotra, iară Petrea Șutra o au cumpărat la zi de trăg den trăg de Neamțu, di la noi. Când cumpără dobitoc la zi de trăg, nimeni nu ceare săduș. Iară Petrea Șutra el iaste mărtu¹, ci noi știm că o au cumpărat la zi de trăg. De aceasta dăm știre. *Și să fiți sănătoși de la Hristos, amin*².

Priiatinăi noștri, giupănul prăcalabul de Bistriță.

(Hurmuzaki, XV; p. 753, no. MCCCCLVII; textul românesc).

XXX.

Cîmpulungenii Moldovei

Cîmpulungul moldovenesc era și sat de cio-bani, cu Vornici domnești, și ca un firg. Scri-sorile lui către Bistrița sînt multe, din toate vre-mile, prețioase și ca documente de limbă.

C. 1600.

† Eu, Gheorghe de Căpulung, scriu închi-răciuri și sîritati birăului de Bistriți și Sfa-toloi domnii sale, de-i dau știria, de rîndu lu Ionașc de SîmJORZU, că'u treamîs cartie domnii de Bistriți la muiar[ea] lui Ionașc. Moeria au zîs că no va vini la des[u] pără va costa. Dupî aceasta acmû socru lu Ionașc cu o moia[re] de

¹ Mort.

² În slavonește.

Cîpulungu au adus caar[te]a Romînilor, măr-gîndu acasă. Iar apoi au mărసు sucru lu Ionașc la jode în Simjorzu, și au chemato prea Ionașc. Deci e'u zîs așîè: dupî fa' sa să no îmble mai multu. Ce l-au ertato diraintea dumisale (?) jodele Albul Cozma, popa Irmie Crețulu, preatolu satului diîn Cîpulungu, Gheorghie și M... și Vășcano și Platono. Și dăm știria domilor de Bistriți. Și să fie sărîtoși într'ai molți și buri, ca prietini noștri ceia bori; amin.

Această cartie să să deia mîra birăului de Bistriți.

(Hurmuzaki, XV, p. 754, no. MCCCCLVIII.)

XXXI.

Sucevenii.

Slujba noastră v'o întindem pînă la moarte, ca domnilor noștri vecini credincioși. Vă dorim de la Dumnezeu viață sufletească și trupească lungă și în fericire. Apoi vă dăm de știre la toți, ca domnilor noștri vecini credincioși, că, de spre oamenii ce sînt opriți la dumneavoastră de cari vă scrie Măria Sa Domnul nostru Ieremia-Vodă, așa vă rugăm noi și Domnul nostru, pentru prietenie mai departe dintre noi, să li dați drumul. Dacă dumneavoastră veți face aceasta pentru prietenia noastră, și noi sîntem datori în lucruri asemenea, cu prietenie și mai mare, după placul d-voastră. Căci noi toți din

Suceava ştim adevări cu sufletul nostru că oamenii aceştia nu umblă în niciun lucru rău, ci sînt negustori adevăraţi. Ție-vă Dumnezeu sănătoşi.

Suceava, anul Domnului, 28 anume [c. 1600.]
Aşteptăm răspuns de la dumneavoastră.

Judele din Suceava cu doisprezece pîrgari şi cu tot tănaciul, binevoitorii dumneavoastră în toate şi totdeauna prieteni şi buni vecini.

Să se dea această carte în mîna judei de Bistriţa, împreună cu cei doisprezece pîrgari şi cu întreg Sfatul dumnealor, vecinilor noştri credincioşi.

(Hurmuzaki, XV, pp, 751-2, no. MCCCCLIV ; textul unguresc.)

XXXII.

Andrei Accesman din Suceava.

Domnului Dumnezeu slavă, şi celelalte. Închinăciunea noastră, cu dorinţa de tot binele, şi celelalte. Cinstite şi înțelepte dumneata jude cu înțeleptul domn dumnealui Andreiaş şi cu pîrcălabul, dacă voiu auzi că Înțelepciunile dumneavoastră toate sînt cu sănătate, mare bucurie aş avea să aud. Laudă şi multă milă lui Dumnezeu, aş fi şi eu încă destul de sănătos, şi celelalte.

Cinstite şi înțelepte dumneata jude, împreună cu înțeleptul domn Andreiaş. Aş ruga foarte stăruitor pe Înțelepciunea dumneavoastră, ca pe nişte buni şi înțelepţi domni şi prieteni, ca Înțelepciunea dumneavoastră să binevoiască a face bine şi să vrea să întrebe pe sluga anume Iacob,

pe care dumnealui Walter l-a făcut prins pentru caii ce i-a furat, cu a cui știre și voie a furat caii, căci dumnealui Walter mă învinuiește pe mine de aceasta, ca și cum cu știrea și voia mea s'ar fi făcut, și socoate ca și cum eu aș fi chezaș pentru el, pentru că a fost la mine în ospătărie¹. Aceasta o tăgăduiesc, înțelepte jupîne și jude, căci eu dau gazdă la mulți oameni de treabă, dar nu știu ce rost are fiecare din ei. De aceia vă rog pe Înțelepciunile dumneavoastră laolaltă, ca pe niște domni cuminți, ca Înțelepciunea dumneavoastră să-l întrebe înaintea cinstitului Sfat, și Înțelepciunea dumneavoastră-i va auzi și răspunsul. Și ce răspunde la aceasta, să-mi scrieți iarăși înapoi Înțelepciunea dumneavoastră. Căci eu mă știu în aceasta nevinovat, de oare ce dumnealui Walter voia să-și caute acea pagubă la mine, și eu nu-i pot plăti acea pagubă, ca unul care nu știu nimic de această afacere. Cinstiți domni și dumneata, înțelepte jude, porunciți-mi să vă mai fiu de slujbă, și bucuros voiu sluji Înțelepciunii dumneavoastră, acuma și oricînd.

Cu aceasta vă las pe Înțelepciunea dumneavoastră în paza Domnului.

Îeșită la 28 ale lui April [c. 1600].

*Eu Andreiaș Accesman, locuitor din Suceava,
al Înțelepciunii dumneavoastră statornic prieten.*

¹ Herberig.

Înțeleptului dumnealui jupînului jude din crăiasca cetate a Bistriței, chiar în mîna lui.

(Hurmuzaki, XV, pp. 750-1, no. MCCCCLIII; textul german.)

XXXIII.

Grecii din Moldova.

Greci epiroți apar în negoțul Moldovei mai mult de pe la 1600 :

Vrem să vă dăm de știre dumneavoastră despre un negustor anume Giva, care era din Țara Grecească, din Epir, care Epir e lîngă Machedonia. Umblînd pe ici pe colo în țerile acestea creștine, cu negoțul, s'a întîmplat să meargă acolo, la orașul dumneavoastră ; ci acolo i s'a cășunat moarte, între dumneavoastră. Dar i-au rămas în Bistrița toate vitele, care erau ale lui și care erau la el, ale altui om. Deci vă rugăm pe dumneavoastră, ca pe domnii noștri credincioși, ca, după dreptatea și legea dumneavoastră, să nu fie jac în vitele acelu om mort, căci și el a fost creștin, cum sînt mama lui, soția, copiii, cît și rudeniile. După aceia, slavă Domnului că nu i s'a întîmplat în alt loc moarte acelu creștin, ci acolo, între dumneavoastră, în orașul dumneavoastră, fiindcă știm că dumneavoastră țineți bună dreptate și nu va fi nicio scădere în vitele lui Este aici un negustor anume Nicolae din Suceava, care a mers acolo cu dîn-

sul, și, iarăși, altul, Mihai, care a fost mers înainte de aceia acolo, și iarăși altul, care duce scrisoarea acolo, Stavru Kabanés. Acestor oameni li-am poruncit, noi cu toții cari-i sîntem rude, cît și ceilalți negustori, ca aceștia să aducă vitele acestui om mort. Dumneavoastră scrieți tot într'o scrisoare ce-o veți da în mîna acestor negustori. Noi toți ne silim a vă sluji dumneavoastră ca domnilor noștri credincioși. Dumnezeu să vă binecuvinteze cu tot binele.

Dat în cetatea Iașilor, 23 Mart 1604.

Vă slujim dumneavoastră, toți cîți sîntem Greci din țară străină.

Manea Vameș, care a fost Vameș-Mare; Alexe, care e acum Vameș-Mare; Pană Limidari, care e negustorul Măriei Sale lui Vodă, Jupîn Zimarel, Mihail Dumitru, Manole Vaida, Dumitru Koteyne, împreună cu toți ceilalți negustori.

Prevăzătorilor și înțelepților dumnealor judele întâiu și ceilalți cetățeni jurați ai cetății Bistriței, domnii noștri de cinste.

(Hurmuzaki, XV, pp. 809-10, no. MCCLIII; textul ungu-resc.)

XXXIV.

Sucevenii.

Prieteneasca noastră închinăciune și slujbă, cu dorirea a toată binecuvîntata bună stare do-

rim Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume de la Dumnezeu atot puternicul, și celelalte.

Cinstite, prevăzător, înțeleptule dumneata birăule. Eu, anume Isac, șoltuz¹ de Suceava, în țara Moldovei, trimet niște oameni de credință ai miei la Înțelepciunea dumitale cu bun nume pentru unele nevoi pe care mi le-a dat în samă Măria Sa Vodă. Adecă: trebuie să dăm săul² împărătesc, și nu găsim la noi de cumpărat. De aceia ne rugăm de Înțelepciunea dumneavoastră cu bun nume din adîncul inimii și pentru Dumnezeu să binevoiți a îngădui pe acești tîrgoveți ai noștri, ca, unde ar găsi de cumpărat său, să poată cumpăra cu voia Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume, ca să putem răspunde acea nevoie și sarcină față cu Măria Sa Vodă. De aceasta se roagă tot tîrgul stăruitor, de Înțelepciunea dumneavoastră cu bun nume. Și cu aceasta dăm Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume, împreună cu cinstitul Sfat întreg, în sama lui Dumnezeu atot puternicul, în paza și ocrotirea Lui.

Isac, jude de Suceava, cu Sfatul lui, ai Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume supuși și de bine voitori slugi toldeuna.

Din cetatea noastră, 24 ale lui Fevruar după calendarul cel vechiv, în anul Mîntuirii omenești 1623.

¹ *Marckgroff.*

² *Ensult.*

Această carte să se dea cinstului, prevăzătorului, înțeleptului dumisale jupînului birău crăiesc ce stă în cetatea crăiască a Bistriței, Înțelepciunii sale cu bun nume, în chiar mîna lui.

(Hurmuzaki, XV, pp.931-2, no. MDCCCX; textul german.)

XXXV.

Petru Suciu din Suceava.

Prieteneasca noastră cu cinste închinăciune totdeauna. Cinstite, prevăzătorule, cu bun nume, înțeleptule dumneata jupîne birău. Înțelepciunii dumitale cu bun nume nu pot să nu-i vestesc că arcașul de la dumneavoastră, anume Mihai, e dator aici unui boier, anume Lupul Cuparul, pentru un cal, cu cincizeci și trei de zloți, ceia ce Înțelepciunea dumneavoastră cu bun nume știe de sigur. Din această datorie arcașul a plătit boierului treizeci și trei de zloți și mai rămîn douăzeci. S'a întîmplat însă că Mihai Arcașul (Bogner) a trimes cu un Romîn patru boi să-i vîndă aici; dar eu tocmai n'am fost acasă, și Romînul a dat doi boi boierului pentru datorie. Ci boierul n'a vrut să-i primească, pentru că erau cei mai mici, ci a luat pe ceilalți cari erau mai buni. Ceia ce s'a făcut fără știrea mea. Și așa Romînul a dus și pe ceilalți doi boi iarăși la boier, de au rămas acolo tuspatru. Deci Romînul n'a spus adevărat Înțelepciunii dumneavoastră cu bun nume că eu aș fi luat boii cu sila; ceia ce nu s'a întîmplat, ci Romînul a

făcut aceasta în prostia lui. Acuma însă, cum a murit Lupul Cuparul, am răscumpărat cei doi mai buni boi cu douăzeci de zloți și-i am la mine. Deci mă rog ca arcașul să vie îndată cu banii și să-și ia boii, căci vitele mor pe aici; pentru ca nici eu, nici Mihai Arcașul să nu pățim pagubă. Ceilalți doi boi, cei mai mici, sînt: unul la văduva Lupului, celalt, cum mi se spune, a perit. De aceia mă rog de Înțelepciunea dumneavoastră cu bun nume ca Arcașul să nu zăbovească, ci să vie, că trăiesc încă acei trei, și să nu se facă și altă pagubă. Că eu n'am făcut-o aceasta pentru Mihai, ci de hatîrul Înțelepciunii d-voastră cu bun nume. Deci mă rog ca Înțelepciunea dumneavoastră cu bun nume să nu creadă tot ce spune Romînul, ci nădăjduiesc cu ajutorul lui Dumnezeu să mai vin adesea la Bistrița. De aceia trag nădejdea că dumnealor jupîinii cei prevăzători și înțelepți mă vor ajuta și de acuma ca și mai înainte. Ceia ce eu voiu răsplăti cu mulțămită. Și cu acestea dau pe Înțelepciunea dumneavoastră prevăzătorul și cu bun nume în paza îndurătoare și ocrotirea lui Dumnezeu. În Suceava, 12 Avgust după calendarul vechiu, anul 1631.

Al Înțelepciunii dumitale cu bun nume slugă oricînd:

Petru Ewiczsch (Söcs, Suci), locuitor aici în Suceava.

Îți dau știre Înțelepciunii dumitale prevăzătoare și cu bun nume că aici în Moldova, ca și în Țara Leșească, e bună pace, așa încît, slavă Domnului, acuma nu e de așteptat nimic rău la noi. Oamenii sînt, slavă Domnului, și sănătoși, și nu e deocamdată nicio boală în toată țara; numai vitele cam mor.

Cinstitului și prevăzătorului cu bun nume înțeleptului dumitale Gașpar, birăului crăiesc din cetatea crăiască a Bistriței în Ardeal, domnului și prietenului meu în deosebi foarte cinstit și cu privință.

(Hurmuzaki, XV, pp. 882-3, no. MDCCCLXXII; textul german.)

XXXVI.

Sănătate sufletească și trupească-ți dorim Înțelepciunii dumitale de la Dumnezeu Tatăl atot puternicul.

Cinstite, prevăzătorule, înțeleptule dumneata birăule. Scrisoarea Înțelepciunii dumitale cu bun nume ni-a venit în mîină, din care am aflat rugăciunea și cererea Înțelepciunii dumitale. Dar jupînul Daniil plecase acum la Sătmar¹, la culesul viilor, dar noi ne-am îndreptat la Petru Negustorul, care se pricepe bine la pești. N'am găsit nimic ales, cum e dorința Înțelepciunii dumitale cu bun nume, de oare ce la noi acuma

¹ Probabil *Kohtnar*, un *Szahtmar*.

nu s'a găsit mai mult decît două căruți de pește. Din care însă am descărcat una întreagă, de la care am ales douăzeci de bucăți de morun, care fac patru zloți¹, patruzeci de bani². Am mai cumpărat o sută de scrumbii, care fac o sută de polturaci. Am fi slujit pe Înțelepciunea dumitale cu bun nume bucuros mai bine, dar nu se află. Și cu aceasta lăsăm pe înțelepciunea dumitale cu bun nume în paza Celui Atotputernici. În Suceava, 17 Septemvire după calendarul vechiu, anul Mîntuirii omenești 1633.

În mîinile cînstitului, prevăzătorului, înțeleptului dumitale jupînul Martin Săpunarul³, care e acum birău în cetatea crăiască a Bistriței, să se dea această carte.

(Hurmuzaki, XV, p. 993, no. MDCCCLXXXV : textul german.)

XXXVII.

Teodor Ianovici.

Învățatul Logofăt știutor de latinește al lui Vasile Lupu se ocupa și cu negoțul ca și un Mihu din vremea lui Ștefan-cel-Mare.

Mărite jupîne Martine,

Închinăciunile mele, cu tot felul de slujbe în folosul dumitale și celelalte.

¹ *Gülden.*

² *Denarii.*

³ *Seffmacher.*

Că am zăbovit cu plata pentru dresul ceasornicului până acuma, mă rog să n'o iei în nume de rău dumneata și să n'o pui în sama neîngrijirii mele, pentru că am vorbit cu jupînul Mihai și mă înțelesesem cu el ca în loc de bani să dau porci îngrășați aceluia meșter, care pe urmă a plecat în Țara-de-jos; iar, întorcîndu-se din acele locuri, nu m'a găsit la locurile noastre, pentru că plecasem la Iași. Totuși, în lipsa mea, a găsit porcii, pe cari jupînul Mihai n'a vrut să-i primească, nu știu din ce pricini: poate că nu i-au plăcut. Ci iar mi-a scris jupînul Mihai scrisori pe care mi le-au adus tîrziu, deschise și rupte, adecă atunci cînd era tîrgul cel mare la Bistrița. Pentru care atunci i-aș fi trimis banii, dar n'am putut afla pe nimeni care să vrea să meargă în Ardeal. Acuma însă, cînd mi-ai scris dumneata prin Petru Sasul¹ din Suceava despre acești țerani, eu i-i dau să-i ducă la dumneata. Numai mă rog să nu-mi iei în nume de rău că am zăbovit cu plata față de acel meșter până la vremea aceasta.

Despre noutăți, dacă sînt, te înștiințez pe dumneata că Leșii foarte adevărat au făcut pace cu Muscalii și au serbat mare izbîndă zilele acestea. Iar în Moldova Domnul care era, adecă Moise², acela a trecut zilele acestea în Țara Leșească,

¹ *Saxonem.*

² *Movilă.*

și celalt ce va să vie este Lupul¹, care era în-nainte Vornic Mare în Moldova, cel care ple-case la Țarigrad.

Numai de acestea înștiințez acum pe dum-neavoastră, iar ce va fi de acuma, îți voiu da de-veste dumitale bucuros. Până atunci mă încre-dințez priinței și prieteniei dumitale. April 12, anul 1634.

Al dumneavoastră credincios prieten și gata de slujbă.

Teodor Ianovici, cu mîna lui.

Măriei Sale jupînului Martin De'drich, birău de Bistrița, domni prieten al meu prea-mare, în mîna să se dea.

(Hurmuzaki, XV, pp. 1001-2, no. MDCCCXCVII; textul latin.)

XXXVIII.

Sucevenii.

Prieteneasca noastră închinăciune, cu dorire de la Dumnezeu atot puternicul de folositoare² sănătate a sufletelor și trupului în toată vre-mea, amin.

Cinstiți, bine priviți, mult prielnici, prevăză-tori, înțelepți dumneavoastră. Scrisoarea prevă-zătoarelor dumneavoastră Înțelepciuni către noi o am primit în mînile noastre prin Bogdan, tîr-

¹ Care și-a zis Vasile.

² *Erspriesliche*.

goveț și negustor al nostru, din care am aflat pentru doi cai pe cari oamenii noștri i-au cum-părat de la supuși prevăzătoarelor dumnea-voastră Înțelepciuni, dar până acum nu i-au plătit, și prevăzătoarele dumneavoastră Înțelepciuni cereți județului nostru ca acei datornici să plă-tească. Cu toată sîrguința mulțămim Înțelepciuni-lor dumneavoastră prevăzătoare că acei oa-meni buni au așteptat până acuma pentru da-torie ; și ei trimet azi prin Bogdan ceva bani. Cît privește (cealaltă) rămășiță, foarte ne rugăm să aștepte până după culesul viilor de acuma. Pe urmă vom trimete după acei datornici și vor plăti datoria lor ca niște oameni buni, cu mulță-mită. Pentru aceia încă odată ne rugăm tare să aș-tepte puțin. Iar noi, ca supuși și credincioși ve-cini ai prevăzătoarelor Voastre Înțelepciuni, sîm-tem datori cu toții oricînd cu multă mulțămită și slujbe supuse pentru aceasta. În Suceava, 8 Septemvre după vechiul calendar, 1637.

Ai prevăzătoarelor Voastre Înțelepciuni supuși și ascultători prieteni,

Soltuzul și pîrgarii din Suceava.

Cinstiților, bine priviților, prevăzătorilor, prea-înțelepților dumnealor jupînul birău și Sfatul ce-tății crăiești a Bistriței în Ardeal, domnilor noș-tri cu priință și credincioși vecini, la Bistrița.

(Hurmuzaki, XV, p. 1037, no. MDCCCCL ; textul german.)

XXXIX.

C. 1637.

† Portariul-Mare de cetatea Suceavei și șoltujii, cu tot Sfatu', pargarii, bătrîni de urașul Suceavei, scriemu multă pace și viață și sănătate la ai noștri buni și mari priiateni și vecini de aproape, Măriia Sa domnul și toți sfeatnicii de Bistriță. Altă, cu mila lui Dumnedzău, toate veștile sîntu bune. Să știți dumile vostre dentr'acoce că am înțeles că vreți dumile vostre să închideți drumul pre la Cănpul-Lungu. Ce să știți Măriile Vostre: dentr'acoace nemic să nu gândeți, nici grije să purtați pre la Cănpul-Lungu. Că, de am ști ceva noi, cu mare credință am da știre dumilor vostre. Ce nemic să nu gîndiți dentr'acoce, ce să lăsați, să nu închideți această scală la Cănpul-Lungu, ca să înble neguțătorii, și a Măriilor Vostre și ai noștri, ca să să hrănească și la noi și la Măriile Vostre, cum au fostu și până acmă. Altă, dăm știre Măriilor Vostre că am trimes acolo la Măriia Vostră cu treaba Măriei Dumisale a Doianu nostru Vasilie-Vodă pre Bogdan neguțătoriu, să cumpere noidezeci de mii de cuie de șindile și de leațure. Ce posim să n'aibă val de vamă sau altă ceva, și să aibă socotință la Măriile Vostre. Și noi încă vrem socoti oamenii Măriilor Vostre. Că Măriia Sa Domnul nostru au mărșu unde-i porunca cinstitului Impărat. Și să fiți Măriile Vostre sănătoși.

Multă sănătate la Măria Sa domnul de Bistriță și la toți sfeatnicii [în totă] viață.

(Hurmuzaki, XV, p. 1041, no. MDCCCCLVI.)

Sucevenii.

XL.

1638-43.

† Intru tot cinstit și de la milostivul Dumnădzău cu mare cinste dăruit domnisale giupănul Andreiaș, birăul de cetate Bistriței, și la tot Svatul dumile vostre pace și cu sănătate să vă dăruiască milostivul Dumnădzău. Altă, să priimiți domneavoastră de la noi, mai mici și buni priiatini dumile vostre, cu plecare închinăciune, de la mine, șoltuzul den trăgul Sucevei, și de la ai noștri bătrâni orașului, și de la noi, toți orășenii. Dăm știre dumile vostre c'am înțeles de tot bine, pre rându, scrisore dumitale. Scrii domneata, ca unul carele ești domneta destul înțeleptu. Prentu aceaia dăm știre domnii tale și a tot Svatul domnii tale forte cu mare dereptate cum știm noi, cu sufletele nostre, de rândul acestor oamini, anume Gligorie feciorul popei Petrei den Rebrîșora și Luca feciorul lui Matei din Bărgău cel de sus, cum ei au venit aicea în oraș. Deci n'au ședzut la o casă de om bun, unde-au băut, sau la gazdă, ce, daca s'au îmbătat, ca nește omini fără de ispravă, ei au eșit nopțe de au înblat ca nește tâlhari cu sabii și cu corduri și cu toporă. Deci e'au dat

de strajă, straja i-au întrebat ce oameni sântu de înblă așa cu arme gole pren trăgu. Ei s'au semejit : ce-au dat așa, au și tăiat pre un fecior a străjerilor, de dzace așa demicat, cât el va muri. Și, așa făcându ei, au sărit straja de i-au prinsu, că de bună voe nu [să] da. Deci apoi noi vrum să-i băgăm în cetate ca pre nește răi-făcători. Iar apoi, daca s'au spus că-s din idicul domnii tale, noi i-am lăsat, numai să se înpace cu acei omni ce i-au vătămat și dzac răniți. Și, încă de va muri omul, ei-ș vor mai întreba cu dâșii. Deci au dat unul bărbiiariului o fotă și o năframă, iar altul au dat iar bărbiiariului, să înble să tămăduiască pre cel om ce dzace tăiat d'ânșii, de au dat 3 zloți și giu-mătate, și globa au plătit 6 zloți. Atăta au dat, iar mai mult un ban n'au dat. Iar, de'r hi omni buni, ei ar hi în pace. Prentu aceaia să-fii domneata sănătos.

Prentu aceaia pohtim pre domneavoastră să nu-i creadeți ce vor grăi, că, de ce grăescu ei, grăescu cum le-i voe, iar, de n'am socoti prientișugul și cinstit libov dumile vostre, care domneavoastră purure arătați cătră noi, ca nește oameni buni și înțelepți și întru tot ai noștri priatini buni, ei, ce răutate au făcut și grozăvie, ei nici cu o sută de taleri nu s'ar plăti. Și, de ar hi făcut ei așa la domneavoastră cum au făcut ei la noi, ei ar hi putredzit în nește temnițe, de nu ș'ar pune și capete. Iar noi am socotit cinstit

prietinșugul [dumilevoastre], și altă nu le'm făcut, ce s'au împăcat cu ominiî cei ce i-au tăiat, și au plătit ce pre unde-au băut, și încă apoi ei au scris și carte înșiș pre sine cum ei sântu vi-novați, și ce au făcut rău ei, pren vina s'au plătitu, și ei cum nu vor scorni nicio pără pre sine, nici să părăscă nime cum s'au împăcat. Care v'om trimis și la domneavoastră pre mai mare credință, să vedeți. De aceasta dăm știre dumitale. Și să dăruiască milostivul Dumnădzău să afle prea domneta această scrisoare a noastră întru bună pace și cu sănătate, depreună și cu tot Svatul dumitale și cu tot orașul dumile vostre de la Hristos amin. *Scris în Suceava, Ghenar 27.*

† Cu cinste să se dè această carte a noastră întru cinstită mâna dumisale giupănul Andriiaș birăul de la cetate Bistriței și la tot Svatul dumilor sale.

(Hurmuzaki, XV, pp. 1053-4, no. MDCCCCLXXIV ; textul românesc.)

XLI.

Gheorghe Ursachi.

Marele negustor al Domnului Duca-Vodă, pe lângă acesta însuși, a fost Gheorghe Ursachi, Vistier, care trimetea potaș și cenușă de stejar până la Danzig. Procesul lui cu Alexe Balaban din Liov, prietenul Domnului, îi aduse osînda, și el suferi de la Duca grele chinuri.

Jos iscălitul arăt prin această scrisoare a mea cele ce urmează.

Este între mine și dumnealui Alexandru Balaban, ȋrgoveț din Liov, o socoteală cu privire la mărfuri de pădure. În această privință s'au ridicat piri între noi, pentru că dumnealui Alexandru Balaban, cu toată învoiala și scrisoarea ce mi-o iscălise, nu voia, cum se îndatorise, în fiecare an la Iași, să dea samă de fiece vnzare a mărfii mele la Dansca și nu voia să dea samă dreaptă și de istov încredințașilor miei, Mihai Manea și Ghinea, cari au deplină putere de la mine ca să-l socotească, ceia ce s'a arătat printr'un zapis al dumnealor boierilor Moldovei. După știrile de la împuternicișii miei arătați mai sus, li dau dreptul să aleagă ca judecători din partea mea pe dumnealor Ioan Mazarachi și Petru Afendic și dau acestor judecători plină putere a hotărî toate cererile ce sînt între noi pentru socotelile acele, a cerceta această afacere după mintea și cinstea lor, fără pârtenire, a asculta darea de samă, a judeca și strînge toate cererile, — pentru care îi rog cu stăruință pe dumnealor judecătorii. Din partea mea, făgăduiesc că aceia ce vor hotărî și judeca după mintea și cinstea lor, voi crede de datoria mea să fac, să mă mulțămesc, și să-i dau urmare deplină. Mai făgăduiesc că nu voi mai ridica astfel de cereri și nu voi sta împotriva socotelilor tăcute de judecător, nici eu însumi, nici alșii în locul meu, nici urmașii miei, atit în țerile cîrmuite de Măria

Sa Domnul Moldovei și de urmașii Măriei Sale, cît și în alte țeri, Domnii ori Crăii.

Ca să dau acestei arătări și mai mult preț trimet dumnealor judecătorilor mai sus arătați două zapise iscălite de mine și care trebuie să fie iscălite și de dumnealui Balaban. Pe acele zapise dumnealor judecătorii mai sus arătați vor trebui să scrie cartea de înțelegere și hotărîrea lor, să le iscălească și întărească prin punerea peceților lor și, apoi, să dea una încredințaților miei și alta dumisale lui Balaban. Pentru ca această înțelegere să aibă mai multă chezășie și mai multă putere, rog prin aceasta pe Măria Sa Vodă și pe dumnealor boierii Moldovei să dea la aceasta mărturie și asigurarea lor (cum adaug aici), să întărească și împuternicească, arătînd, prin trecerea lor și în numele meu, că hotărîrea dumnealor judecătorilor va avea preț veșnic și că această afacere nu se va mai trezi. De oare ce dumnealui Balaban are oarecare îndoială, pentru că dumnealui Mihai Manea, de și văr al dumisale Balaban, e încredințatul meu împuternicit a primi socoteala și mărfurile mele, de și aceasta n'ar fi trebuit să stîrnească vre-o bănuială, pentru că i-am trimes puteri depline cu mărturia dumnealor boierilor Moldovei, totuși, ca să înlătur orice bănuială, trimet acum pe Dimitrie Ipatie, care, împreună cu dumnealui Ghinea, va avea dreptul să primească mărfurile ce mi se cuvin și să dea în numele meu o /

adeverință fățișă dumisale lui Balaban, dacă o cere. Drept mai bună chizășie și credință, iscălesc toate acestea cu însăși mîna mea și-mi pun pecetea. În Iași, 13 Iulie 1671.

Gheorghe Ursachi.

(Hurmuzaki-Bogdan, III, pp. 186-7.)

XLII.

Duca-Vodă.

Eu, Duca, Domnul țării Moldovei, adevăresc prin această carte, iscălită de mîna mea, că am primit prețul a trei învoieli ce-mi erau datorite de Alexandru Balaban, anume: una de 410 galbani, alta de 500 de lei și a treia de 70 de lei, bani ce mi se veniau după obiceiul ca oricine trimete în străinătate potaș sau cenușă trebuie să-mi plătească un galben de butea de potaș sau povara de cenușă. Neputînd afla și neavînd la mine zapisele de învoială ce-mi dase dumnealui Balaban, le recunosc fără preț dacă s'ar zări cîndva. Și, pentru mai bună credință și preț mai bun a acestei adevăriniți, iscălesc cu mîna mea, în Iași, anume 1672.

Io Duca Voevod.

(*Ibid.*, p. 210.)

¹ Se vede că Ursachi avea „douăzeci și cinci de sate, opt stupi, 44 de fălci de vie, și la Cotnar și la Iași, două case și cîteva clădiri la Iași, în Ulița Croitorilor..., vite, cai, oi, grîne în hambare, mărfuri, vinuri, mieduri și altele“ (ordin de la 10 Decembre 1682 al lui Duca; *ibid.*, pp. 213-4).

XLIII.

Io Duca, din mila lui Dumnezeu Domn al țerîi Moldovei.

Măria Noastră scrie credincioșilor și cinstiților boieri caimacami ai Iașului¹, cărora li fac știut cele ce urmează: Cum știți dumneavoastră, am osîndit pe Vistiernicul Ursachi să plătească niște bani dumisale Balaban. Dacă Ursachi nu plătește niște bani dumisale Balaban după hotărîrea noastră, să fie ținut în turn, cît are a plăti, și dumneavoastră să nu-l lăsați să iasă, pentru că după obicei datornicul trebuie să stea în temniță. Aducîndu-vă aceasta la cunoștința dumneavoastră, vă doresc bună sănătate. 21 Iunie, anul 1681.

Io Duca Voevod.

(Hurmuzaki-Bogdan, III, pp. 210-11.)

XLIV.

Alexe Balaban

Prea-puternice și milostive, domnule Comis al Coroanei, al meu mare, milostiv domn și de bine făcător.

¹ Par a fi Miron Costin, Alexandru Buhuș și Toderașcu Iordachi, cari autorisă pe Balaban a căuta averea din Moldova a lui Ursachi. Data de 1682 s'ar explica prin aceea că luna va fi fost după Septembrie (*ibid.*, p. 21). Duca însuși admite urmărirea la 31 Octombrie 1682 „după calendarul nou“, din „satul Postruga“ (*ibid.*, p. 212). În aceeași afacere scrie el, din drumul spre Viena, „la gura Tutovei“, în ziua de 30 April 1683 (*ibid.*, pp. 214-5).

Am primit azi scrisoare din Stambul de la dumnealui residentul Măriei Sale Crăiești, domnul meu milostiv, pe care fără zăbavă o trimet cum mi-a cerut dumnealui. Măria Sa Domnul trebuie să fie acuma în drum și să se apropie, pentru că, ajungînd la Stambul în ziua de 23 Iulie și avînd audiența la Vizir și la Împărat la 28 ale lunii, cînd a primit un caftan și întărirea Domniei moldovenești cu adăugirea Hătmăniei Ucrainei, trebuia să plece de acolo în cîteva zile. Îl așteaptă aici la 25 ale acestei luni. Despre Țara Ungurească nu e nimic sigur. Tatarii cari trebuiau să meargă în Țara Ungurească n'au mers. Oastea de aici nu poate să meargă în Țara Ungurească pentru că Ungurii și Muntenii nu-i lasă să treacă. La Camenița spionii ce vin din Țara Leșească aduc adesea tulburare. Întorsul Măriei Sale Domnul ni va aduce, cred, știri mai multe și mai sigure, și nu voiu lipsi a le trimete dumitale, domnului meu milostiv și de bine făcător, sau mă voiu grăbi să vin chiar eu cu știrile, pentru că nădăjduiesc ca, la întorsul Măriei Sale Domnului, să ni dea drumul fără altă zăbavă. În așteptare, mă încredințez foarte stăruitor, cu umilele mele slujbe, milostivei bunăvoinți a dumitale, domnul meu iubitor și ca bine făcător. În Iași, 11 August 1681.

Al dumitale, îndurătorul meu domn și de bine făcător, prea-umilă slugă,

Alexandru Balaban.

Ca să pot isprăvi mai iute, te rog umil pe dumneata, milostivul meu domn și de bine făcător, să te pui la mijloc pe lângă Măria Sa Craiul, domnul meu iubitor și de bine făcător, ca să stăruie cu trecerea lui crăiască pe lângă Măria Sa Domnul, cum se va întoarce, ca să dea afacerii mele sfârșit de termen și să nu fiu silit să mai aștept, ceia ce-mi aduce mari pagube. Trebuia să-ți trimet dumitale, domnul meu milostiv, un cal, dar a căpătat boală și, apoi, trimeterea e cu grabă. Îl vom mai ținea și îndată voi putea să vin cu dînsul eu însumi să mă plec înaintea dumitale, domnul meu milostiv și de bine făcător¹.

(Hurmuzaki-Bogdan, III, p. 137).

¹ Se amestecă în proces, pe lângă Ghinea și Cristofor Ghinevici, Mihail Manea, vărul lui Balaban, Gheorghe Păpară, Mazarache, un Neculcea, un Simion Muratovici, un Becher, apoi și vameșul Aslan și starostele de Iași, Constantin Hagi, fiul lui Petru Grecul (*ibid.*, p. 209).—La moarte, Balaban lasă cele patru sate și via la Cotnar Suceviței și lui Muratovici. Ca rude apar: surorile din Rumelia, cărora li se da 600 de galbeni, nepotul Ioan Cyma, ca prieteni: Anastase Cember, Chiriac Isaiovici, Ștefan Nicolaiovici, sluga Panco, care merge în Ucraina.

La Danzig, Ursachi avea afaceri cu Germanul Horn (*ibid.*, pp. 224-7). Isar, tațul lui Isarovici, trebuie să fie negustorul pomenit în testamentul, cu mențiune de „poloboace de miere“, al lui Iarali Clucerul, în 1646, care merge după samuri la Moscova (Hurmuzaki, XIV¹, pp. 184-5, no. CCLXVI).

XLV.

Prea-luminate și îndrumătorele Craiu, îndumătorul meu domn, stăpîn și de bine făcător.

Am primit azi din Stambul scrisoarea dumisale residentului, de la 1-iu August, la care e unită o scrisoare pentru Măria Ta, îndurătorul meu Domn, cu stăruința s'o trimet cît mai iute și mai cu grijă în mîinile Măriei Tale Crăiești, domnul meu îndurător și făcătorul meu de bine, pentru că, mi se spune, scrisoarea e foarte însemnată. Deci, cum, în orice prilej, după datoria mea de supus, mă sîrguiesc a sluji Măriei Tale Crăiești, domnului meu îndurător și făcător de bine, tot așa acuma trimet fără zăbavă această scrisoare Măriei Tale Crăiești, domnul meu îndurător. Măria Sa Domnul Moldovei a sosit la Stambul în ziua de 25 Iulie, cum ni se scrie; la 28 ale lunii, a fost primit la Vizir și la Sultan și a luat un caftan și întărirea în Domnia Moldovei, la care a adaus Ucraina, fără niciun bir, numai să adune la oameni¹ și oaste. Cîteva zile după primire, trebuie să sărute poala împărătească. După întoarcerea Măriei Sale Domnului în Domnia lui, cred că nu voi mai fi zăbovit, ci că voi avea o răpede isprăvire a afacerii mele, și mă voi grăbi să vin la picioarele Măriei Tale Crăiești, milostivul meu Domn, la a carui pîrintească bunăvoință mă incredin-

¹ *Ludzii*, nu soldați, ci plugari.

tez cu a mea credincioasă supunere. Iași, 11 August 1681.

Al Măriei Tale Crăiești, milostivul meu domn și de bine făcător, prea smerită slugă :

Alexandru Balaban

Mă închin foarte plecat la picioarele Măriei Tale Crăiești, domnul meu milostiv și de binefăcător, și rog smerit pe Măria Ta Crăiască, îndurătorul meu domn, ca pe un părinte și binefăcător, să binevoiască, la întoarcerea Măriei Sale Domnului, a se pune la mijloc pentru ca afacerea mea să aibă o isprăvire.

(Hurmuzaki-Bogdan, III, pp. 138-9, no. LXXII; textul polon.)

XLVI.

Prea-luminate și milostive Craiu, domnul meu milostiv,

La întoarcerea Domnului Măriei Sale de la Poartă la Iași am avut la el audiență și i-am dat scrisoarea Măriei Tale Crăiești, domnul meu milostiv, prin care Măria Ta Crăiască, domnul meu milostiv, ai binevoit a stăruii pentru preaumila-i slugă ca să se dea în sfârșit un capăt afacerii mele. Domnul Măria Sa a spus că va lua măsuri de temei pentru a se isprăvi această afacere. Pentru domneștile și părinteștile stăruinți ale Măriei Tale Crăiești, domnul meu milostiv și de bine făcător, umilele mele mulțămiri către Măria Ta Crăiască, domnul meu milostiv și de

bine făcător, și aș vrea să pot să mă arunc cât mai iute la picioarele Măriei Tale Crăiești, domnul meu milostiv și de bine făcător, ca să vă arăt supunerea mea.

Știrile care au venit de la Poartă cu Măria Sa Domnul sînt că e sigur cum că un mare sol muscălesc e să vină la Poartă; la care știre creștinii din Stambul au suspinat din greu, ca unii cari așteptau altceva din partea Muscalilor. Ei doresc ca din partea lor Franțujii să facă ceva din altă parte, de către Mare. Măria Sa Domnul se gătește de veselie fetei lui celei mari, pe care o dă după Radul fiul lui Radul, Domnul cel mare; după acea veselie se va duce la Nîmirov, ca să așeze pe namesnicul său și ofițeri căzăcești și să puie județe după datina lor, păstrîndu-și dreptul de a judeca în apel. Deocamdată n'am nimic care să fie vrednic și de nevoie a se aduce la cunoștința Măriei Tale Crăiești, domnul meu milostiv. Mă mărgenesc deci a mă pleca, împreună cu umila mea supunere, la picioarele Măriei Sale Crăiești, domnul meu milostiv.

În Iași, 20 Septemvre 1681.

Al Măriei Tale Crăiești, domnul meu milostiv și de bine făcător, prea-umil supus.

Alexandru Balaban.

Trimet Măriei Tale Crăiești, domnul meu milostiv, scrisoarea Măriei Sale Domnului, cuprinzînd răspunsul și arătarea credinții și prie-

teniei lui față de Măria Ta Crăiască, Domnul meu milostiv.

(Hurmuzaki-Bogdan, III, pp. 140-1, no. LXXIII; textul polon.)

XLVII.

Negustorul Pârvan.

C. 1660.

† Eu jupănul Prăvan scriu multe sănătate până la dumneata, mai mare domnu Brașeului și la dumneata jupăneasă Catrino.

Alta, de vei întreba de sănătatea noastră, cu mila lui Dumnezeu ne aflăm cu sănătate. Alta, să știi dumneata c'am mersu la bumbac, și bumbacul au fost scumpu, și am băgat samă până la Brașeu, ce mă ținea câte 50 de florinți, și n'am cumpărat, ce am cumpărat abă, c'au fost c'am efină abaoa. Deci am cumpărat. Și să știi dumneata c'am purces în Țara Leșească, și, de rândul banilor, ț'am trimes 10 bogasie roșiă, câte 2 taleri, 20 de taleri, și am rămas încă 10 taleri, dobânda banilor, și aceiaș voiu trimeate. Alta, de veri vrea dumneata să-ți trimeți banii, să-mi trimeți dumneata răvaș pe Dobre, că pe el am trimes bogasiile. Deci voiu trimete banii și cei 10 taleri, iar, de nu vei lua, ce-i vei lăsa, iar să-mi trimeți dumneata răvaș, să știi și eu ce voiu face, căci voi să mă duc, de va da Dumnezeu, după Crăciun la bumbac, că s'a mai efini. Iar dumneata să-mi trimeți răvaș: eu voiu merge la bumbac. Iar banii voiu trimete pe un om al meu.

Iar, de vei vrea dumneata să-i lași în dobândă, cum ne-am tocmit cu dumneata întâu (*sic*), iar trimite răvaș. Deci voiu veni cu bumbacul ; deci vom băga samă și ne vom socoti. Iar, de nu, trimite-veri pe Necopoian, pe ai noștri, veri pe alți ; banii sântu gata, numai să-mi trimeți răvaș, să știu și eu. Și, alta, iar dau știre dumitale de iale 200 de taleri. Să știi că Ț'am trimes pe jupânul Iovan, să le iai de la dânsul, căce au adus răvaș de la mână dumitale și au zis că va cumpăra el bumbac. Deci să-i ceri de la dânsul, să-ți cauți de la dumnealui aceale 200 de taleri. Dea aceasta scriu, și iar mă rog dumitale să-mi trimeți câte cât să vinde bunbacul acolo, să-mi trimeți răvaș, să știu și eu ce voiu lucră, dacă voiu veni din Țeara Leșască, de va voi Dumnezeu. Și să fii dumneata sănătoasă de la Hs., și să știi dumneata că foarte cu cinste vom să ne plătim ; amin.

Să fie dată aciasta cartea întru cinstita mână dumitale Catrinei vel judeciasaea *din cetatea Brașovului*.

(Iorga, *Brașovul și Romînia*, pp. 72-3, no. 1.)

XLVIII.

Rucărenii sau Dragoslăvenii.

† La al nostru cinstit și din mila lui Dumnezeu dăruit Măria Sa cinstitul județ din cinstita cetate a Brașovului cu plecăciune și cu sănătate ne închinăm Măriei Tale. Precina scrisorii nu

iaște de alt cevaș cătră Măriia Ta, numai vei ști Măriia Ta pentru cei înșelători care le deadem berbecii, și ne lăsară la sărăcie, pentru aciasta ni-am jăluit la Măriia Sa Vodă, și ni-au dat Măriia Sa învățatură de am luat nește oi ale Voiculuș și ale Oprei, frați acelor înșelători. Deci Voicul, împreună cu sluga Măriei Tale, veni aici în scală cu cinstită cartea Măriei Sale lui Vodă, și așa ni să alease judecată ca să le dăm bucatele și să venim la Măriia Ta să ne luom acei înșelători. Deci, fiind oile în jos la țară, și ale lor împărțite pre la păgubași, ni-am pus zi cu Voicul și cu sluga Măriei Tale, pân ne vor veni oile aici la sat, să-i strângem oile și să le aducem noi în hotarul Măriei Tale la Bran, toate deplin. Pentru aciasta ne rugăm Măriei Tale să-ți faci Măriia Ta pomană pentru sărăciia noastră, să ții acei înșelători închiși până vom aduce oile Voiculuș; ci vom veni și noi la Măriia Ta. Ci ne vei aleage Măriia Ta cu dînșii — ca să nu fim nici noi de sărăcie. De aciasta ne rugăm Măriei Tale, și pân la trei săptămăni să nă aflăm cu oile la Bran.

Ap. 25 dni, lt. 7206 (7 ? = 1698-9).

† Ai Mării Tale plecați: *Stoica biv părcălab*¹.

Eu Stanciul părcălabul, cu toți săteanii.

Întru cinstită mână Măriei Sale județului din Brașov, cu cinste să să dea.

(*Ibid.*, pp. 50-1, no. 1.)

¹ De Rucăr sau de Dragoslave.

XLIX.

Negustorul Mareș.

C. 1700.

Cinstit și de bun neam domne Draot, să fiî Măriia Ta sănătos, împreună cu toată cinstită fameliia Mării Tale.

Cu plecăciune închinându-mă, sărut cinstită mâna Mării Tale, și mă rog mila și bunătății Mării Tale. Pentru ce au fost în cămară tutun și nește piei argășite și o jumătate de povară de lână de Dobrogia, albă, mă rog Mării Tale ca să să vînză mai cu preț, ca să mă pot plăti și eu de pe unde sânt. Și, pentru datorii, mă rog ca să silească procatoru să scoță, pentru că sânt omeni de să pun și în pricină. Și iar mă rog Mării Tale pentru nește lână care iaste în cămară înlăuntru, să o dați, că iaste a Hagi-Neculei, făr niciun fel de pricină. Aciasta, și mila lui Dumnezeu să fie cu Măriia Ta. Al dumitale mai mic și plecat:

Eu, Mareș.

Cinstitului și de bun neam Mării Sale domnului Draot cu multă și fericită sănătate să să dea, la Brașov.

(*Ibid.*, p. 49, no. 4.)

L.

Negustorii din Compania Grecilor,

În secolul al XVIII-lea negustorii romîni din Ardeal erau mulți, strîns legați și gața de luptă pentru dreptul lor.

Anul Domnului 1703, Mai 8 dni. † Noi toți neguțitorii greci ai Cumpaniei Sibiiului, împreună și cu toată Cumpania Armenilor, carii pre unde să află șazători și cu alții carii să află la Făgăraș, la Brașov, la Vașarheai, Greci neguțoriei aici în Ardeal, dăm legătura noastră supt mărturie credincioasă unii la alți precum să să știi că, văzând noi reale întâmplări ce s'au întâmplat la Chizdi-Vașarheai și în altè locuri, de-au ars neguțitorii, socotitu-ne-am cu toți după venirea noastră aici la cinstitul oraș al Aiudului cum ca să cearem voe de la cinstitul Sfat să ne dea voe să facem șetrele afară, unde au fost ș'altă dată, și nu doar ca să le stricăm obiiciul, ci ca să ne putem păzi de vr'o rea întâmplare și primejdie.

Și așa, mergând noi toți supt un sfat și într'o voe, am cerșit voe să ne dea să facem cum scrie mai sus, și, cinstitul Sfat stând împotriva acestui lucru, zicându-ne, de ne iaste voia să facem înlăuntru, noi să facem, și, de feleluit, de să va întâmpla vr'o primejdie, dumnealor nu feleluiesc, iar, afar', pre locul al doilea nu ne vor lăsa, ci să meargem unde știm. Drept aceaia, văzând noi împotrivirea cinstitului Sfat și temându-ne a face șătri înlăuntru, ne-am învoit cu toții cum scrim mai sus, cum, de vreme ce nu ne lasă să facem afar', mai bine să ne lipsim de târg, și carii din noi, au Grec, au Armean, au ce fealiu de om va fi în rândul

și breasla neguțătorii, și măcar veri de unde va fi, și ar face șatră să tinză să vânză, stricând tocmeala ce am legat cu toți, să fie supt gloaba Mării Sale dumnealui Tejaurareșului Apor, legat a da galbini 100 ; și ne punem chiezaș dintre noi, ai fieice breasle carii sântem mai de frunte, de s'ar tãmpla să strice cineva tocmeala, măcar care ar fi mai mic, să plătim noi. Și pentru mai adevărată credință ne-am pus numele și pecețile ca să să crează. Dat în Aiud, anul și luna scrise mai sus.

(Iorga, *Studii si documente*, XII, p. 11, no. XVIII.)

LI.

Botoșănenii.

Încă la începutul veacului al XVIII-lea Botoșănenii își păstrau solidaritatea și organizația.

† Ai noștri cinstiți și buni prietini, dumnalui giudețul și dumnalui harmințașul de la cetate Bistriței, sănătate și tot bunul poftim dumiilorvostre de la milostivul Dumnedzău. Pricina aceștii scrisori a nostre, întâi ca să cercăm de bune sănătate și viață dumnilorvostre.

A doa, iar vă poftim pãntu cest negustor, anume Avan Baronce, carele este de aici, de la oraș de la Botoșeni: venindu acolo, la țara dumiilorvostre și avându datorii la nește negustori ce trãescu acolo, poftim să aibă dreptate, să i se facă plată pe zapis ce are. Ce noi încă, la

dreptate, ce'r hi pofta dumilorvostre gata ne vom afla în slujbă. Că, neplătindu banii acestui negustor cine s'a hi dator, apoi s'a da știre Mării Sale lui Vodă, și să face zeberală¹. Că acei negustori au boi aice. Ce poftim dreptate să hie. Și milostivul Dumnedzău să fie cu dumneavoastră.

† A dumilorvostre buni prieteni
Vornici de Botășeni.

La Botășeni, 1706, Ghen. 25.

La ai noștri cinstiți și buni priiatini dumnalui giudețul și dumnalui harmițașul de la cetate Bistriții cu bună sănătate să să dea.

(Hurmuzaki, XV, pp. 1512-3, no. MMDCCCXLVII.)

LII.

Apostol Manu.

Apostol Manu, negustorul lui Vodă Brîncoveanu, trăia după căderea acestuia la Brașov, de unde da știri Imperialilor.

Turcii pun să facă la Isaccea un pod pe Dunăre. 60.000 de Tatars și 30.000 de Turci au de gând să între în Țara Leșească, dar unii presupun că sînt înșelăciuni viclene ale Turcilor, cari au de gând să năvălească în Ardeal.

Muscalii nu vreau să rupă pacea cu Turcii și trebuie ca [Imperialii] să fie cu pază.

Domnul Țerii-Românești se arată binevoitor față de Ungurii ce se află la Hotin, trimețîndu li o căruță cu șase cai.

¹ Represalii.

S'au întors doisprezece din însoțitorii Trimesului leșesc, care însuși a mers la Udriiu pentru a fi primit de Împărat.

Au sosit scrisori aici spunînd că flota turcească a biruit pe a Venețienilor, după care ostrovul Corfù s'a dat Turcilor.

În Brașov, 21 Iulie 1716.

(Tradus din grecește de Alvisé Wolde; Hurmuzaki, VI, p. 154, no. LXXXI; textul german.)

LIII.

Nelegiuirile Domnului de acum al Țerii-Românești¹ sînt foarte mari, căci a făcut să se arunce în temniță, nu numai negustorii cu stare, ci și pe jupănesele² văduve, cerînd, cu aspre amenințări, bani de la dînsele. Același, pentru paza lui, ține lîngă el Turci în București, unde se suferă lipsă neobișnuită de pîne și lemne, pentru că nu sînt cară, ceia ce aduce mari nevoi, suspinuri și tînguii la acei oameni.

De la cineva venit din Udriiu s'a aflat că Turcii nu fac altă gătire de războiu anul acesta, numai cît Împăratul a trimes porunci la comandantul din Belgrad și Timișoara ca să păzească acele două cetăți și să se apere pînă la cel din urmă om.

Turcii încep să se întoarcă acasă la ei foarte umiliți și blînzi, de nu fac nicio supărare călătorilor ce întîlnesc pe drumuri.

¹ Nicolae Mavrocordat.

² *Boieresse*.

Muscalii au intrat în Țara Leșească și Tatarii se țin tot în țara lor, afară de 5.6.000 dintre dînșii, cari s'au trimes la Belgrad.

Lîngă Domnul Țerii-Românești încă se află 500 de Tatarii de pază.

Turcii ce sînt dincolo de Dunăre au început să se tragă care spre Udriu, care mai departe.

S'a aflat că acel Domn a spus cum că, de frica Vizirului ce a murit a făcut să se închidă trecătorile Ardealului și a oprit cîtva timp negoțul, dar de acum înaintea va face cum cere buna vecinătate.

Brașov, 18 Septemvre 1716.

(După o traducere italiană a textului grecesc, Hurmuzaki, VI, pp. 158-9, no. LXXXVII.)

LIV.

Nica Vasile, negustor ardelean

Sănătate dumitale, nașule. Poftesc de la mi-
lostivul Dumnezeu tot binele dumitale. Și, de
vei avea a întreba de mine, mă aflu, din mila
lui Dumnezeu, sănătos. Altă, mă rog dumitale,
ca la un părinte al meu, și să mă erți căce-ți
fac bușuluială, că am înțeles precum ai avut
întristare și bușuluială, ca Dumnezeu să te
bucure întru ceale bune. Și mă rog dumitale
să faci atîta bine să ostenești, de va fi cu pu-
tință, la ginerele județului hălui mare, la doftor
Feat, că iaste un șolear¹ de șade acolo, fecio-

¹ Schuler, școlar.

rul popi de la Cloaștir, și m'i dator de astă primăvară au trecut un an, de cînd am fost în Țara Nemțască, și i-am adus 50 de pungii de cărți mari, și n'am știut că sînt ale lui, că mi li-au dat la Liptca ficiorul popi din Saschiz. Și, cînd am venit la Saschiz, atunci li-am cum-pănit acolo în curte la popa, înaintea popi, și au venit 50 de punți nemțești și am togmit punctul cîte 10 potori, cu ficiorul popi din Saschiz, că el mi li-au dat mie. Și li-am lăsat la popa acolo în casă, și pe urmă mi-au spus că nu sînt ale lui. Și acuma acela au luat cărțile, și nu plătește, ci mă ține cu cuvinte. Și mă rog dumitale, nașule, să spui și la jupănul Zafir că mă închin cu sănătate dumnealui întru toată cinstita casa dumnealui. Îi poftesc tot binele dumnealui. Alt, și mă rog dumnealui să să facă atita bine pentru mine, că îi voi sluji dumnealui, să ostenească împreună cu nașul Dima la iudețul hăl mare, căce știu că are co-roșpondeanțe cu județul cel mare, să-i spue aheastea, să vază ce va zice. Pentru aceia mă rog dumnealui, eu, mai mic și plecat și de bine voitor al dumnealui în toată vremea.

Alta, vei ști dumneata, nașule, că am cerut la Lațcu piperiul și bani, cîți au vîndut, și au vrut să mi-i dea; și s'au rugat să facă bine nașul Dima, să facă bine dumnealui să-l aștepti pînă la tîrgul Cohalmului, că va da mie. Și mă rog dumitale să faci bine sa-i dai o jumă-

tate de punct de arbatei (= horbote?) la jupă-nul Stama; și mă închin cu sănătate dumisale. Alt, vei ști dumneata că-ți trimit și țidula a Sasului din Sighișoră, pentru vulpi, să-i iai bani. Și-ți poftesc dumitale tot binele și totă sănătatea de la Dumnezeu. Eu, mai mic și plecat al dumitale slugă în toată vremea. Și poftescu țîrg bun, să te văz sănătos; viață îndelungată să-ți dăruiască Dumnezeu.

Eu Nica Vasile.

1725, în luna lui Dechemvrie 27.

În cinstita mîna jupănului Dima Dutcă cu sănătate să se dea, la Sibii.

(Iorga, *Studii și documente*, XII, pp. 29-30, no. XLV.)

LV.

Un negustor din Nicopole.

† Adecă eu Sterea dau zapisul meu la mîna jupăn Gligorie, să să ști că am vîndut niște lână dumnisale dreptu 68 de măji și 40 ocă. Ce, când o va cîntări, de va își lipță, să avem împlini.

1726, Fevrar 21 dni.

Eu Sterea ot Nicopoi.

Și cari am mai dat la Crăciun, ne-au fost tocmeală pentru 22 de măji.

(*Ibid.*, p. 31, no. XLVI.)

LVI.

Pavlichienii bulgari din Oltenia

Colonisași de Austrieci în Oltenia ocupată, cu episcopul lor Stanislavici, Bulgarii pavlichieni, deveniți catolici, aveau privilegiu de negoț și moșii.

Prea-bune doamne, doamne prea binevoitor și puternic.

Noi, Pavlichienii, de lege catolică, spunem, căzînd la picioarele Esceleței dumitale, cu datorita evlavie și supunere, cum că am venit din Țara Turcească, unde, păstrîndu-ne în legea lui Hristos supt jugul varvarilor, niciodată nu ne-am îndepărtat de la calea cea dreaptă, de și strînsi de marea tirănie a Turcilor, acum cinci ani aici, supt prea-îndurătoarea ocrotire a prea-augustului Împărat, ca să putem trăi în siguranță și să avem un mai bun noroc, dar, socotind să avem liniște, încercăm mari tulburări sufletești. Căci, de cînd¹ am venit aici, din pricina piedecilor puse de Romîni, nu putem nici ara, nici sămăna, nici tăia lemne și cosi fin și face slobod altele ale noastre, așa încît am pierdut cu totul vitele ce am adus cu noi și cele ce le-am cumpărat aici, din lipsa celor de nevoie. Ba nu putem avea nici pîne ca să ni ținem viața. Pentru care cu lacrimi ne rugăm de Esceleția dumitale ca în bunătatea Ei îndurătoare să ni dea o bucată de

¹ A quo. V. mai sus: *exponimus*. Pare a fi după românește.

pămînt, și nu spunem alta decît Prestolul, care e bun și foarte destoinic pentru a ni ținea viața.

Sînt unii Pavlichieni cari prin prea-luminatul și prea-veneratul episcop de Nicopole au trimes un memorandum la Înnalta Curte în care cer Severinul, pe care nicidecum nu-l putem primi noi, din multe pricini, și pentru că acolo nu sîntem atîția de să putem trăi cu înlesnire, și pentru că, fiind ei osebiți de noi în Țara Turcească, nu putem trăi laolaltă. De aceia, dacă găsește cu cale Escelenția dumitale, să li se deie lor Severinul, iar nouă Prestolul, pe care-l dorim. Și atunci, cei ce vor veni din Țara Turcească, se vor putea așeza mai bine în două sate. Dar rugăm tare cît mai iute pe Escelenția dumitale să ni se facă această danie, ca din vreme să putem cosi finul și găti cele de nevoie pentru iarnă. De asemenea, fiind samă de sărăcia noastră, să binevoiești a ni da o ușurare, osebindu-ne întru cîtva de alți birnici, ca unii ce sîntem străini catolici fără niciun ajutor, și pentru cîtva timp o scutire de bir pînă vom fi statorniciți și puternici a-l da, ca să putem sluji mai în liniște lui Dumnezeu și Măriei Sale Împăratului. Și, aici, iarăși dîndu-ne, cu supunerea și respectul ce se cuvine, îndurării dumitale, rămînem veșnic și stăruim a fi

Ai Escelenției dumitale prea-umili slugi, *Pavlichienii*. Craiova, 18 Iunie 1731

Sevastian Cucov, Ioan Manușov, Bogdan Ma-

zirov, Petru Bobolciov, Vasile Caiciov, Drăgan Magiarov și alții.

(Din latinește în Hurmuzaki, VI, p. 416, no. CCL.)

LVII.

Comaniștii greci de la Oradea-Mare.

Alegem, din actele Companiei grecești, această plîngere a „Grecilor“ din Oradea-Mare.

Ponturile de plîngere ale ritului grecesc după cuprinsul privilegiilor noastre în ce privește scutirile și drepturile ce anume ni se slăbesc, și adevă :

Întăiu, nația de rit grecesc neunită care stă la Oradea-Mare, din îndemnul uniților, cari obișnuiesc a face acolo multe înțețiri de gilcevi și încurcături, e silită a serba hramurile odată cu romano-catolicii, și afară și înlăuntru, de către memorabilul Capitol din Oradea-Mare și luminatul comitat al Bihorului, cu toate că, vădit, prin prea-îndurătoarele privilegii chesarcăiești, serbătorile, și cele neschimbătoare și cele schimbătoare, trebuie serbate liber după vechiul calendar de rit grecesc. Tot așa, și nu mai puțin:

Al doilea, clericii prea-sfințitei Biserici romane îngroapă în silă în cimitirul nostru oameni ieșiți din viața aceasta și astfel, supt felurite cuvinte și în toate chipurile ce se pot născoci în această singură biserică a noastră, pe care

de atîția ani o avem cu pace în teritoriul militar, nu se tem a se amesteca și a se băga și astfel pricinuiesc neîncetate supărări acolo nației neunite de rit grecesc, și altele ca acestea, care ar fi prea lung să le înfățișăm cu toate împrejurările lor, dar ne rugăm umil, pentru ca adunarea multor urmări rele și foarte multe neajunsuri ce se trag din ele să nu cășuneze zilnice prigoniri, să se capete până atunci leac adevărat.

Al treilea, cer smerit ca nația de rit grecesc, care stă aicea la Oradea-Mare, și a fost până acum totdeauna supt episcopul de Arad și înău și de acum dorește a fi în toate supusă lui, deci în cele duhovnicești și bisericesti să poată dispune el în voie.

Al patrulea. De oare ce biserica de rit grecesc ridicată aici la Oradea-Mare în suburbie și pe teritoriul militar se vede a fi aproape de ruină, să nu se împiedece refacerea ei care s'a plănuit și e gata, de cei de ritul grecesc, cum s'a întîmplat de curînd nației de rit grecesc cu biserica din cetatea de jos a Budei, ce-i zice Taban, în ce privește reparația, ci se roagă ca în voie, fără nicio piedecă și împotrivire, în puterea preainduratelor privilegii, să se facă reparația acelei biserici.

Ladisłau Seresli, Gheorghe Gusi.

(Hurmuzaki, XV, pp. 1672-3, no. MMMLXXVII.)

LVIII.

Ilinca negustoreasa din Hurezi

Adecă eu Ilinca care am fost soție Stoicăi neguțatorașului de la Hurezi, împreună cu fiii miei, anume Radul i Costandin, i cu featele mele, dat-am zăpisiul meu la cinstită mână Sfinției Sale părintelui Dionisie Bălăcescul, igumenul Hurezanul, precum să știe că, având eu uncazan cu 2 țăvi, care l-au fost pus fiiul meu Radul zălog la dumnealui județul Radul de la Ocna, drept florinți nemțăști doaozăci și patru, și viind fiiul meu Radul la Sfinția Sa răposatul igumen Dionisie, de au luat bani aceștia și i-au dat județului Radul, împreună cu dobanda lor, și încă au mai luat 12 zloți, cu zăpisiul care au fost la județul Radul, și cu zăpisiul care au dat fiiu-mieu Radul s'au făcut peste tot zloți 36, deci eu la anul cu leat 1736 am dat un memoriial la prea-cinstita Administrație pentru acest cazan, cum ca să priimească Sfinția Sa banii și să-mi dea cazanul. Chesariceasca Administrație au poruncit la Sfinția Sa ca să-mi ia banii și să-mi dea cazanul. Așijderea și'ntru (*sic*) o bivoliță a mea, ce au fost în bivoli sfintei mănăstiri, iar au fost jăluit la chesariceasca Administrație, și prea-cinstita Administrație poruncește ca să-mi dea bivolița cu prăsilă ei, și eu să-i dau ernatecul și paza păstorului. Deci eu acuma, la luna lui Mai 2 zile 1736, am venit la sfânta mănăstire, și sf. părințele igumen au scos cazanul și cu 2 țăvi, și,

fiindcă au fost toartele de hier, s'au cântărit cu țăvi cu tot, și au eșit peste tot ocă 28 pl. și Sfinția Sa mi-au cerut bani, și să-mi iau cazanul, fiindcă n'au plătit nici acei bani. Deci eu, neavând banii, m'am rugat de Sfinția Sa ca să-mi primească cazanul drept acei bani.

Așijderea și pentru bivoliță, n'am găsit; care iar m'am așăzat cu Sfinția Sa, ca să-mi dea o vacă cu lapte, și să aibă a stăpăni Sfinția Sa aciastă bivoliță cu bună pace de cătră mine și de cătră feciorii miei. Deci de acum nainte, de ne-am mai scula noi, au eu, au feciorii mei, cu vre-o pricină pentru acest cazan sau pentru aciastă bivoliță, să nu să crează, pentru că eu de a mea bună voe m'am împăcat și m'am așăzat cu Sfinția Sa ca să stăpânească aceste zise mai sus, de cătră mine și de cătră feciorul meu cu bună pace, iar eu sau copii miei, de să vor mai scula cu vre-o pricină, să strice acest așăzământ, să să globească cu florinți 100. Și, când am făcut acest zăpis, fost-au mulți oameni mărturii cari mai jos să vor iscăli. Și, pentru mai adevărată credință, am iscălit și am pus deagetul în loc de peacete, ca să să crează. Hurezi, Mai 2, 1736.

Eu Ilinca, care am fost soție Stoicăi, împreună cu toți copii miei, platnică.

Lavrentie ieromonah, martur. Eu Ion croitoru, martur. Isidor monah, martur.

(Pe Vo:) Zăpisul Ilincăi pentru cazan, bivoliță ce am luat de la ia.

(*Studii și Doc.*, IX.)

LIX.

Un Rîmnicean (Vilcea)

† Cinstite dumneata jupăne Gheorghie, de la atotputernicul Dumnezeu rugăm dumitale multă și fericită sănătate, împreună cu toți cinstiții ai dumitale. Cu aceasta înștiințez pe dumneata că aici la Scaunul nostru al Râmnicului au venit jupănul Ion Marco și spuse cum că ar fi trimis dumnealui niște bani pe acest neguțător din Cupaniia noastră, anume Radul Eftimie, ca să-i ducă la Craiova la jupăn Năstase Bălaș, însă galbeni 103, zicând că dumnealui au socotit ca să fie plătit de acolo cu acei bani, și, dând acei bani la jupăn Năstase, să-i ia zapisul, să-l ducă la dumnealui. Noi am chemat pe jupăn Radul, fiind și jupăn Ion față, ca să vedem ce răspunde jupăn Radul. La care au răspuns că acei bani s'au dus toți pecetluit și i-au dat la jupăn Năstase, numai, fiindcă au fost zis jupăn Ion jupănului Radul ca să dea niște lână la soacra jupănului Ion, pe seama jupănului Ion, și neputând să scoată acei bani, și fiind jupăn Radul părtaș cu jupăn Năstase pe lână, când au fost la număratul banilor, au vorbit jupăn Radul cu jupăn Năstase, de au oprit acei bani pentru lână, și i-au luat iar jupăn Năstase, pân să va judeca cu jupăn Ion. Iar jupăn Ion îndată au pus dreptatea aici înaintea noastră și au protecștului cu galbeni 50, precum că jupăn Ion

fălăluiaste pe jupăn Radu de hoțu, pecum că i-au spart peceatea și i-au luat bani, și s'au plătit de unde au fost jupăn Radul dator, și aici înaintea noastră i-au strigat : hoțu, mincinos și înșălător, și să meargă la porci, iar nu la ne-guțătorie, și iar au zis că numai un cuvânt va zice la Măriia Sa domnul Titrih, și va trimite de va duce pe jupăn Radul, în peante și cu răitari ¹. Încă nu i-au fost destul atît, ci a treia zi în uliță, fiind toți neguțătorii noștri strînși, i-au strigat : hoțu, înșălător, mincinos și unțufut ². Iar jupăn Radu îndată au plecat la Craiova, fiind acolo jupăn Năstase, la care au dat bani, și au chemat să meargă și jupăn Ion, fiindcă acolo iaste și Măriia Sa ișpectorul și, de va fi așa pecum au zis jupăn Ion, acolo va fi închis și va da tot birșagul, au să șază aici la Râmnic păn va veni cu atestație de la jupăn Năstase. Și noi am ținut pe jupăn Ion om de omenie, iar dumnealui numai ce au ocărăt omul din Cumpaniia noastră și s'au dus, iar, apoi, au venit jupăn Radul, cu atestației, care le veți vedea și dumneavoastră și cu zapisul jupănelui Ion, care să veade. Când au dat acei bani ce scriem mai sus, au fost rămas dator încă florinți nem-țești 594, crăițari 50.

Apoi în urmă au adus jupăn Cărstea și alți bani, și punem și acea sută de florinți și tot

¹ Călăreți.

² *Hundspfote*, termin de injurie.

vedem că mai rămâne dator jupăn Ion, cu care să cunoaște că n'au spus destul jupăn Ion, ci numai ce au vrut ca să surpe pe jupăn Radul. La cari pricini noi acest lucru nu lăsăm jos, ca să fie omul nostru ocărat de jupăn Ion, că noi păn' acum îl mărturisim de om bunu, neștiindu-l la niciunile de care au zis jupăn Ion asupra jupănelui Radului, ci omul nostru are bună dreptate, precum și atestațiile îl adeverează, care oamenii din gură vor mărturisi, iar jupăn Ion au zis multe cuvinte de ocară, pecum am zis mai sus. Ci dumnealui jupăn Ion, nevrând să stea la judecată aici unde au protecștului, și fiind omul nostru drept, să caute să trimiță acea protecștație cu care s'au încărcaț, căci necinste au adus la toată Cumpaniia noastră aceale cuvinte care le-au zis jupăn Ion asupra jupănelui Radului. Ci, nevrând cu bine, noi vom căuta cu dumnealui înlăuntru, la Cămară.

Încă au zis jupăn Ion, bătând cu mîna asupra jupănelui Radului, că: numai căt va veni jupăn Radul la Sibii, îndată îl va pune la arești. Care noi nu-l știm să aibă dumnealui atăta putere, iar, de să laudă dumnealui jupăn Ion cu Măriia Sa domnul Titrih, noi încă vom scrie la Măriia Sa, că și noi avem pe Măriia Sa patron, și știm pe Măriia Sa stăpăn și făcătoriu de dreptate. Și la toate aceastea poțtim pe dumniata să avem răspunsu. Și rămănem ai dumițale de bine voitori: *Marco...*

Par... su.

Râmnic, Aprilie 24 dni, 1737.

† Cinstitului dumnealui jupănelui Gheorghie

Horvat, birăul al cinstitei Cumpanii Grecilor din Sibii, cu fericită sănătate să să dea, la Sibii.

(Iorga, *Studii și documente*, XII, pp. 36-7, no. LXX.)

LX.

Radu Băcanul din Rîmnic.

† Cinstite dumneata jupăne nașule, cu plecăciune și cu sănătate mă închin dumatile. Așijderea și dumneaei nași și nașilor celor mai mici. Rog pe milostivul Dumnezeu și pă Maica Sfinției Sale să păzască pă dumneavoastră cu multă fericare.

Plecată scrisoare nu iaste de alta, numai mi-au zis soacră-mea să înștiințez pă dumneata pentru niște răspunsuri de la București, că dumnealui unchiul totdeauna scrie la soacră-mea și așteaptă acele răspunsuri de la dumneata ca să știe dumnealui. Iar, de vei fi trimis dumneata v'o scrisoare cu cineva, scrie dumnealui pecum nu i-au mers păn' acum. Pentru acele care au fost înștiințat pă dumneata, că și acum, când am plecat de la Râmnic, ne-au venit niște scrisori de la dumnealui, așijderea pentru niște mane (*sic*) de jederi, supăru pă dumneata ca să facă niște blane după cum au fost. Mai supărăm pă dumneata și mai nainte, ci, de vei fi luat dumneata păn acum, bine va fi, iar, dacă nu, așa să rogă și soacră-mea, să dai dumneata veste la țefii¹ de cojocari, unde să vor găsi, să

¹ Țehiu, breaslă.

să adune, să să facă treaba aceeaia, că sânt foarte de trebuință. Ci, de s'ar putea apuca mai nainte, că apoi vine și Radul Voinescul, și-mi iaste că le va apuca el și le va strânge, că le știe sama. Că au venit și el aicia la lăzăret, de sânt acuma 10 zile, și acum au eșit înaintea cailor cu cară și lână, dar nu știu cum va răzbi, că au nins acum zăpadă, de care n'am pomenit așa. Și copilul Cărstica încă vine cu carăle. Pentru jupănul Cărstea, pân' acum n'au venit, nici copilul nu l-au trimis. Și, când au eșit jupănul Chera din lăzăret, mi-au spus că au zis comisariului ca să-mi scrie la lăzăret. Și eu, după cuvântul jupănului Cherei, am spus jupăn Cărstei. Și eu, viind acum aicia la lăzăret, am întrebam pe comisarul pentru jupăn Cărstea, scrisu-l-au, și așa mi-au spus că nu l-au scris. Și acum m'am rugat destul de comisarul și de fălcerul, ca să-l scrie de atuncea, măcar că eu am scris la dumnealui înapoi, precum nu l-au scrie de atuncea (*sic*),—căci zic ș'au uitat! Mart 9 (?) dni, 1748.

Aceasta și rămăi al dumitale mic și plecat și de bine voitor :

Radul Băcanul ot Râmnic,

† Întru cinstita mâna dumnealui jupănului Ion Marco, cu multă fericită sănătate să să dea, la Săbii.

(*Ibid.*, pp. 50-1, no .XCVI.)

Pană Giurgiuveanul.

(C. 1750.)

† Cinstite dumneata al nostru mai mare jupân Ioane, și dumneavoastră, cinstiți jurați, mă rog dumneavoastră să întrebați pă jupânul Alecse, să spue cu sufletul dumnelui drept, să nu mă încarce cu patru galbini, că dăstul sănt încărcat; că am socotit stafidele și am plătit tot ce au fost. Acum i-am făcut zapis și me-au pus și acei patru galbini în socoteală. Și eu așa mărturisesc că am socotit tot ce au fost de atunci; și f. opt, care sănt în zapis la Gheorghită, și acei să-i plătesc dumnealui. Că au socotit la Gheorghită, cât au ținut dumnealui banii, și au pus opt florinți ungurești dobândă; și au fost fl. 92. Și nu știu câți bani sânt scriși la dumnealui. Aceasta foarte mă rog dumneavoastră, dacă am vrut să pătesc și eu aceasta.

Al dumneavoastră mai mică plecată [slugă]
rămăi: *Pană Giurgiuveanu.*

Că știți dumneavoastră că eu fug de cuvintele oamenilor, că-mi zic că mă va băga în prinsoare, de voi rămînea dator. Și să nu gândiți dumneavoastră că am ceva bani, — că numai de cheltuială, n'am așa mult, numai f. 2.

(*Ibid.*, p. 55, no. CIV.)

LXII.

Un negustor din Filipopol.

† Adecă eu jupăn Tanasiia neguțatoriul, carele sănt de la oraș de la Filebe¹, care am fost soția² cu dumnealui jupănul Vlăcul, care i s'au tãmplat de au murit la cetate Brașovului, feciorul lui Hatori Armanul, carele i s'au tãmplat de au fost în Țara Leșască, când au murit Vălcul la Brașov.

Dat-am aciastă credincioasă cartea mea la mânia Măriia Sale jupăn Hanăș Mancăș, județului cetății Brașovului, și la tot cinstitul Svatul Brașovului, precum să să știa că, după moarte soția mele, răposatului Vălcului, cât negoț am avut noi în cetate Brașovului, tot l-am luat eu la mânia mea, ca să dau eu samă la rudele mortului: n'au rămas la cetate Brașovului nimic din negoțul nostru. Pentru aciasta am dat această credincioasă carte mea la mânia Măriia Sale ca să fiia de mare credință. Și, pentru credința, întărit-am aciastă carte a mea cu iscălitura și cu peceate mea. Și alți neguțatori cu iscăliturile care au fost de față martori. Și am scris eu, Costantin Țarbingă, și mărturisesc. Pis (= scris) mesiața Fevruari, 21 dni, de la Hristos 1699.

Eu jupan Tãnasiia cupeș.

¹ Filibe, Filipopol.

² Tovarăș.

Eu Statia sãu Mane, martor.

Mircea ot Nicopolea mãrtoresc.

(Și mai mulți Greci: Parascheva, Teodosie, Anton, Ignat din Nicopol.)

(Iorga, *Brașovul și Romîni*, pp. 323-4, no. 2.)

LXIII.

Un „petecar“ din Brașov.

Cinstite dumneata Marcãs. De la milostivul Dumnãzãu poftescu plecati scrisoare a mē sã afle pe dumneata cu sãnãtate.

Pricina scrisorii mele cãtrã dumneata în iastã datã nu este alta fãr' de cît sã-ți aduci dumneata aminte cã, viind dumneata de la Brașãu, mergãnd la Bistrițã, te'i înpreunat cu mine în cetate la Coluș, și te'i rugat de ț'am fãcut bine cu șese florinți, și ai zis cã mi'i da acasã la Brașãu. Și, mergãnd eu la Brașãu, n'am gãsit pe dumneata acasã, și de atunce nũ m'am mai tãlnit cu dumneata. Acmũ, tãmplãndu-se de au mersu acolo giupãnul Gheorghe Hãrțu, mã rog dumitale sã mi-i trimiț pe dumnealui giupãnul Gheorghî Hãrțu. De aceasta foarte poftescu pe dumneata. Și sã fii dumneata sãnãtos.

† Al dumitale mai mic :

Mihai Țitromașul, care am șãzut la Petecãrie de la Lanțu¹.

Cinstitului dumisale giupãnului Marcãs, pro-cator cetãții Brașeului, cu bunã sãnãtate sã sã dē.

(*Ibid.*, p. 324, no. 3.)

¹ Adecã *apotecãria* (farmacia) „la lanț“ (zur Kette).

LXIV.

Stan Brașoveanul.

† Cînstitului ales întru vrednicie și cu darul lui Dumnezeu învrednicit Măriia Sa Hanăș Mancășu, marele-județ al cînstitei cetăți a Brașovului. De la prea-puternicul și a toate țiitoriul Dumnezău pohtim să dăruiască Măriei Tale viață fericită și bună sănătate, împreună cu toată cînstită fameliia Măriei Tale.

Pricina scrisorei cătră Măriia Ta nu iaste de alt, fără căt, tămplându-să a veni acest fecior al nostru, că eu nu putui să viu, că avem câte ceva trebi, ce am trimes Măriei Tale cei bani care mi i-au dat Măriia Sa Vodă pentru oile căte au ertat, însă oi 600, care fac tl. 45. De aciasta avui a scrie Măriei Tale, și mila lui Dumnezău să fie pururea cu Măriia Ta *de la Hristos*, amin.

Ghenarie 13, vlt. 7204 (1696).

Mic și plecat și de bine voitor și gata spre slujbă în toată vremea: *Stan Brașoveanul*.

Cînstitului ales întru vrednicie și cu darul lui Dumnezău învrednicit, Măriia Sa Hanăș Mancăși, marele județ al cînstitei cetăți a Brașovului, Măriei Sale cu plecăciune să să dea.

(*Ibid.*, pp. 397-8, no. 1.)

LXV.

Barbu Marcea.

† Cu sănătate și cu plecăciune mă inchin

dumitale, jupăne Morcăse. Și mulțămesc dumitale căce nu m'ai uitat. Și răvașă ce mi-ai trimis, mi au venit, și, de mărs în Țara Nemțască, nu să știea cine va merge până la București. Și eu încă voi veni până ia Brașov, și cine să va găti să margă în sus, voi da dumitale știre. Și vei ști dumneta că sintem forte cu inima rē, că am avut și eu 2 sute de lei în sus, și acum eară am rămas în pagubă și dator. Și nu mi au ajuns atăta inimă rē, ci au venit 2 jupănese pentru ce am rămas pa (*sic*) preotesea, și m'au băgat în gros, și mi au făcut mare rușine, pân' mi au făcut neguțători bine de mi au strâns lei 15, de e'm dat, și au zis că au zis Măriea Sa județul că, dacă voi veni la Brașov, mă va închide. Și mă rog dumitale, ca unui părinte, să-mi trimiță un răspuns, și sărut cînstită mânia Măriea Sale părintelui, cînstitului județu, cu plecăciune.

Că eu ți-am trimis dumitale 6 răvașă, ca să știi de sănătate dumitale, și dumneta nu mi-ai trimis niciodată un răvaș, fără acum acest răvaș, și forte m'am bucurat de sănătate dumitale. Și mă rog să-m trimiț o carte, ca să știi de la Brașov, cine merge în sus. Așa mă rog dumitale.

Al dumitale de bine voitor și plecat:

Eu Barbu Marcia.

Cu plecăciune mă închin dumitale.

Cu sănătate să se deă aceistă carte întru cinstită mănă dumisale jupănului Morcos Votnăr, să să dea.

(*Ibid.*, pp. 401-2, no. 5.)

LXVI.

Radu Gălăşescu din Craiova

Cinstitului şi mie bun şi adevărat priaten, dumneata jupăne Marcoş, procatorul al cinstitului Sfatu al Braşovului, dă la Dumnezeu cel multu milostivu îţi poftescu multă şi fericită sănătate, împreună cu toată familia dumitale. Cu părlejul şi plecatei scrisori ai meale nu-mi iaste de altu fără decât întâi ca să cercetez dă bună şi fericită sănătatea dumitale.

Al doilea, aici am înţeles dăn neguţători păcum că Pană s'au fost gătindu ca să să ducă la partea turciască cu jupăn Nedelço, pă la Câmpina. Care Nedelco au fost purces Mercuri, la Ghenarie 3 dni, şi i-au lăsat cuvântu şi pă un Ghiorghe Catană, care au fost şi slugă la Mihalache Condoiane, ca să ducă şi pă Pană după dănsul, după cum şi dumitale îţi va spune acestu neguţătoru, care îţi va aduce cartea, că au fost adevărat. La care eu mă rog dumitale să fii ostenitoru, ca să protăştăluieşti, după cum ştii obiceiul cinstitului Sfatu, ca să fie Pană oprit până îşi va da Pană chezaşi buni ca, lipsindu el, Pană, să aibă chizaşii să plătească tl. o mie şi cu dobânda ior. Care are Pană să răspunză,

după cum și cărți s'au găsit după moartea frățini-său Mihalcii Condoiane, scrise pântru astă mie dă lei, care i-au lăsat răposata maica lor ficăi dumneaei cei mai mici, anume Chirața, iar arbănașaste îi zicu Țana, fata lui Condoiano cea mai mică, care au căutat pe maică-sa cât au zăcut pă așternut, ani 6 pol, și, pântru multă căutare ce au cunoscut, i-au dăruit acele 2 zapise cu o mia dă lei, fiindu bani drepti ai măsii de la părinți dă zeastre, iar nu dă casă dă la bărbatul dumneaei Condoiane, pecum va mărturisi și soră-sa cea mai mare și mulți neguțatori dă cinste, că iaste lucru adăvărat. Iar ei, ca niște frați fără doru și netemători dă Dumnezeu, s'au sculat cu silă turcească, și au luat zapisile acealea dă la sora lor cea mai mică, Țana, și au apucat pă acei neguțatori dă i-au închis, și au luat toți banii cu dobânda lor. Care soră-sa au trimis aici, la marele nostru derecătoru, jalbă și pântru zestrele cele mai multe, dă are să iă dă la frate-său Mihalache și Mihalcea, Condosieștii, și pântru Pană, frate-său, pentru ce scriu mai sus. Ci, până va își răspunsul, să vedem unde va porânci Măriia Sa să-i scoată acești bani și să caute dă dreptate, Pană să fi oprit și el, și toate scrisorile câte scriu pântru partea surorii lui, Țanii, împreună și partea lui Pană dă argintu și alte scule și haine, ce au avut Pană, lăsate la bolta jupânului Hristii, feciorul Ceșmejiului, care cânta aici la biserică. Care mi

le au mărturisit și mie astă primăvară, la luna lui Apriile, la 1727, cându știi dumneata ce am trecut la București, și sântu și până acum tot la dănsul. Și mai protăluiești (*sic*) dumneata iar, mă rog, și pântru un zăpis dă tl. o mie, care i-au avut dați Mihalcea, frate-său, la jupănu Dumitru Ghizdavețu cu dobândă, iar ai soră sa Țanii, după cum i-au mărturisit și frate-său Mihalache, la sora-sa Țana. Care zăpisu, mai în trecute zile, au fost trimis Mihalcea pă un Costandin, care au fost vameș la Ocna Moldovei, la jupănu Dumitru, la București, ca să-i dea banii, și fiindu jupănu Dumitru dus la Țarigradu, au adus zăpisul iar îndărātu la Mihalcea, precum iar acestu neguțătoru, anume jupănu Damiian, îți va spune și dumiitale și la alte obraze dă cinste. Numai mă rog să-l întrebi și să le iai în scris.

Așijderea mă mai rog și pântru alte zăpise și scule ce au avut frate-său Pană, să le dea toate față și să se puie suptu peceate, să stea la cinstitul Sfat, au la vre-un neguțătoru de cinste, unde ai socoti dumneata, iar nu la frate-său Pană, să le mănânce, că apoi n'are cu ce să plăteaască atăta sumă dă bani ai surori-sa. Și mai tare să silești dumneata pentru zăpisul lui Ghizdavețu, să să găsească, au să-l mărturisească unde iaste dat, că să știi și aceasta că Nedelco m'au dat bani acum la moarte. Care așa socotescu că vor fi dat acel zăpis la dănsul, să ia bani de la Dumitru Ghizdavețu. Ci, dă

să va adevăra, să vedeți câți bani le-au dat, să să ia în scris cu bune mărturii, și să protăștăluți la boltă lui Nedelco, să aducă zapisul și să-și caute bani la cine i-au dat, că apoi va umbla rău și va păgubi mai multu. Și așa să i se scrie, să nu zică că n'au știut, și să să pue la protocolul cinstitului Sfat. Și, ce vei cheltui dumneata pentru aciastă osteneală ce te puiu, foarte cu mare mulțumită voi plăti. Și, dă nu te vei încreade dumneata, mă rog să te încredințeaze dumnealui jupănu Mogoș, priiatenul dumitale.

Care cu multă sănătate mă închin dumnealui, rugându-l și pă dumnealui ca tot să fie dă ajutoru la ce ar fi bună socoteala dumnealui, și asupra dreptății, atăta pântru această care mai sus mă rog, atăta cât și pântru ticălusul dă jupăn Enache. Care mă rog să iai și dă acii mărturii după cum și eu am trimes, și iată că și mie îmi mărturisiră că dăn gura Mihalcii au auzit zicându că el iaste un procatoru, numai Pană frate-său iaste daugiu, pecum și la zapis îl arată. Ci sileaște dă-l puneți să răspunză și făr dă voe, că și mie mi-au zis aici sicitarul, daca i-am spus dă Mihalcea, să răspunză Pană, și să să sfârșască odată, — că poate să moară și ticălosul dă bătrân, și va rămănea lucrul neisprăvit, și vor avea păcatu, și va rămănea judecata neisprăvită, și vei rămănea și dumneata păgubitu.

Ce trebuie dă atăta vreme să să și sfârșască,

că să miră și dă aici ce poate fi atâta lungă judecată: cine aud, să miră; și să va duce veastia și pă la alte țări și crăii, dă lungime multă ce facu la un lucru bagdatelu, care o Cumpanie neguțătorească o ar fi putut isprăvi în trei zile, iar cinstitul Sfat o ținu trei luni și mai patru; care își sfârșăscu cineva și cheltuiala și viața, și le s'au urât și dă aici tot scriindu-le. Care îmi scrie jupân Enache să mai trimită poruncă, dar Măria Sa îmi zice că au trimis dăstule porunci, care aici așteptă să le vie sfârșitul dă judecată, și apoi atunce să le mai dea poruncă, iar pă Pană să pue să răspunză. Că dintr'un început tot el au tras pă jupân Enache la judecări, pecum știu și or mărturisi mai mari și mici. Și, alta, el iaste un *șeghinleghi*¹, nu poate ca să găsească vre o pricină cu Mihalcea, să zică că ar avea vre o iștanție undeva. Ce mai bine siliți ca până nu ar veni Mihalache, că el mi să pare ca să aibă vre un dres dă cându au fost Is Beciu, și să nu răzvrătească judecata, și să o rădice și dă acii, la altă parte. Ce numai roagă-te și dă domnul județu¹, și le spune toate; și să-și facă aciaștă pomană cu acelu ticălosul de bătrân. Și n'aș socoti ca să facă altu bine mai mare pă aciaștă lume. Și știu că-i va fi dă multu ajutoru la viața cea dă veci, și, făcându pomană ca să isprăvească la un felu, și, luindu și eu răspunsu,

¹ Sărac.

iar la dumneata și la Măriia Sa voi năzui. Care cu plecăciune închinându-mă, sărut cinstită mâna Mării Sale. Și la mine nu iaste încurcătură multă, numai tărie să jure, ca să-mi scoată acei bani dă la Pană. Și va cunoaște Măriia Sa omeniia și mulțămita, împreună și dumneata, Numai si-leaște dă toate câte mă rog, și Pană să nu vă înșale să fugă, că el acel gându au pus adăvărat. Numai fără dă chizaș bun au arestu să nu fie.

Mă rog ca să aibu cinstit răspunsul dumitale dă toate cu ce ne ar veni mai curându, au cu poșta, ca să știe încătro oi pleca, că dăn zi în zi îmi iaste răspunsul ca să-mi iasă negreșit. Și, să nu dea Dumnezeu, iar mai rămăindu jupă-nului Enache Popa Alexe ceva, ca să mai dea lui pace, și, dându-i dreptatea, ca să-i dea negoțu', iar mă rog dumitale să protăștăluiești și să oprești și acel negoțu tot pentru bani Țanii, sora lui Pană Condoiane, care Dumnezeu au miluitu și au vrut să-mi fie mie soție adevărată.

Care cu multă plecăciune să roagă dumitale, puind și peceatea la aciastă scrisoare care scriu dumitale, ca să fie mai adevărată și mai întărită și încredințată oriunde o ai arăta dumneata. Și, cu aciasta sfărșind, iar pă putearnicul Dumnezeu rog să fie dumitale pururea păzitoru dă toate ceale reale. 1728, Ghenari 10 dim.

Dă la Sibii.

Al dumitale de bine voitoru și încredințat

priiaten : *Radu Drăgoi Gălășescul, neguțătorul dăn Craiova.*

Țana a lui Condoiane, fată mai mică decât toți feciorii și fete a lui Condoiane.

Și mă rog dumitale, jupâne Morcoș, ca să-mi scoți pariaa dă la cărțile Mihalcii, care s'au găsit și scriu pântru soră-sa Țana și pântru zapisul lui Ghizdavețu, cu o mie de tl. : să apucați pă Pană, să-l puneți la jurământu, că-l va mărturisi ; că el au mărturisit la bola lui că, ce va avea, nu va mărturisi la duhovnicu, numai la Pană și la Nedelco va mărturisi tot ce va avea el, adecă Mihalcia ; și Nedelco le au dat și bani. Ci mă tem, zapisul să nu fie la el.

(Iorga, *Brașovul și Români*, XII, pp. 416-20, no. 15.)

LXVII.

Antonie Nicolantin

Foarte degrabă. Coșeri, 23 Iunie 1770.

Cinstite și al meu mai mare patron, dumneata jupân Costandine¹, cu plecăciune și cu fericită sănătate mă închin dumitale.

Cu plecată scrisoare înștiințez pe dumneata că alaltăieri veni și chir Duca Nenu, și mi-au adus acei 8.100 lei, și zisă că au tocmitu cu dumneata pentru 1000 de caragroși 1 galben, și pe mine nu mă înștiințezi. Ci ieu n'am avut ce face, i-am plătit pe banii noștri, cu vize cu toț, f. 18

¹ Hagi Costantin Pop, marele negustor din Sibiu.

cr., dar voi întreba ieu cum-iau luat și de la Hagi Iamandi. La un Armean mi-ai tras poliță de 100 lei astăzi, iar la altul o poliță priimii de R.-th. ¹ 100, și n'avusăi ce face, ci luai împrumut din altă parte și le plătii, măcar că dumneata nu-mi scrii nimică pentru polițele acestea, că sântu 2 poști de n'am luat nicio scrisoare de la dumneata. Cu poșta trecută ți-am scris și am triimis și niște scrisori, care crez că le vei fi primit. Ci dumneata vei da răspunsul. Poliță pe bani nemțești mai mult să nu-mi faci, că n'oi putea răspunde, că aicia nu poci crede ce siclet de bani iaste. Dau 8 la 100 numai să găsească, și nu să găsăsc. Ci eu am mai luat dintr'altă parte 50 de galbeni de am plătit la vamă și pentru poliță. Că de la Rusava ² pân' acum astă dată de-abia am luat florini 150, cu cât treapăt. Ci dumneata să-mi triimiți galbenii împreună cu ai lu Postelnicu Constantin, de 500 lei, galbini, că pân'acum n'au mai venit nimini să ceie bani.

Vei ști că am cumpărat de la un Turc 1000 oca orez frumos aicia, în lăzăret, tislim, cite 21 ¹/₂ lei suta. Cam scump ieste, dar la Dii iaste 20 lei suta cumpărat. Pentru lână vei ști că au dat-o Chiriții lângă Cladova jos, și s'au întors îndărăt, n'au vrut să mai aștepte; ci noi cu toți am pus să dăjhidă pe deal un drum, care iera mai pe lesne și cu cheltuială mai puțină, ci astăzi

¹ Reichsthaleri.

² Orșova.

gîndesc că să va isprăvi drumul. Ci ieu într' acestu cias încalec și plec cu alți frați la Cerneți, să încărcăm lăna peste dealu, să o ducem, că pe apă nu iese cu puțință. Mă rogu să mă înștiințezi, în pânza ce s'au triimis mai pe urmă, 30 ștucuri, în câte ștucuri au fostu bani, că ieu am căutat toate de rînd, ci numai într'un ștuc am găsat 166 $\frac{1}{2}$ lei, și știi că m'ai mai dat și mie în mână 71; care fac 237 $\frac{1}{2}$. Și dumneata caută și vezi la catastif, de vezi nu sântu mai încărcat, au poate că numai într'un ștuc de pânză ai fost pus, și ceialți au fost care mi-ai dat mie. Ci cu poșta dintăi să am răspuns.

Aciasta, și rămăi al dumitale plecat,

Antonie Nicolantin.

(D. Z. Furnică, *din Istoria comerțului la Romîni*, pp. 26-8, no. XIX.)

LXVIII.

Coșeri, azi, 17/6 Iulie 1770.

Degrabă.

Cinstite și al meu mai mare, dumneata jupine Constandine, cu fericită sănătate mă închin dumitale.

O cinstită scrisoare a dumitale de la 9 detocu mare bucurie am priimit-o și cele ce-mi scrii toate le-am înțeles. Pentru orândori (*sic*) voi prinde banii pe iel, că n'am putut strica hatîrul unui Turcu, măcar că la Dii iese suta 20 lei, mai jos un ban.

Unu-de-lemn am dat la cițivași comision,

ce nu știu aduce-vor cevași. Pentru scumpie astăzi sosi și Ali-bașa Haidăr cu 70 tuvele cordovane ce tocmisăm de la iel. Ce voi vorbi și pentru scumpie, măcar că l-am și întrebat: numai cum voi ieu nu va să se lege; ci vom vedea cum voi putea face. Asară sosiră și chir Costandin Ion, chir Constandin, nepotul jupănului Nichi, Iane Vameșu, Pătru Brâncoveanu.

Iane Vameșul îmi arată un zapis al lui Crăciun de 400 galbeni împărătești, și spuse dumitale ca acești bani să-i trimiți negreșit toți galbeni. Chir Costandin, nepotul jupănului Nichi, îmi spuse că are aicea de 1.500 lei, tot galbeni împărătești, și te poștește pe dumneata să-i faci toți marcați, noi și vechi, care să fie tot o potrivă cu cei noi grei. Și au zis că va da galbenul aicea câte 15 mariași, dar ieu i-am spus că acești bani au eșit la Sibiu câte 5^{/100} bași, dar galbeni împărătești găsim și noi la Sibiu pe alți bani câte 15 mariași, și așa nu ne va da mână. Apoi iel îmi spusă ca să-i trimiță, că vor face cum va fi mai bine. Ci, de va fi să-i trimiți nițcai mariași, apoi voi lua galbinași, voi da la jupănu Iane. Poate că te va fi înștiințat și pe dumneata de acestu lucru, ci, de va fi să vii dumneata încoace, să-mi scrii mie sau la chir Costandin o carte că umblă bani cu bași, și să slubozi cartea cu o poștă mai înainte, să știe. Iată că-ți trimiț aceste scrisori de la Craiova și una de la Mustafă-Bașa pentru jupăn Antonie Lucavei, că au lă-

sat sănătate. Mă rog, viind dumneata încoace, să cercetezi la maica, să-mi trimiță vre-o cămășă și vre-o 2 părechi cămășoi, că-mi sântu de lipsă, de va avea gata. Aceasta.

Și rămăi al dumitale plecat

Antonie Nicolantin.

Pofta neguțătorilor iaste să le aduci din marfă câte cevași, după cum îți triimite însemnare, numai de va fi cu putință să deslegi marfa la Sibiu.

(*Ibid.*, pp. 29-30, no. XXI.)

XLIX.

Hagi Gheorghe Ioan.

Cinstit al meu întocmai ca un frate dumneata chir Hagi Constandine, cu cinste și cu frățescă dragoste mă închin dumitale.

Cu frățiască scrisoare nu avusăi de alta, mai întâi cercetez de fericită sănătatea dumneavoastră și a dumneaei maicei dumitale și a dumneaei Păuniței și a dumnealui chir Ianache, ca, aflând că sînteți dumneavoastră sănătoși, să dăm laudă lui Dumnezeu și prea-curatei ficioarei Mariei, dintr'a căruia milă și har sântemu și noi sănătoși. Numai eu am fost foarte tare bolnav, până la cumpănă, dar și-au făcut milă Maică Precistă și mi-au mai dăruit viața. Dar la acea boală care am fost me-am făcut și diiată, și în diată am lăsat mare rugăciune către dumneavoastră pe dumnealui jupînul Ianache și pe

dumnealui Hagi Costandin Pop și pe dumnealui Cămărașu Iane, ca să fiți epitropi, dimpreună cu fiul meu Zamfir, la biserica Maicăi Preacuratei Fecioare Marii, ce să numește la Dudu.

Ce pentru aceasta făcui în știre dumneavoastră și mă rog ca să priimiți și să poslușiți Maicăi Precistei după cum vă va lumina Maica Precesta. Că, frate, întru adevăr vă scriu că aveți ce epitropi, pentru ca sfânta biserică foarte tare s'au întemeiat, atât cu moșii, cât și cu bani; numai dând Dumnezeu sănătate și venind fiul meu de la lăzăret și aducînd scrisorile cari le va arăta dumneavoastră, atât pentru moșie, cât și pentru altele ale bisericii, ci dumneata, frate, să cauți în scrisorile Clucerului Constandin, fiindcă va să-ți scrie și dumneaei Clucereasa ca să cauți sau va trimete și vre-un om: este și cu porunca Divanului care s'au orînduit, după cererea mea, doi boeri și doi neguțători, și s'au orînduit ca să cerceteze ce se află în casă-mi ale bisericii și ce se află în casa Clucerului ale bisericii, și să ia de la amîndouă părțile și să așaze unde se vor socoti, după cum îți va spune Zamfir și din gura dumnealu'. Foarte tare slab au umblat Clucerul Constandin cu sfînta beserica; măcar că au lăsat o mie de lei besericei danie, dar acei bani sînt tot ai bisericei. După ce să vor încheia socotelile, apoi voi înștiința dumitale pe largu pentru toate. Numai mă rog pentru scrisori care îți va arăta

Zamfir cu foae, pentru că să scolă niște rumîni, și mie îmi este că va să o ia o moșie, și moșia este a bisericeii, și au făcut Cluceru Costandin că este a lui. Ci mă -rog dumneaei jupînesei Hăgicăi ca să nu ridice gîndul după sfînta biserică, care l-au pus asupra sfintei icoane, pentru că în adevăr vă scriu dumneavoastră că ochiul Maicăi Precistei este cu mare milă asupra casăi dumneavoastră, pentru că este mulțămîtă Maica Precistă de darurile ce ați făcut dumneavoastră. Și de aci înainte mă rog de jupăneasa Hagica să nu pue la uitare sfînta icoană, că au făcut Maica Precista minune, și m'am îndemnat și am jăluit către Domnu și am arătat sfînta icoana, și Măria Sa s'au milostiv[it] și au miluit-o cu hrisov foarte tare, cu taleri 100, să ia pe tot anu de la vamă, și 500 de oi să ia oeritul, și 20 de-oameni să aibă scutelnici, să le ia birul după cum se va învoi cu ei. Și ne-au trimis și hrisovu aici, și astăzi îl avem la beserică.

Cu aceasta sfîrșindu, rămîiu al dumneavoastră ca un frate.

1778, Iulie 19.

Hagi Gheorghie Ioanu.

Dumneaei jupînesei Dumitranei și la fiul dumisale chir Costandin i la chir Zamfir mă închin cu sănătate. Jupîneasa Hagica să închină dumitale cu sănătate.

(*Ibid.*, pp. 71-3, no. XL.)

LXX.

Antonie Nicolantin.

D.n pat, bolnav.

Râmnic, 15 Septevvire 1778.

Cinstite și al meu mai mare întocmai ca un părinte dumneata jupîne nașule, cu plecăciune mă închin dumitale. Cinstită scrisoarea dumitale de la 10 luni trecute cu alte scrisori le-am fost priimit la vie, și cu copoiul dinpreună, și scrisoarea la părintele episcopul și la chir Crăciun am triimis-o cu om înadins. Pentru vinuri, văz că-mi scrii dumneata că s'au făcut și la Ardeal dăstul, de va fi butea câte 15 florini, destul de ieftin. Dar aicia, după ce am mers la vie, slavă lui Dumnezeu, tot să arată cevaș rod, dă-l va păzi Maica Precesta, să-l vedem strâns în bute. Dar în alte părți, în credință, jupîne nașule, cam slabe sânt viile, că au bătut piatra foarte rău. Ci am nădejde că să vor căuta vinurile bine și aicia, că din anul trecut toate oțăturile s'au vândut. Mai ales ieu aveam o bute vin stricat, dă-l lăsasem să să facă oțaf, și l-am vândut tot. Încă și cu rădicata am dat câtva, vadra cu un leu. Ci ieu așa am socotit că pân' la primăvară ce vinuri voi avea, să le mai țin, apoi la primăvară să le trag, să le căpuiesc bine și, unde va da Dumnezeu noroc, ori la Sibii ori aicia.

Dumneata âmi scrii că vinul acesta de țară tot să va da câte 22 sau 24 guldeai. Aciastă tocmeală, când ar fi în lăzăret, vadra de 10 co-

puri, tot are rând și samă, dar cu vama nem-
 țască, a mea și cu acel preț, giaba de trapd:
 mai bine aicea cu 15 guldeni. Ci dumneata să-mi
 scrii ales, să știu să mă chivernisesc, mai ales
 că acum la toamnă vei vedea și ruptoarea vi-
 nurilor de aci, atât și eu de aicea. Ieu pimniță
 am aicia degiaba, dar la Sibii știu ce chirie
 grea iaste; ce nu iaste de trebuință de a prinde
 dumneata pimniță la Sibii.

Jupîne nașule, lângă copoiul ce mi l-ai triimis
 de s'ar găsi și o copoică ieftină și mai bună,
 că copoiul iaste mincinos și nu caută cum să
 cade; ci i-aș triimite vameșului, să nu te urle
 pe cap. Dar iată că-ți trimiți aciastă carte, și,
 vezi, pân' în cât ămi scrie Logofătul cel Mare
 Scarlat, ginerele Banului Ghichii, pentru o vijla
 mare și bună. Ci n'am cum te ruga, scapă-mă
 din gura acestui prieten, că întru adăvăr poci
 zice că acest mult și prea mult mi-au stătut
 într'ajutor. Ci, mă rog, pă la hăi domni undeva,
 numai să fie vijlă mare, trupeșe și chipeșe, după
 cum scrie iel, că iel plătește, nu ieste de pri-
 cină. Scrisăi și socru-mieu, ci nu știu de va
 găsi să-mi triimiță la dumneata.

Pe mine m'au apucat niște pãrdalnice de friguri.
 În toate zilele mă țin de două săptămîni, de m'au
 omorât, și nu știu ce să fac de slăbiciune multă.
 Neamțul care ține pe Ogăzoaia au venit acum de
 la București, și au adus copil din casă, să mă ducă
 pe mine și pe igumănu, să să judece cu noi.

Apoi ce să mai zic că am fost eu cel mai păcătoș în lume ! Pe cine n'am lăsat ieu să moară, acela nu mă lasă să trăiesc.

Oh, milostive Doamne, pe mulți din multe i-ai izbăvit și i-ai curățit: izbăvește-mă și pe mine de niște tirani fără-de-lege. Ce-mi caută să plec Miercuri cum voi putea, să vedem ce judecată are cu mine. Ieu am să iau, și iar ia pe mine mă trage la judecată. Dumneaei jupînesii nașii și cocoanii nași cu plecăciune ne închinăm, sărutăm dreapta dumnealor.

Al dumitale plecată slugă,

Antonie Nicolantin.

Spune, mă rog, lui chir Dumitru să triimiță bani la chir Nicolîța pentru ca să să înzestreze nepoată-sa, să scap ieu din gura cumnată-sa, dacă iaste creștin și neguțători; că știe bine pe cumnată-sa cine iaste. Ci acum chir Nicolîța vine la lăzăret, să-i dea ce-i va da în mână dumnealui, să i poarte de grije. Și să am răspunsul cu chir Nicolîța.

Niște parazoale, niște manzesteri, un ștuc postav ce i-am trimis de atâtea vreme, să am știre, venitu-ți-au la mână. Pentru un clopot spart, iar am scris de atâtea rânduri să nu să facă, ci mă rog să să triimiță îndărăt la vameșul lordachi.
(*Ibid.*, pp. 74-6, no. XLI.)

LXXI.

Ioan Mărcuș din Brașov.

Cinstite și al meu vechi prieten dum. chir

Hagi Constandine, că sănătate și cu frățescă dragoste mă închin dumitale. 1788, Dechem. 13, Brașov.

De alta n'avusei a te supăra pe dumneata fără căt, aducându-mi aminte de vechiul prieteșug și neavînd alt prieten la partea locului, am luat îndrăzneală a face dumitale oareșce rugăciune. Fi ndcă am fost trimis la partea țării Moldovii pe un copil al meu cu ceva marfă, au adus de-acolo ceva miere, ca vr'o 50 de cîntare, miere bună albă, și am înțeles că la partea locului ar fi ceva căutare. Pentru aceia am năzuit ca cătră un prieten și frate, de va fi cumva acolo harciu, mă rog să cercetezi și să mă înștiințezi cu ce preț s'ar putea vinde cofa acolo și putea-s'ar cheltui toată suma ori mai puțin, că aș trimite acolo. Arăt dumitale și prețul cel mai jos, cofa pe loc aici câte bani 80. De s'ar găsi niscai mușterii, mă rog să-ți fie aminte. Și, oricum va fi, mă rog de frățesc răspuns, și mă rog de ertăciune căci te supăr, căce n'am avut pă cine supăra pe altu. Și eu încă rămăi dator a sluji dumitale ori la ce mă vei pofti. Cu aciasta rămăi întru toată dragostea cia frățescă și gata spre slujbă.

Ioan Ionovici Marcus.

Cinstit dum. dum. chir Hagi Constandin Pop, cu frățescă dragoste să să dea la Sibii.

(*Ibid.*, pp. 83-4. no. XLVII.)

LXXII.

Antonie Nicolantin.

Cinstite și al meu mai mare patron și părinte, dumneata jupăne nașule, cu căzută plecăciune sărut dreapta dumitale.

Doă cinstite scrisori ale dumitale, dinpreună cu nește târguieli, acum, cu venirea mea de la Sutești, cu drag le-am priimit, și cele ce-mi scrii dumneata am înțales. Pentru taleri 90 ce am fost lăsat ieu la Hagi-Vărtan, vei ști dumneata că cu bună samă i-au dat la chir Crăciun, fiindcă chir Costandin singur mi-au spus. Pentru târguieli, sănt foarte mulțumit dumitale pentru osteneală ce ai făcut. Pentru bani ce au tăiat, sănt încredințat că-i va fi triimis chir Iordache dumitale. Și iar mă rog dumitale acum, cu acest triimis pentru 3 cercuri de fier de buți cu șurufuri. Foarte mă rog să mi le triimiți numai decât la chir Iordache Cațupi, fiindcă-mi sănt de mare trebuință pentru un obraz mare. Ci, de vei găsi gata la bolte, de Graț, să iei, că sănt mai bune la șurupuri făcute, iar, negăsând, mă rog să le poruncești să le facă cu grabă. Doă cercuri să fie de șină peste tot, dar mai mari, și un cerc să fie cu lanț, precum mi-ai triimis mai demult; dar lanțul să nu-l iai de acia, că-l va face aicia. Așa mă rog dumitale, numai să fie mari și țapene. Și bani pe dănsle tot chir Iordache ăi va da, că i-am scris. Pentru un

clopot am scris dumitale foarte de multe ori, și mai întâi când ți-am fost scris, și ți-am trimis și slovele care [a]nume să să puie, și mi-ai scris că-l vei da și-l vei face. Dar acum văz că nu-mi scrii nimic, și ieu am intrat în bănuială să nu să fi răpus cumva. Ci, de nu l-ai făcut, sau dă iaste în lăzăret, nu-l da la Sibii să-l facă, ci-l vei întoarce îndărăt.

Numai mă rog să am răspunsul de iaste acel clopot la dumneata, că ieu l-am trimis cu ciara la chir Iordache, când ierai dumneata la Sfântul Mormânt. Pentru bumbacu care au mai rămas la Călimănești, și astăzi venii să-l încarc, dar Costandin chirigiu s'au chizășuit cu mine foarte că Luni hotărât va pleca cu bumbacul; că până acum n'au fost cu puțință de a să porni de ghietuți: măcar și acum cam anevoie. Cu carele ce vin cu bumbacul, mă rog, de vei găsi vr'o 200 butele de vin mai ieftine, să le iai și să le trimiți în 2 lăzi mici de cal, pentru ca să-ți trimiț cevaș vin mușcat de al nostru.

Pentru datorii, unul Dumnezeu știe ce-mi trage sufletul cu șireți ce s'au făcut acum. Astăzi trimisăi omul domnesc la Iancul. Nu știu și cu acela ce va naște. Păun zice că lui i-au dat răp. Hagiul bani ca să jure, și, de când au jurat, s'au stins casa lui, și cu acest tropos caută să mănânce bani, măcar că la iel acum, să-l spânzuri, bani n'are de unde da. Că vinu ce l-au făcut i l-au luat egumenul Bistrițanu pentru

datorie. Ci cu acesta, numai când va crepa, ce iaste zălog pus, va rămănea a să face împlinire.

Pentru pricina dumnealui jupîn Isicuț cu Ogaz și cu chir Dumitru, iată că acum vine epitropul cu om domnesc și cu carte de blăstăm. Ci dumneata le spune să vie să-și aleagă cu iegumănul, ci să cetească și diata mortului, să vază, ieu sântu epitrop sau Pateri¹. Ieu am fost vechil, dar acum m'am izbrănit de toate și la nimic nu mă mai amestec mai mult. Ci iei să-și caute ce au eu iegumănul, să să izbrănească, să nu-mi mai poarte numele meu mai mult și să mă amestece de acum încolo, mai ales chir Dumitru. Pentru care mă rog să le cetești înaintea, să nu zică că n'am știut, ci am avut un păcat să-l trag și să mă stîng ieu pentru alți. Și cu toată plecăciunea dumneaiei jupănesii nașii și cocoanii nașii ne închinăm cu plecăciune. Și rămăi al dumitale plecată slugă.

Antonie Nicolantin.

(*Ibid.*, pp. 89-90, no. XLIX.)

LXXIII.

Hagi Gheorghe Ion.

Craiovenii făceau mare negoț cu Ardealul. Dau aici scrisoarea lui Hagi Gheorghe Ion către „hagiul“ din Sibiu.

¹ Paterii iesuiți din Sibiu.

1779, Iunie 18. Craiova.

Cinstite dumneata chir Hagi, cu frățească dragoste mă închin dumitale și la toată cinstita casa dumneavoastră.

Cu scrisoarea întâi cercetez de fericirea sănătăței dumneavoastră : înțelegînd că este întreagă, să ne bucurăm, mulțămînd cerescului Împărat pentru a căruia milă și dar și noi sîntem sănătoși cu toți.

Frate chir Hagi, înnadins înștiințez pe dumneata că cu bună samă am înțeles că ieste să vie Prea-Sfinția Sa părintele Mitropolitu de la București aici la Craiova împreună cu dumnealui Banu Ghica spre vederea Craiovei, și poate că la Sintă-Mărie vor fi aici. Me-au zis și Prea-Sfinția Sa părintele episcopu, care acum se află în eparhie, cum că la praznicu sfintei biserici va să fie aici să slujască sfânta leturghie, pliroforisindu-se și Măria Sa Vodă de sfânta icoană și toți boierii cei mari. Mai ales ieri, fiind dumnealui Manolache Brîncoveanu aici la Craiova, denadins asară au venit la Maica Precista împreună cu dumnealui Vornicul Părșcoveanu, au poruncit de le-au făcut un paraclis, și de loc ne-au zis dumnealui Brîncoveanu de ce nu facem o respectie. Am spus dumnealui că se face la Sibii și respectia și candela, și i-au părut bine. Ci, frate, nu știu cum să dau rugăciune dumitale pentru dragostea Maicăi Prăcistă: te rog să pui silința să se isprăvească, fiindcă, de va ajuta Dumnezeu, după Sfeti Petre numai decît înnadins

dinsu tremiț pe fiu-mieu Zamfir să vie la lazăzet, să scoată toate calabăncurile casei și ale sfintei biserici. Ce pentru aceasta te înștiințez pe dumneata și pe dumnealui jupănul Ianache ca să faceți osteneală să se gătească respectia și candela, să și zugrăvească pe Domnul Hristos, că aici nu sînt zugravi, să fie gata cu venirea lui Zamfir, să le aducă toate. Am așezat un zugrav de poleește dverile și stîlpii icoanelor, și me-au zis că întâi trebuie să așezăm respectia, apoi să poleiască pe jos. Am zis că vom face chiverniseală de vom așeza respectia și pe urmă. Ci mă rog, frate, să stai să se gătească. Pentru orar, după cum mi-au scris dumnealui, l-o-i face aici. De aceasta înștiințez dumitale, și sânt al dumitale ca un frate.

Hagi Gheorghios Ion.

Și eu mă închin dumitale cu dragoste frățească. Mă rog pentru acele 4 sfeșnice care am rugat pe dumneata, după cum am mai scris dumitale, să poruncești să le facă. Și mă rog să am răspuns căți bani s'au tocmit la chir Costandin Preda. Mă închin dumitale cu dragoste frățească. Frate, giubeaua cocoanei Benjascăi, care am scris dumitale să o trimeți cu om cu plată, până acum n'au mai sosit; și, de nu va veni de Sfântu Petre, n'am trai în Craiova.

Cinstit și al meu ca un frate dumnealui chir Hagi Costandin Pop, cu dragoste frățească să să dea, la Sibii,

(*Ibid.*, pp. 97-9, no. LIV.)

LXXIV.

Hagi Stan din Craiova

Cinstită scrisoarea dumitale am primit, cele ce-mi scrii dumneata am înțales. Cât pentru moșia mea Giormanu și moara ce o am de la Giocroc, ce le-am cumpărat cu mezat în Divanu Craiovei de la dumnealui răposatul Stolnic Vlăduțu Gănescu, când era Măriia Sa Manoil-Vodă Caimacam aici la Craiova, cu zapis iscălit și de Măriia Sa Manoil-Vodă, ca un Caimacam ce era, și de dumnealor boeri pământeni ce să afla pe acia vreme, și de însuș socru dumitale, răposatul Medelnicerul Grigorașco Socoteanu, fiind atunci Vel Șătrar, care era soție cocoanei dumitale, și întărit și de doi arhierii, și părintele Grigorie și părintele Partenie, și, după ce ai dat dumneata jalbă către Măriia Sa Vodă de spre partea cocoanei dumitale cumnatului dumitale, cu vorbe neadevărate și cu judecata să iai moșia și moara de la mine, acum îmi scrii dumneata ca să ți le vânz ca să nu mai umblăm prin judecăți. La care, arhon Vameș, eu la acia vreme eram ca o slugă la dumnealui răposatul Hagi Pătru, socru-mieu, și ce căștigasăm din simbrioara mea și din oste-neala mea, văzând că să vinde acele locuri la mezat, care era să le cumpere dumnealui Cămărașu Ene, și, fiind și eu om de pământ din țara aceia, și îndemnat de alți boieri pământeni, am cumpărat moșie și moară pentru mine și pentru

copii miei, la care, cât au fost răzmirița, n'am luat nimic de la acia moșie și de la acia moară, iar nu am cumpărat moșii să le neguțitorescu, să le vânz dumitale. Că pe vremi ca acelea s'au vândut alte case și alte stări boerești, și dumnealui socru dumitale, și dumnealui boeriu soțul cocoanei dumitale s'au iscălit în zapis, că dumneata pe acele vremi nu erai pe aceste pământuri, iar acum te scoli dumneata cu acest feli de păre neadevărate, și, când ceri cu judecata să-ți dau moșia și moara, când ceri să ți-o vânz, și eu de dreaptă judecata Mării Sale nu fug. Care nădăjduesc că, eșind înaintea Mării Sale, văzându-mi zapisul și cărțile ce am, voi avea dreptate.

Ci dumneata, ca un boieri cinstit, te părăsăște, nu tot purta oamenii ce-i am acolo la moșie pin Divanuri, și-mi faci zăticnire de nu-mi poci folosi nimic după moșie. Că eu sint acolo dajnic Vistierii, iar nu după cum arăți dumneata că sint om strein. Că numele meu este în Vistierie, la Cumpania dumnealor neguțitorilor, și dau dajde fruntaș. Ci de aciasta înștiințez pe dumneata, că eu moșia nu ți-o vânz, că pentru aciasta trag dajde la Vistieria domnească, că poate fi norocu copiilor miei de a trăi iarăși în pământul moșilor, strămoșilor mei. Dă aciasta înștiințaz pe dumneata, și rămăi

Al dumitale mai mic ca un frate.

1779, Săpt. 2.

Copie aceasta ao scris-o dumnealui Hagi

Stan, și dumneata așa scrie carte la Vameșu Vasilie, iar nu pune preți mușiei, și să zici că este de vânzare că greș acehas'a. Și rămii al dumitale mai mic și plecat.

Crăciun Crăstea.

(*Ibid.*, p. 101-3, no. LVI.)

LXXV.

Nicoliță Iovipale.

1786 Iunie 11, Râmnic.

Cinstite dumneata chir Hagi Costandine, cu frățască dragoste mă închin.

Cinstita scrisoarea dumitale scrisă la 5 ale aceștia cu dragoste am primit. Pentru trei buți vin ce-am zis dumitale că are feciorul meu, de la prăvălie au încărcat două, de vr'o 6 zile, să le aducă în sus, iar una ieste aici. Dar ficeorul meu au plecat să vie în sus să-și vândă vinul; și au luat și gust. Și i-am zis să vie și la dumneata, și, plecînd dumneata, vei tocmi cu dănsul și vei vorbi și pentru butea aceasta ce o am aici. Și cu dănsul am trimis dumitale o scrisoare. Și am trimis și doao adeverițe ale chir Petrului Dulmiți de lei 3.600 ce i-am dat, și restul ce am dat ieu mai mult, mi-l vei trimite cu dănsul. Pentru lână să o mai ții la preți, fiindcă aici s'au scumpit, și să iasă dobânda banilor. Tiamă îmi este că și pieile s'or face mai mult de un leu, că tocmai pe aici mai nu sînt, — s'au tras toate caprele spre București. Mai nu știu ce negustorie să mai fac într'acestu an.

Frate, te înștiințez pentru marfa de Grați, că au venit în pace și am deschis-o, și, din câte am fost scris, prea puține mi-au luat, și, din câte mi-au loat, unele am scris și altele mi-au loat, care nu î le priimesc, și-i voi u opri banii din coasă, și-și va loa dumnealui marfa, și, la toamna, când vor veni, i-oi arăta și ce-am scris și ce mi-au adus, și mă voi socoti cu dumnealui chir Cristofi.

Aceasta. Sânt al dumitale gata de slujbă, ca un frate,

Nicolița Iovipali.

Cinstit dumnealui jupănului Hagi Costandin Popp, cu cinste să se dea la Sibii.

(*Ibid.*, p. 129-30, no. LXXVI.)

LXXVI.

Un negustor craiovean

Craiova, 21 Ianuar 1790.

[Scrisoarea nu e adresată lui Hagi Constantin Pop.]

Vei în sus, vei ă n jos, noi ne făcurăm și Cămărași și Vameși-Mari într'aceste cinci județe. Deci vei ști că, strigându-să ăntăi vămile, le-am luat eu asupra mea, și s'au hotărât pe numele meu, apoi, a doora strigându-să ocnele, au rămas pe numele lui chir Enache și pe al dumitale. De a-ți scrie toate cu amăruntul, ponturile și condițiile, nu am vreme, numai atăta ă ț scrii ca să aibi de știre că nu am venit giaba; însă, ajutând Dumnezeu să nu ne fie vremile ă npotrivă, bun câștig va fi, după cum toți zăc. Dar

vei să zici, de ce nu-ți scriu prețul cu cât le-am luat. Eu te întreb: oare nu te vei speria când ți'oi zice că am dat 200 de pungi de bani pe amândoă huzmeturile, și oare crezi-mă? Ei, ce zici? Și cum. ți să pare? Așa că am fost o vechelii (*sic?*), și am cumpărat orbește. Ei dar ce să faci acuma: ce s'au făcut, s'au făcut; întinde pe unde este zgărcit. Noi vr'o 2—3 zile caută să mai ședem păn la datul banilor, care trebuie să să dea mai ännainte bani pe 2 luni, și ceialalți pe toată luna. Frate, ne-au grămădit lumea de aicia și prea mulți ne cer preț (*sic?*), însă și jalbă să gată unii să dea la prințipul¹, ca să să mai strige odată, și poate că, după nestatornicii care am văzut aicia, vor face și aciastă mișălie.

(Prințul va pleca. Armistițiu pe șese săptămîni cu Turcii.) Adăcă la Timoc ai noștri cu Dieni² au pus armele jos... Cauționul hausbrifurilor noastre... Hagi Crăciun, acum scriind, ți'au lăsat sănătate, și-i trag clopotele... Cocoanei Păuniți cu părintească dragoste mă änchin. Spune-i să spue lui Hagi Costandin Pop ca să nu fie cu gheața än sän de acele 200 de pungi de bani care i-am scris än scrisoare, fiindcă noi numai cu 120 le-am luat, dar poată că vor vrea să ni le mai sue și a patra oara. Deci am vrut să te sparii puțintel äntăi; de nu ne vor

¹ De Coburg, comandantul oștirii de ocupație.

² Cei din Vidin.

mai năcăji alți puști, care ne dușmănesc că le-am fi luat prea eftine, bun câștig nădăjduim. Le-am făcut părți și altora destule; dar tot ne mai năcăjesc, și ar vrea să rămînem mai la nimic și să punem dintr'ânși cămărași, ca să poată roade. Dar le-am spus că trăbue să fie unul din noi, adecă chir Enache, carele au și primit, și celalalte Anastase, care este și acuma, fiind om de treabă. Ânsă vei ști că Ocnele au eșit 44.000 și vămile 15.150 lei, care, cu cheltuiala noastră și altele, vor trece ceva peste 60.000 amăndoă. De altele, aicia este bine și pace, numai betegi cam mulți, iar de ale mănării din destul.. La copile, voe bună acasă, la mine și să șază frumos.

(Studii și documente, VIII, p. 84-5, no. 25.)

LXXVII.

Gheorghe Mihailovici.

1804.

[Scrisoarea e adresată către Dimitrie Aman.]

Pentru tocmeala ce am făcut cu dumneata, să aduc lână de la tabaci, stogoșe și țigae, și poate dumneata să-mi cei mie jumătate stogoșe și jumătate țigae, eu numai stogoșe și țigae la tabaci nu poci găsi. Trebuie să fie de trei neamuri de lână. Că dumneata știi bine că tabaci n'au turmele lor de oi, ci cumpără de la zalanale, de la măcelari. Și eu dumitale nu-ț

hotărăsc de care soi de lână va eși mai multă, stogoșe sau barseană sau țăgae. Și pentru aciasta să am răspunsu dumitale de priimești lână amestecată: și de care neam va eși mai multă nu știu. Iar, când voi găsi lână barseană curată, fără țigae și fără stogoșe, și voi lua-o cu 2 parale sau cu trei mai jos, și eu dumisale mai jos o dau. Iar, când o fi amestecată cu de trei neamuri, să o priimești dumneata, chir Dimitre.

Eu slujesc această cale dumitale, iar nu pentru folosul meu, fiindcă nădăjduesc la Dumnezeu ca să facem de acuma înainte alișveriș. Și pentru aciastă să am răspunsu dumitale, și, în cecias voi primi răspunsu, scoț poște de la Pittești și plec.

Și, pentru lână neagră, de n'or vrea tabaci să-mi vânză lână cea albă fără neagră, caută să iau și neagră, și să o priimești cu doao parale sau trei mai jos. Dar lână neagră ese prea puțână, să fie la zece oi una: încă nu e la zece una, dar zic eu la zece una, iar, nevoindu dumneata aceste, să mă înștiințezi să-ți dau arvună înapoi, să trimiți la Craiova sau la București, unde vei porunci. Chir Dimitre, arăt dumitale că, de când fac neguțătorie, nu m'am rușinat între neguțători, și voi să nu mă rușinez nici acum, cu ajutoru lui Dumnezeu.

(Iorga, *Corespondența lui Dimitrie Aman*, București 1913, p. 4, no. 5.)

LXXVIII.

Doi Piteșteni.

Pitești, 5 Octombore 1809.

Teodor Ioanu și Hagi..., „chiezaș“, dau mărturie „căprarului împărătesc“, despre aceia că, „fiind venit aici ca să arădice pe chir Gheorghe Mihalovici, dă a-l duce la Craiova, ca să răspunză înaintea dumisale sinior Alecsandro Spițeru la cele ce va avea cu chir Dumitru Aman și nefiind gata dă a merge la Craiova, având patru mii oca dă lână udă, fiind după drum, și doă mii dă oca dă păr dă capră, i s'au dat soroc dă doăzeci dă zile ca să șază să usuce lăna, atât și părul, ce ieste făcut ferpot“. La soroc va merge singur la Craiova. Altfel, răspund ei, „atât pentru om, cât și pântru lăna ce ieste aice, atât și pântru păr“.

(*Ibid.*, p. 9, no. 32.)

LXXIX.

Negustorul Scarlat Stoenescu din Craiova.

22 Octombore 1819.

Scrie către Aman că a primit „și teșchereaoa lui Aleco Mimi, dă unt și miera ce i-ai teslismatisit“.

E dator scriitorul a-i da 10.000 de oca de unt pe lângă aceste 6.000.

„În cea ce va istovi rămășița untului Diului,

¹ Verbot, oprire.

atât dă Mehedinți, Gorji și Dolji, cu ștafetă să-mi scrii ca să arăt Mării Sale lui Vodă... Paralele avaeului - calemului, atât de la vitele mari, cât și dă la capre, dă vei vâdea dumneata că nu s'au făcut vre o împlinire până acum dă Portaru Haralamb, vei chema pă Costandin Logt., omul meu ce este acolo, căruia îi scrisăiu această scrisoare, și, văzându-o dumneata, îi o vei da și îi vei porunci ca, împlinindu-să bani, să-i dea la dumneata și să-i dai răvașu, după cum îi scriu".

Pomeniți «chirigii cei care au dus marfa la Islaz». — P. S. grecesc.

Socoteală de miere cu berbenița.

(*Ibid.*, p. 37, no. 96.)

LXXX.

Negustorul oltean Zamfirache Prisiceanu.

4 April 1820.

[Către Dimitrie Aman.]

*Hristos a înviat*¹. Și cu plecăciune mă închin dumitali.

După aducerea căzutelor mele închinăciuni, înștiințez dumitali că, viind aicea la județ, am urmat întocmai cu darea cărților și poruncilor după povățuirea dumitale și a dumnealui Caminarului, și după a mea datorie era a te înștiința pă dumneata mai nainte. Dar vei ști dum. că după drum m'am bolnăvit foarte rău, și

¹ Grecește.

abea acum dă vre o dooă zile m'am mai îndreptat oareșce, și nu lipsiiu a înștiința dumitali. Pentru treaba untului, văz că urmează cam în silă, din multe pricini ce sânt pe aicea. Ci bine ar fi dumneata să-i mai dăștepți cu niscaiva scrisori, atât pentru unt, cât și pentru bani, ca să-mi dea, când vom avea trebuință, să nu mi să întâmple vre un embolion¹, că văzu înperecheri în toate părțile: *pușini cuminți*².

Pentru Medelnicer Măldărescu, mă adeverez că s'au întovărășit cu vameșul Athanasachi: zic să facă negoțuri mari cu unt, să strângă și miere i altele. Are și pă un om a lui Athanasache aicea: înțeleseiu că i-au dat o sumă dă bani când au luat semeșia de la București: bacalăm la ce selamet³ o vor să o scoață! Că treaba Măldărescului merge *pe dos*⁴. Me-au zis Măldărescu și mie să intru, dar eu în acest fel de trebi cum le văz la ei curdisite, nu intru. De voiu putea și mi să va părea, socotesc să fac și eu partidu cu chir Neagoie vameșul la ceia ce mi să va părea.

Mă rog, arh. Sădr., de-mi va veni niscai scrisori de la București, să-mi trimeți, și, cercetând fericirea sănătății dumitali, sânt al dumitali plecată slugă.

Zamfirache.

¹ Piedecă.

² Grecește.

³ Halal la ce capăt.

⁴ Grecește.

Mă rog, lui Athanasache să nu i să arate din cele ce scriu.

Cinstit mie mai mare, dumnealui biv Vel Sărdar Dimitrie Aman, cu plecăciune, la Craiova.

(*Ibid.*, pp. 40-1, no. 104.)

LXXXI.

Sava Ioan Tetoveanul.

Riureni, 6/18 Septembrie 1820.

[Către Hagii Constantin Pop.]

...Tîrgul au fost slab de tot, care altă dată nu s'au pomenit; dar nici mărfuri n'au venit atîtea ca an; s'au tras oamenii.

La obor să plîng vameșii că mai nimic n'au fost, ci numai Dumnezeu să-și facă milă! Cafeaoa aici 8 lei, 8,20 parale, dar puțină și în-treabă de cafea, că aici oamenii sînt cu gîndul mai mult la luxus decît la ale mîncării. Aici am dat de un dascăl bun, călugăr, anume Dositheu, cerac al lui Neofit-Duca¹, carele singur mi i-au cuvîntat să viie la Sibli, dar cîntăreș nu iaste, fără, în vreme de lipsă, poate numai în stînga cînta. După ce voi cerceta de haractirul și pur-tarea lui, că procopsit să arată a fi foarte....

(*Studii și documente*, VIII, p. 89, no. 68.)

¹ Vestit dascăl grec din București.

LXXXII.

Scarlat Stoenescu.

6 Novembre 1820.

[Către Dimitrie Aman.]

Pentru dooă jălbi ce mi le-ai lăsat aici, însă una pentru pricina moșii și alta pentru vamă, le-am dat dă atunci la Sărdaru Răducanu, dar până acum nu s'au făcut nimic, ci ieu cât pociu mă silesc. Atât pentru aceste dooă, cât și pentru Caradima am dat jalbă, și, ce voiu putea isprăvi, te voiu înștiința; cu toate că, și astăzi întâlnind pă Sărdaru Răducan, l-am pus înaintea pentru aceste jălbi. Și dumneata nu trebuie să te paraponisești, căci eu mă silesc, dar am cam multe în cap. Cartea pentru Caradima am dat-o la dumnealui Căminaru Polizache, dă care pricină s'au făcut anaforă a dumnealui Vel Logt. către Măriia Sa Vodă. Și, întărindu-să, îți voiu trimite-o, cum și, pentru celelalte dooă, orice porunci va eși, și le voiu trimite și pă acelea. Cu toate că pentru a moșii văz mare discoliee¹ fiind orânduită la dumnealor veliții boieri, și pricină văz că nu să caută, ca să ia izbăvire.

Cumnatul Petrache mi'au trimis doo înștiințări de la Gorji pentru jafurile ce să facu asupra negoțului rămătorilor, de către boerii ispravnici și dă către vătași dă plaiuri, scriindu-mi că și la Mehedinți tot asemenea să ur-

¹ Greutate.

mează. Ci, fiindcă și chir Manu dă la Căineni și Costandin Logt. dă acolo m'au înștiințat că și la Vâlcea și la Olt să urmează aceste jafuri, să știi dumneata că, din cea ce am primit scrisoarea dă la cumnatul Petrache, găsind vreme la Măriia Sa Vodă, am făcut arătare pentru acestea, și s'au făcut porunci, atât către ispravnici dă Mehedinți, Gorji, după înștiințarea cumnatului Petrache, i către ispravnici dă Vâlcea și Olt, cât și către dumnealui Caimacamul, — după care iată îți trimiseiu și copii. Ci, fiindcă ieu dă aici le-am pornit dă atunci către dumnealui Caimacanul în plic, vei merge dumneata la Căimăcămie și vei cerceta pă 3-ti logt. ce urmare s'au făcut, și să mă înștiințezi, căci ieu dă aici cât pociu mă silesc pentru aceasta. Și n'am avut vreme, că dă atunci era să-ți scriu, și să-ți trimiț și copiile. Ci dumv. fiți cu îngrijire acoloa pentru toate, și mă înștiințați.

Văz că-mi scrii pentru prosticò¹ seului dă capră. Văz că-mi trimiți și o scrisoare a lui chir Anastase și alta a lui chir Mihale Coca, în care îmi scrie că nu numai seu dă la unsprezece surecuri au rămas, care zic dă capanlăi, și au prostico îndăstul dă seu dă capră iestimp toți neguțători, cerând voie ca să-l treacă peste Dunăre, dar și din anul trecut au seu în

¹ Obiectul.

dăstul rămas. La care și ieu, dând credință, văzând că mi le trimiți în plicul dumitale, am făcut arătare Mării Sale lui Vodă. Și iată îți trimiseiu această carte deschisă către dumnealui Caimacamul, după cum vei vedea. Dar să îngrijești dumneata foarte la aceasta, să nu care cumva aceștia care vor să treacă seul dă capră peste Dunăre în Țara Turcească, să fie vorbiți și alcătuiți ca, trecându-l peste Dunăre, să-l dea Vidinliilor pentru trebuința dă acolò, și să-l dea cu trei, patru parale mai sus, după hotărârea dă cinzeci dă par. ce s'au făcut aici, și suma seului ce-l avem noi poprit să rămăie jos, să viie vre o pagubă asupra noastră; căci am cumpărat cinci miie dă lei, după cum știi. Dă.aceia zic că acel ce va-voi să treacă seu peste Dunăre, să dea vrednică chezășie și așa să i se dea voie să treacă. Ci dumneata să ocărmuești treaba bine, să nu să întâmple unele ca acestea, că ieu dă aceia îi trimiseiu cartea către dumnealui Caimacamul dășchisă, și, dă vei lua, vei lua vre-o siguranție dă la toți cei ce au prosticò dă seu de a-l trece peste Dunăre, că nu ne vor face vre o hasmodiie cu Vidinlii. Așa să scoți cartea din mână, și să o pecetluiești, și să o dai la dumnealui Caimacamul. Iar, dă vei vedea bănueli și drăcii la mijloc, ca să ne joace vre o festă și să dăm și cu Stăpânirea dă belea și dă pagubă cu punga, atunci cartea din mână dumitale să nu iasă, ci să o ții, și să-mi scrii

toată pricina pă larg, ca să fac arătare unde să cuvine.

Arhon Sărdar, datoriia mea ieste să-ți scriu și să-ți dau *știință mai de'nainte*¹ și să te dăștept; apoi toată ocărmuirea și bun sfârșitul trebii stă în mâna dumatăle. Și mai mult nu-ți scriu.

Orice bani va fi strănși acoloa din avaelul Mării Sale Doamni până în ceasul ce vei priimi această scrisoare, să-i profthacsești negreșit la găzdiie, și socotelile, când vor veni din județe, atunci să vor trimite, cu rămășița ce mai ieste, — fiindcă acum să cer bani la Casa domnească din avael.

Vămile s'au apropiat sfârșitul, căci avem Noemvrie și Dechemvrie și să înlănește anul; apoi dumv. nu trebuie să-mi dați și mie vr'o idee și parigorie ce sumă au prins până acum, ce mai ieste să iasă capetalu, căci căștigu ieste nădejde? Ci fără dă zăbavă aștept pliroforiie, și nu trebuie să vă înleneviți la aceasta, căci ieu dă aici m'am silit și mă silesc spre folosul vămii, — că numai dă la madeaoa vitelor au întrat la casă piste treizeci, patruzeci dă miie dă lei. Și nu numai acest ajutor am făcut, ci și altele multe, după cum ieste cunoscut dă toți dumv., și nu o puteți tăgădui. Că, dă nu eram ieu al mijloc să orgonasescu² aceste, Casa vămilor

¹ Grecește.

² Organizez.

toate le păgubea; *deci*¹ parigorisiți-mă ce facem și unde ne aflăm.

Frate arhon Sărdar, țe-am trimis un plic cu porunci pecetluite către toți ispravnici dintr'acele cinci județe pentru madeaoa slobozenii porumbului și alt tacăm dă porunci slobode către lăcuiitori și îți scriiam ce urmare să faci. Și dumneata, nu numai că nu mă înștiințezi ce urmare s'au făcut, ci nici dă priimire măcar; apoi mă mir cum dă nu-mi scrii într'atâte pitace ce mi-ai trimis. Ci dumneata știi prea bine cât de încercat sînt aici, și tot îngrijăsc pentru acestea. Ci dumneata nu trebuie să te înlenevești de a-mi scrie și a-mi da măcar o pliroforiie, că sînt la bănuială că nu țe-au venit plicurile în mână, sau, dă le-ai priimit, le-ai pus supt saltea.

Am văzut și ceia te-mi scrii pentru Zamfirache, că s'au dăsfăcut cu dumneata cinstit, și mi-au părut bine. Iar, pentru Tudorache, că țe-au rămas dator tl. trei miie șapte sute și că i-ai trecut în socoteala mea, mi-au părut rău, arhon Sărdar. Că ieu mufluz nu eram, și i-au trecut aceștia în socoteală-mi; nici omul stricat nu ieste, după chezășiia ce țe-am dat. Cu toate acestea ieu, aducându-l aici, căci ieri au venit și Zamfirache și iel, după zorul ce i-am făcut, cât pentru șapte sute, mi-au dat făgăduială că îi va răspunde aici, la dumnealui Cămi-

¹ Grecește.

nar Polizache, și, luând adevăriniță, îți va trimite-o. Iar, pentru trei mii, mi-au arătat o adevăriniță a Măcescului că i-au lăsat dipoziton acolo, și dumneata trebuie să fi priimit adevărinița aceia, când o vedeai scrisă chear cu slova Măcescului, căci ți-i răspundea dumitale. Cu toate acestea ieu îi voiu pune sula în coaste, ca ori singur să viie, sau să-și trimită vechilu să scoată bani de la Măcescu și să ți-i răspundă. Ci fii odihnit, și nu te căzni, că chezașie în vânt nu-ți dau niciodată.

Auzu că capre s'au tăiat la Gorji, la Mehedinți, la Vâlcea, și mi-au părut rău. Cu toate acestea, fiindcă auzirea aceasta iese adevărată, dumneata scoate mumbașir dă la Căimăcămle și trimite cu un om dă ai noștri dă acolo ca să înlănească avaetul, fără a rămănea rămășiță, nici la Mehedinți, nici la Gorji, nici la Vâlcea, măcar un ban măcar, și avaetul, atât dă la capre, cât și dă la vitele mari, să să strângă bani la dumneata, și să mă înștiințezi; și dă zor mumbașirilor zalhanalei să strângă toți bani avaetului și să-i răspundă la dumneata, fără a-i îngădui la mai multă întârziere. Și aștept răspuns curat dă la dumneata pentru această madea.

Cărțile ce mi-ai trimis, însă una către Postelnicu Nicolache și alta către Spătar proin Caimacam, le-am dat. Și iată răspuns dă la Postelnicu Nicolache.

Iară dumnealui Spătaru a dat făgăduială că

să va agrichisi cu dumneata pentru nooă sute și atâtea dă lei ce au rămas cusur dator din avocatul vămilor și al untului. Ci orice-ți va mai scrie pentru aciasta mă vei înștiința, și, dă care cumvași nu-ți va răspunde bani, scrie-mi iarăși, ca să dau zor. Pentru Dolj, pentru dooă sute dă ocă unt ce ai scris Aghei Alecache că le-ai răspuns cu greșală la socotelile Diului, nu trebuia dumneata să-i scrii până nu-mi scriai întâi miie pentru aceasta; căci ieu, căutând perilipsis al Doljului, să arată 13.427, iar nu 13.227 ocă, după cum îmi scrii miie acum, și la Aga Alecache; din care să înțelege că a intrat și acele dooă sute ocă. Ci ieu cartea n'am putut să o opresc, ci i-am dat-o, și, întrebându-mă pentru aceasta, i-am zis ca să-ți dea răspuns, ca să-ți cauți cu mine; căci socotelile domnești nu să mai pot întoarce după cheful dumitale. Ci așa cu acest cuvânt l-am adormit. Ci să vede că nu ieste nicio greșală, ci numai o idee a dumitale. Ci pentru acest fel dă lucruri întâi mie să-mi scrii, căci apoi greșăști. Și bani orândueli ce țe-am trimis pentru unt, care s'au dat în priimirea becerului, dă nu i-ai priimit până acum și vezi întârziere, scrie-mi ca să-ți profthacsesc cărți, să ți-i răspunză mai curând și fără zăbavă. Priimește și această carte dă la chir Manu. Și sint al dumitale ca un frate, slugă.

820, Noemvrie 6.

Scarlat Căm.

(*Ibid.*, pp. 50-4, no. 131.)

LXXXIII.

Negustorul ungar Bakovay.

Naghiag, 26 Mart 1821.

[Către Constantin Lützo.]

Dară bată-te sănătatea, ce fel de patriot ești, că lăsași pe un moștean să-ți prădeze Țara-Românească! Du-te și mînă-l afară, și te fă Vodă, apoi mă fă și pe mine v'un Logofăt, apoi să vezi traiu! Cu Turcul lesne te-ai putea împăca: numai trimete multe pungi cu bani. Pagubă că nu-s eu popă, să te spovedesc eu: almintere-te-aș lega eu de fete și de muieri, pecum ai fost până acuma legat; și dracul ar plînge de mila dumitale². . . .

(*Studii și documente*, XII, p. 178. no. CCCLXXXVI.)

LXXXIV.

Vasilachi D. Vlad.

Cluj, 18/30 Iunie 1822.

[Arată negoțul ce face. A trimis în țară zambile învoalte.] Eu, din copilăria mea am cunoscut prietinșugul, de când au fost venit de la Ierusalim răposatul Hagi, spre întâmpinare laolaltă, cu mare dragoste, la anu! 776 sau 77, toamna, fiindcă tată-mieu în Sibii, la casa unde

¹ Se numise Domn munteau Grigore Dimitrie Ghica.

² Ortografie ungurească, cu litere latine.

ședea dumnealui, în ulița Poplăci, în rândul biserici, s'au întâlnit frățeste, unde și cocoana Hagiica, fiind tânără atuncea, despre care și răposatu, în ridicarea mea, în dragoste m'au avut, pân au fost în viață, însă neavând eu lipsă de ajutor.

(*Studii și documente*, VIII, p. 91, no. 87.)

LXXXV.

Nicolae Iotta.

Craiova, 25 April 1826.

...Aici avem o sumă de negustori din Țara Muscălească. Vinde mărgele, cercei și cumpără pâr de porc, și pe Podul Craiovi numai gura lor să aude: zbiară și beu. Că marfă au puțină. Astăzi, din pricina uniia mueri, s'au bătut cu Turci pe pod, și mai totdeauna au asfeli de intrigă la negustoriia lor. Sînt mai uniți decât Ghighiți¹ de aici, că toți au o marfă, și umblă grămadă. De cinstiți, sînt omeni cinstiți; nu fură, și ce beau, plătesc înainte.

(*Ibid.*, p 92, no. 96.)

LXXXVI.

Nicolae Iotta.

Govora, 10 Septembre 1826.

[La Rîureni.] Târg s'au făcut, dară vânzare cam slabă, la toate articurile. Mărfuri deosăbite cu

¹ Din Ghighen sau Ghighiu, peste Dunăre.

rădicata nu s'au vândutu, fără cu cotul din mărunțișuri. Marfă de Lipsca, *Bamboli-Ware* au vândut cevașilea Sachelario, cu rădicată. Târgul au fost prea bun : oameni mulți, vânzări puține. Deosăbit, vânzări cu rădicată nu s'au făcut după cum să face alți ani....

(*Ibid.*, p. 92, no. 97.)

LXXXVII.

Constantin Nicolae Iovepali.

București, 8 Februar 1821.

...Acum ne aflăm în oareșcare supărare, că, din răzvrătirea unui Sulger Theodor, care s'au arătat cu Arnăuți la județul Gorjului i al Mehedintului, vrând a merge și la Craghiova, s'au spăimîntat orașul; pentru care zăc că ar fi ieșit pre afară cu familiile și cu mărfuri, apoi, profthasând cei de aici trimeși pentru paza Craghiovi, zăc că s'ar fi potolit spaima ce să făcusă și acel Theodor cu oameni lui s'ar fi întors la mănăstirea Strehaia : poți socoti dumneata câtă pagubă să pricinuieste dă opște ; nu știm cum va rămînea lucrul, că poate și la Rîmnic să vor fi spăimîntat de auzirea Craghiovi. Miie, din oameni ce avem acolo, nu mi-au scris nimic pentru aciasta, dar o spun alță care au venit aici acum dă curând ; cu venirea Mării Sale lui Vodă nădăjduim că să vor potoli toate....

(*Ibid.*, p. 129, no. 78.)

LXXXVIII.

Stan Popovici.

Sibiu, 9/21 Februar 1821.

...Dumitrașco ne-au adus neplăcută veste din ticăloasa de Țara-Rumînească, că Craiova și Rîmnicu s'au spart: au fugit boeri, negustori toți, care încătrău au putut, după cum din pericolisita notă în limba nemțască te vei pliroforisi... Craiova, Joi și Vineri, la 4/16 Fevruarie, s'au spart: Caimăcamu Joi au umblat prin tîrg, și noaptea au fugit. Dumitrașcu Vineri dimineața au plecat de la Craiova...

Din Țara Turcească nu lasă pe niminea să treacă în țară, nici din Țara Turcească nu lasă pe niminea să treacă încoace; deci, și să vie nescarva Turci în țară, fiindcă toți Turci pe margini ne sînt prietini cunoscuți, că toți fac negustorie, socotesc să fim apărați, mai vîrtos cu Turci tabanaoa (*sic*) o cinstesc foarte...

(*Ibid.*, p. 129, no. 79.)

LXXXIX.

Sibiu, 26 Februar/10 Mart 1821.

(A sosit din țară omul cu cordovanele.) Carele îmi spune că până acum să fie strînsă aproape la vr'o 4.000 oameni oaste și la mînăstiri: Motru, Țințareani și Tismana; strîng și cară înlăuntru tot feliu de zaherè. Ei s'au lățit de pe marginea Dunări, din Rușava la vale, până la Cioroiul, și până în Jiu, lîngă Craiova, și pã Jiu la deal la

Tîrgul-Jiiului, pînă supt munte, iar, în Craiova, pînă acum n'a intrat. Zic că fratele lui Haiduc Velcu, ce era în ani trecuți în mînăstirea Sinaia pe Prahova, în drumu Braşovului, de au fost închis drumul atuncea, încă este la Slugeriu Theodor acolò la Țânțareani. Acești oameni la negustori, lăcutori și călători pînă acum nici cea mai mică supărare n'au făcut, încă, din potrivă, pe călători și negustori îi parachinisăsc¹ să-și caute trebuințele ce au, fără de nicio sfiială, că însuși le va da ajutori și pază cu oamenii lui. De unde ce iau, plătesc tot cu bani. (Chir Vasili e la *tahană*, la Giorman, să lege cordovanele.) Am văzut și de la București au adus scrisorile: spaimă destulă, nu-i paracsine; le țîffe curu de frică, — mai vîrtos boerilor, fiindcă nu sînt învățați cu fuga ca Craioveani, că acestora fuga le este o englingeă²: sînt obicinuiți. Cu plecarea mea acolò, frate, poate că să va mai întîrziia pînă să va aleage și cu răzvrătirea în Țara-Rumînească...

(*Ibid.*, pp. 131-2, no. 85.)

XC.

Sibiiu, 2/14 Mart 1821.

... Atît este adevărat că Theodor Slugeriu, cit mearge, tot să întăreaște; are pînă acum la 4.000 oameni, și mănăstirile Țânțareani, Motru,

¹ Îi indeamnă.

² O distracție.

Tismana le întăreaște și le umple cu zaherea, să albă; însă din grâu macină făină și pune în mînăstiri. Astăzi am auzit ca să fie venit și până la mănăstirea Urez și Bistrița. Aceasta trebuie să fie adevărat, că boerii cu calabalicurile lor de vre-o 3 săptămîni au umplut lăzăretu și Ciîneni. Acum au început și dînși cu familiile lor a veni înlăuntru. Asemenea auz că și din București au început a trimite la Brașov lucrurile ceale mai bune ce au boeri, la siguranție: cum să veade treaba, și acolò este frică. (Veste cu Turcii au ars Galații și corăbiile.) Una este mai mare care mă bagă în gînduri, fiindcă Slugeriu Theodor face vizite mînăstirilor pe marginea țării, de spre partea noastră, nu cumva să vie și până la Coziș, Rîmnic, să ne tae potecu, să nu ne putem aduce cordovanele ce mai avem la Giorman.

...Scrisorile de București le-am trimis iară cătră Samurcaș la Craiova, că acolò să află trimis de Divanu Bucureștilui, spre împăciuirea cu Slugeriu Theodor; iară mi să pare că puțin⁹ va isprăvi, fără își va umplea punga, după obiceiul țării....

(*Ibid.*, pp. 132-3, no. 89.)

XCI.

Hagi Dumitru.

Călimănești, 4/16 Mart 1821.

[Către un Dumitrașcu.]

...Viind aici, la Călimănești, Marți sara (=), au-

zind că vin ai lui Theodor, am șazut la Călimănești până au și venit, și Vineri (= 4) au plecat, și n'au făcut niciun rău, și Vineri au plecat. Și eu, văzând că n'au făcut niciun rău, am plecat la vamă și am lăsat marfa totă la Călimănești. Dar, de poruncit, tot am poruncit că, de să va auzi că vin niscai oste mai multă, să le încarce, să le ducă până la Brăslăvești, și le-am lăsat și taleri 25, ca să dea la car să le ducă. Și eu, plecînd la Craiova, până la cinci, șase zile trebuie să viu aici cu răspuns de la Craiova. Și, căt pentru răutate, să nu te prea superi, că până acum au fost bine, iar, când vom auzi de rău, vom triimite om într'adins cu scrisoare, de vom face de știre dumitale. Și au fost hoțu ce au venit aici, au fost Gheorghie Cărgaliu de la Ocnă și cu un popă, și ei s'au răpezit de au lot și podul de la Jiblea, și l-au tras dincoace, zicând ca să meargă la Brăslăvești, zicând că sânt boeri acolo. Și vâtafu de plai mai mult după dănsul au umblat, și, când ei în Călimănești, și vâtafu apucase de trecuse Oltu, au apucat vre o cițiva boerenași aici și i-au spovedit bine, după cum să cade....

(*Ibid.*, p. 133, no. 90.)

XCII.

Stan Popovici.

Sibiu, 9/21 Mart 1821.

Trimete „vr'o trei proclamațioane ale prințului

Ipsilant... Poșta Bucureștilor astăzi adusă veaste că Bucureștii în 5 zile s'a spart: a fugit toți în toate părți. Baron Sachelarie îmi scrie că o să vie aici. Minciuni multe sînt, precum că avant-garda lui Ipsilanti să fie intrat în București și iarăși că Muscali, adecă oastea muscălească, va să gonească pe Ipsilanti, căci au fugit de la Rusia cu atîta oaste, tunuri și munițion, etc., etc.

Slugeriu Theodor au intrat în Craiova, au cuprins Rîmnicu pe Olt la vale, au venit și la Călimănești din oamenii lui; acolo avem și noi destulă marfă: civit, cavea, fesuri, ce le-au ridicat din Craiova, și iarăși destule calabăncuri negustorești și boerești. Dară n'au făcut la niminea nimica, ci din potrivă au poruncit la [ai] sei (*sic?*) să ia foarte bine sama, ca nu cumva să să facă la cineva cea mai mică pagubă, că atunci ei vor fi răspunzători. Ei căuta pe ispravnici și zarafi și zapcii ca să-i spovedească, dară luasă frunză în buză aici la Sibii: numai sînt cam ușori de bani, cum mi să pare....

(*Ibid.*, p. 134, no. 93.)

XCIII.

Stamati Mărgărit.

Gioroc, 10/22 Mart 1821.

... De om avea liniște v'o 10 zile, dar nu cred. În Craiova n'au rămas nime, că Tudor sângur au dat de știre la nigostori să să dea înlăuntu,

că Turci vin. Și ieu mă rog de dumneta să-mi scrii ce să mă fac, că aici, în câmpul acest, nu pot să șez, și marfă nu pot să o las... Pe semne dacă mi-o fi rânduie să mă prăpădesc de Turci, iară, de oi vîde că n'am unde scăpa, mă duc la Todor, că primește omini cît de mulți, căci și arme capăt, — că altă putere nu-i, că să duc și alți, și Petcu, fratele lui chir Savă, și Nicolă, cumnatu lui chir Vasile, decât să umble fugănd : n'are unde scăpa....

(*Ibid.*, p. 135, no. 94.)

XCIV.

Stan Popovici.

Sibiu, 12/24 Mart 1821.

.... Sîntem sănătoși, numai cam învăluiți, din pricina deaselor vizite ale boiarilor, că ne-au cutrupit deodată : unii poftesc case, alți mebele (= mobile), care aici e discolie a găsi, și alți cer bani, că n'au de cheltuială, că sînt toți ușori. Că Caragea și Suciu, Domnii Țării-Rumînești, cu meșteșuguri i-au stors pe toți : Domni au rămas cu banii, iară boeri cu ranguri mari boerești : tităl one mităl (= Titel ohne Mittel) ¹.

XCV.

Nestor Pavlovici.

Craiova, 26 Mart sf. v. 1821.

.... Spun că să să fi sculat Sărbi în picioare...

¹ Titluri fără mijloace.

Aicea oatea care au fost, s'au dus la Jitiian la mănăstire : au și steaguri și pânza steagului este în 3 fețe : $\frac{1}{3}$ roșu, $\frac{1}{3}$ vânăț, $\frac{1}{3}$ alb. Aicea nu este niminea ; aicea s'au strigat eri prin târg că toț negustori, Arnăuți și toț cari au arme, să meargă la ordiia cea mare împărătească la Jitiian și să scrie și să bată pentru patriđa și pentru lege, și li să vor da leafa împărătească, iară care nu vor vrè să meargă, să nu fi slobod să porte arme la sineș. Caimacanu au venit la Dii, și spun că va să vie aici cu Turci 6/m. Aicea au scris la s.¹ Șolomon și s. Panaiot că să-i trimită cai de poște, să vie, și nici unu, nici altu n'au vrut să-l asculte. Ce va fi, Dumnezeu știe. Destule străji sănt, destule pe drumuri : nici până la Giorman nu poate omul merge fără de răvaș de străji : una ; al doilea, te desbracă. Socoalea scăunașilor am primit, și voi vedea să scot ce va fi cu puțință de la dănși, cu toate că, după cum am arătat dumitali, mai toț sănt duși la oatea... Vre o negustorie nu este să facă cineva, fiind oraș pustiu... Aicea spun că *Alexandru Ipsilanti ar fi intrat cu 21.000 de Ruși în București*²...

(*Ibid.*, p. 136, no. 102.)

¹ Sinior, *signor*.

² În nemțește.

XCVI.

Craiova, 29 Mart st. v. 1821.

Știri de peste Dunăre, că Sirbii nu s'au răs-
culat și Turcii n'au de gînd a trece. «Aicea noi
tot în-frică ne aflăm. Caimacamu, care erea să vie
de la Dii, n'a mai venit : tot la Dii este. Ostea
de aicea, tot la Jitiian să află, și să întăresc cu
metereze și cu șanțuri, etc. De S[lugerul Thodor
spun să fie la Cotroceni lângă București, alți
spun să fie întrat în București : destul, nu poate
omul nici de a una să afle adevăru....

(*Ibid.*, pp. 136-7, no. 104.)

XCVII.

Stămăte Mărgărit.

Giorman, 7 April st. v. 1821.

... Frică peste frică : să mai alinează câte u zî
sau dou, și iară vine câte u undă, de nu știu ce
să fac; numai, acum m'ăm dedat cu frică, și,
până nu'i videa cu ochi, nu mai cred, că toți
șe-au făcut cunace în păduri; numai ieu șed acie
la Dog[...]. M'ăm mutat în pod, că mai bine mă
pot apăra decăt din casă, că s'au redecăt hoți și
umblă nopte a gefui, și pentru de hele mă pot
apăra din pod. Dară de Turci nu e vorbă să
stè omul cu arme, făr de căt să le esă înăainte
și, de o cere de mănecare, să le dau, după vorbă
dumitale. Că știu bine că Turcu nopte nu vine,

fără ziua, și, din ce oi potè, nu m'ăi mișca de aice, văzând cum să cruiaste lucru....

(*Ibid.*, p. 138, no. 108.)

XCVIII.

Băluță Teișanu.

Brașov, 14 April 1821.

...Despre București scrie un ipochimen d'umnealui Vistierului Filipescu cum că cu adevărat pă doo locuri ar fi trecut Turci Dunărea dincoace, și la țărani nu face nimic, dar pă Arnăuți, cum și pă arendași arnăuți, pă unde-i găseșc, îi curăță. De Ipsilant, cu adevărat la Târgoviște să află, și Sluger Theodor la Cotroceni; o scriu unii că și Sluger Theodor s'au apucat a face șanțuri la Cotroceni, cum și Ipsilant la Târgoviște. Vre un adevăr, niminea nu poate să afle..

(*Ibid.*, p. 138, no. 110.)

XCIX.

Măgîrdici Buiucliu.

Iași, 22 April 1821.

....Pomunteni boiari a focut jalba la Turc; a tremes cum că să vii și să gonească zorbali de aici; acù și Turcul a făgăduit cum că are să vii. Pașa de la Ibrail a scris la aghent¹ că: spune la sudiți d'umitale să nu se spareaă nimine, fiștecare să cavută trebuința lui. Eu cu

¹ Al Austriei.

neguțitor și cu boier n'am treabă ; eu am treabă cu zorbali : noi avem să vinim pentru dănșă....
(*Ibid.*, p. 130, no. 112.)

C.

Nistor Pavlovici.

Craiova, 1-iu Maiu 1821.

(Hagiul a fost la Rahova de a vorbit pentru lină cu Ali-Aga.) Iară, cât despre răsvrătiri, au zis Ali-Aga așa: la ei dincolo nu-i nicio grijă, iară de dincoace nu știu ce va fi. Ostea să trage la vale și la deal, spre Diiu, Cerneț, Giurgiu, Brăila. Caimacanu tot la Calafat să află : aici au scris cătră vechilu de Aghenție precum ca să șază toț la casăle lor, că nimini nu să vor supăra, și, când va veni aicea cu ostea, nu să va pune în case negustorești ci la hanuri și la mănăstiri. Și scrie dumnealui Caimacanu precum că omeni, până nu va veni dănsu, să nu plătească la alt cinevaș nimic, nici bir, nici zahe-rea să nu dea, nimic, nimic, zicând că aceste toate n'au locul lor. Destul, aicea nu știu ai cui săntem. Caimacanu orănduește un fel, de la Sluger Thodor, alt fel. Dumnealui Caimacanu rânduisă vechil de pocovnic pe un om al dumnealui, și Șolomon au trimis er vr'o 20 de inș ca să-i iă armele, și așa l-au scos din pocovnicie. Mai venisă eri dimineață vr'o 40 de inș, și să închisăsă în casăle Vorvoreanului, și ne cam perdusăm : numai au năvălit norod mult

la dănși, și, văzând norod mult, s'au îngrozit, și s'au dus. Întăiaș dată, zicea precum că vin de la Cerneț și să duc la București, pe urmă, după ce plecară, să dusără și trecură Jiu, ci, cum zic, eri uitasăm de Turci: m'erea mai frică de aceștea, și așa în toate zilele cu frică. Dum-năzău să-ș facă milă și să aleagă odată la un fel! Nene Hagi, când s'au dus acolo, s'au fost schimbat din haine, s'au înbrăcat cu haină albă, și l-au cunoscut Turci, și l-au închis la aianu, și, de nu-l cunoștea aianu, bine. Și alți scapă cam urît; că să scolasă norodu, adecă prostimez, și zicea că este iscodă și de'bea au scăpat. Destul și vechilu de consul aicea au trimis un om la Calafat la Caimacanu, cu niște scrisori de la Târgu-Jiului în pricina Ungureanilor pentru de bir să nu să supere, și și acest de'bea-abea l-au lăsat să vie iară înapoi. Caimacanu nu-l oprea, dară ceialalți stau împotrivă, că tremura de frică. Nene Hagi au vorbit și pe la marginea Dunării cu Sârbi care au oi, și spune că și de acolo pot să iasă vr'o 6/m. de oca. (Tocmeală cu Novăcenii.)

Eu zic așa că la Rahova nu va să fie nicio frică, fiindcă toată frica și puterea mare spre Diiu să strînge...

(*Ibid.*, pp. 139-40, no. 116.)

Cl.

Dumitrașco (Popovici).

Rușava, 11/23 Maiu 1821.

...Aici nimica nou cu adevărat despre vre-o

parte a Țării-Rumînești nu să poate afla. Din curgerea minciunilor, întocmai ca și la Sibiu, care fleștecare după pofta sa face plan și vorbește, iară cu adevărat să fie că, după spunerea unui Cernețan ce au fost venit erila schelă, că la Cerneți să află un beșleagă cu 150 de Turci, însă acești 140 erea pe Motrile (?) cu nește zapcii, și, fiind frică lui beșleacă, cu ai săi, vr'o zece, au luat și pe cei arătați, țirca 140, lîngă sine. Care din oraș afară nu să mișcă. Iară bunătăți nu fac, fără urmează și dînșii după cum au găsit țara în stare. Iară din hoțumani de panduri mehedințeni umblă până aproape de oraș și fac întogma rele. Aseminea de spre Calafat, Craiova nimica cu adevărat n'am putut afla alta, fără că Caimacamu să fie tot spre Calafat, și la Craiova să nu fie cutezat duce, neavînd îndestulă putere. De va fi adevărat, spun că Slugeriu Todor să fie dat poruncă lui Solomon că pe Caimacan, putînd ca să-l prinză, fără a să face vre o vărsare de sînge, iară pe cei doi cunoscuți Pr: și Bș: ori cu viață sau fără, să-i pue la mîină și să să pedepsească pe morte, pentru faptele ce urmează: de va fi adevărat, să va vedea...

— Despre Sirbi până în ceas nu să aude să fie făcut cea mai puțină mișcare, că pe un Dragobete, Rumîn din Mehedinț, și cu tovarăș al său ce era să meargă cu scrisori la Beligrad, și s'au prins la Dii, slobozîndu-i Pașa nevătămăți, să

fie belitu Slugeriu Todor de vii, fiindcă au produsit¹. (Un dușman al lui Miloș² fuge dincoace de Dunăre cu 600 „de inși“.)

Pașaju de spre Țara-Rumînească încoace, cu calabăncuri, cară, etc., iaste cu totu închis; nu lasă Adacliu³ să tracă nici de cum fără oameni călăreți, ba încă porumb, etc. nici într'un cap (*sic*);... aici și de la Bujor încoace iaste tot mai scumpe bucatele....

(*Ibid.*, pp. 141-2, no. 121.)

CII.

Stan Popovici.

Sibiu, 18/30 Maiu 1821.

...Nou nu avem nimic adevărat, iară minciuni destule. În Țară răzvrătitori șad pe loc, doară cît fac cîte puțină stratighimata de la un loc la altu, și între cei mari anfirări (=Anführer; șefi) de Arnăuț și panduri să fi întrat oareșcare dihonie: să catatrească unii pe alți, dacă cumva nu va fi meșteșug la mijloc, ca să zică Turci că-i adevărat și să treacă în țară, să să poate lua de cap. Apoi, iară, cine poate ști, fiind multe amestecături de oameni! Cel mai rău este că multe ceate de hoțomani sînt cu cuvînt că sînt ai unuia și ai altuia, și pe cine întîlnesc pe drumuri jefuesc de arme, haine, cai, îi lasă abia

¹ Trădat.

² Cneazul sîrbesc.

³ Turcul de la Ada-Calè.

cu mare rugăciune, numai în cămașă și desculți, încit și dintră dănși uni pe alți jefuesc. Au ajuns vreamea, care să scoală mai de dimineață și este mai țare, acela este mai mare. Este și aceasta, că n'au nicio sistimă : nu să supun poruncilor, cei mai nici la anfirări ; cine ce vrea, aceia face.. Pitești stau pe loc, n'au fugit niminea din negustori, nici că s'au bintuit de cineva, afară de Ipsilant. Au înduit să dea Piteașteani toți vr'o 10 a 20/m. lei iară, altă ceva, până acum, nimica nu s'au făcut.. Orașu stă pă loc (scrie altul în P. S.), numai boerimea au fugit ; niminea din neguțtori pagubă n'au avut...

(*Ibid.*, p. 142, no. 123.)

CIII.

Stan Popovici.

Sibiu, 1/13 Iunie 1821.

...Pe Slugeriu Theodor Vladimirescu cu bună samă l-au tăiat Ipsilant ; în țară este prea mare stângere : de o parte, până unde sănt Turci, tae oameni, mueri, copii, ce le iasă innainte, ard sate, orașe, tot ; de alta, iarăș, pă unde ajung hoțomani, despoae oameni, până și cămașa de trup avînd bună, le iă, și le aruncă căte o țoală, să nu rămie în pieile goale tocma. Ard, pivniți sparg, și buților cu vinuri fundurile le sparg de cură vinurile. Și, de înfîlesc negustori ori măcari cine mai puțini, le iau ce av, fi tae și fi aruncă în ape sau gropi cu pieile goale. Ci numai mi-

lostivu Dumnezeu să-ș facă bine și milă, să dea gând bun Împăraților ca să trimiță o puteare în țară, a scăpa ticăloasa țară de astfeliu de urgie dumnezeiască. Altă mântuire n'au mai rămas, că, de va ținea multă vreme această prăpastie, vor să moară și de foame pe aici cei ce au fugit de ș'au scăpat numai viața aici. Iară ce au avut în țară: case, acareturi, vite, bucate, haine, toate li s'au prăpădit. Las a socoti, la astfeliu de frică, și peste munți, poate omul să ia ceva cu sine? Acum au început din căpetani de hoțomani a fugi încoace, aici, la Brașov, să-ș scape și ei viața. Spun oameni că toți capetani sînt vorbiți să fugă: poate că și Ipsilant până acum să fie și fugit încătrăova. Care și eu mai că dau crezămînt că vor fugi toți, că nu-i cu putință să stea ei împotriva unei Împărății și mai vîtos fiind feliu de feliu de neamuri, între care au intrat o mare dihonie și prigonire. Iară Turci sînt toți numai un neam și sînt cu minte; iară aceștea toți oameni proști, umblă tot beați....

(*Ibid.*, pp. 144-5, no. 129.)

CIV.

Același.

Sibiu, 25/6 Iunie 1821.

...Am văzut că poșta Țarigradului au adus veste că acolò este isihie¹ și piața s'au deschis. Bine

¹ Liniște.

ari fi ; numai până acolo sînt cîrligeale, că-i toată țara până acolo în picere și în arme... Turci au venit la București și Craiova destui : toți Arnăuți, panduri ce era risipiți prin țară, s'a tras spre Tîrgoviște, la Ipsilant. Numai spun oameni că pe Theodor Vladimirescu l-ar fi prins Căpitantul lordache în Pitești, și, băgându-l în fiară, l-ar fi trimis la Ipsilant la Tîrgoviște. Ce să fie pricina, ei vor fi știind. Turci au pornit de la București spre Tîrgoviște, și de la Craiova spre Rîmnic ; mulți sînt aici, prea periergoși ¹, așteptînd să să ia de capete, ca să vază care vor fi mai tari ; iară pe mine nu mă prea înteriseaște ² minciunile ceale multe...

(*Ibid.*, p. 143, no. 125.)

CV.

Stan Popovici.

Sibiu, 28/9 Iunie 1821.

...Din Țară avem știre că Turci la sudiți noștri și raiale țarani nu le face nimica, numai la panduri, ipsilandioți ³, Arnăuți, pe care-i capătă, proțes scurt fe fac, chisbașana, și scapă țara de ei. În Craiova și București, pe unde au călcat Turci, spun că-i isihie, nu fac niciun rău. Turci au venit până la Rîmnic ; care s'au întors înapoi, fiind

¹ Ciudați.

² Interesează.

³ Ai lui Ipsilant.

numai vr'o 300, și în Rîmnic era mulți catergari¹ de adunătură: poate să vie mai mulți Turci: cum mi să pare, la Rîmnic mare vărsare de sînge va să fie. Pe la Drăgășani și Zăvideni s'au lovit, și au fost tot cu pierderea pandurilor de ai lui Ipsilant. Ce va naște, Dumnezeu știe. Aici oameni grăesc cu hotărîre că Muscali va să declăruiască² Tarcilor bătae, mai vîrtos din pricina ucideri Patriarhului³ și alți; apoi, trăind, vom vedea...

(*Ibid.*, pp. 143-4, no. 127.)

CVI.

Nestor Pavlovici

Rușava, 3 Iulie nou 1821.

(Pleacă spre Craiova.) Vești rele de acolo spui că să fi mai lovit Turci odată la Drăgășani cu bimbașa Sava, și mulți Turci să fi căzut, și să fi luat de la Turci și 4 tunuri. Destul frați de ai adunări sânt petutindenea (după spusa oamenilor ce au venit de acolo): Ipsilant să fie la Cozia; Diamandi la Urez, b[imbașa] Sava la Dragașani, Căpitan Iordachi la Tismana și Ghiță Hoțu aproape de Rușava, în munte, aproape de Vălceroba, și Papa, fratele lui Thodor, este la Târgu-Jiului. Turci sânt la Craiova, Țanțăreni, Motru și Cerneț, și spun că sânt

¹ Oameni ticăloși, „galerieni“.

² Declare.

³ Spînzurat de Turci la Patriarhie: Grigorie.

Turci forte turburaț asupra creștinilor, mai vartos asupra boerilor și asupra Grecilor, și fac multe rele, atât dănși, cât și panduri; ci numai unul milostivul Dumnezeu să-ș facă milă! De la Craiova au fost în săptămăna trecută un om aici, de la Her Dreisler, și au fost spuind că până atunci nu făcusa Turci niciun rău la Craiova, și au fost venit și ceva negustori înlăuntru.

Destul cu frică mare sănt toți cei ce sănt acolo, fiind Turci măhniț asupra creștinătăți, și le este frică, nu cumva să înfrângă panduri pe Turci, sau să lovească la Craiova. La Cerneț să află fecioru Caimabanului (*sic*) ispravnic cu vr'o 400 de Turci, însă tot sănt prințipal. Zapci s'au orânduit, și, cât pleacă în plasă, i prind panduri și-i dezbracă. Zioa, umblă Turci pin sate după zaherea, și noptea panduri. De dincolo, de la Sărbi, să aude că să să fi gătind...
(*Ibid.*, p. 145, no. 131.)

CVII.

Velie Pavlovici.

Brașov, 4/16 Iulie 1821.

...De fr'o câteva zile am venit și eu aicea în pace, ca să aflu câte ceva, dară, de minciuni prea multe, nu putem afla niciun adăvăr, fără cât veț îi auzit de mânia lui Dumnezeu ce s'ao întâmplat la București: cu bună samă este adevărat. Ovrei și Armeni să tot duc de aicea la București, și scrie că Turci nu fac rău, dar

boeri să tot gătesc să meargă, și nu mai pleacă. Turcu care ao venit, este tot aicea până acum, că-l tot portă boeri cu astăz, cu mâine, dară mă tem că nu vor merge. Eri ao fost aicea, la vamă, la Bran, aproape de hotară, bătae, că era un Pota, Boșneag, cu fr'o 800 apostafi, și zic că ao venit fi'o 3/m. de Turci peste ei, și să-o bătut lângă straja împărâtească. S'ao fost spăriiat și domni din vamă, și s'au dus sumă de dragoni și catane la hotar, spre pază; dară n'am înțeles până acum care pe care ao biruit: zic că apostafi ao meterez.

Aicea greu, și cucuruzu forte scump; grău de la 15 f. pân la 11 găliata, și cucuruz de la 7 $\frac{1}{2}$ pân la 7; lână au eșit la prețu cu 13 și 14 du[t]ce ocao, și este mușterei mulți, Ovrei....

(*Ibid.*, p. 146, no. 133.)

CVIII.

Stan Popovici.

Hațeg, 21 Iulie 1821.

...Că să aude rău din țară: din Târgu-Jiului, din Slobozie, din Peștenar, din Porceni. Au spart pe panduri și au ars casile dupe acolo, și acum să duc toți la Tizmană, cu tunuri, și, nu numai pe panduri sau Arnăuți omoră, ce și pe lecuitori dupe la sate. Au venit băjeni la schelea: suma nu știu. La Saleva înăuntru, Ungureni nu cutază să-și înțerce oile și să plece de acolo de la stine, ca umblă omeni rei de le

strică. Eri s'au mai dus militar, și astăz trecură și ștījari (*sic*); tot astăz s'a dus și ghinăraru și maeoru de ici acolo la Vălcan....

(*Ibid.*, p. 147, no. 137.)

CIX.

Nestor Pavlovici.

Craiova, 10/22 August 1821.

...Eri s'au cetit prea-înnalt ferman precum că iartă Împăratul pe toată raiaoa, și să să întoarcă toț înapoi la casăle și moșiile lor, și întru nimica să nu să supere, și cari vor fi fost amestecați, toț să-i erte. Și, până să va numi și va veni Domn, să fie Caimacani, atât aicea, cât și București și Moldova. Și să iă havaeturile după vechiul obicei, asemenea și toate veniturile, vama, etc. Iară, nevenind, atât boeri, cât și negustori, ca să-ș caute de casăle și moșiile lor, atuncea să vor găsi alți cari le voiu griji, etc., și alte mai multe....

(*Ibid.*, p. 147, no. 139.)

CX.

Mihai Lăcusteanu.

[Către Aman.]

Cu prea-plecată scrisoare înștiințaz dumitale că la magazie aici, la Carvasară, nu s'au firosit mai nimică, nici la prăvăliie n'au umblat până acum nimini. Dar la casă numai sobele stau, dar fereștile, hiar[e]le s'au prăpădit. Și sănt și Turci în casă. Dar vinu care au fost aici, la han, ce au

scăpat, vre o două sute de vedre, și l-au vândut Costi cu ridicata, vadra pă tl. un leu, și pă Costi nu l-am găsit aici ca să-l întreb și să-i ieau bani. Că zice că este la Ocnă, acolo șade. Ce voișu să mă duc eu acolo ca să vorbesc cu el și să-i iau bani. Iar raichiu s'au prăpădit. Căt pentru viile de aici, s'au cules și au eșit două buți cu vin. Căt pentru moșiia Zănoaga, am fost. Căt pentru bucatele de an, le-au dat Dumitru pă la oameni, adecă bucate au dat, iar bucate să ia, tot oca pă oca. Iar dijma de estimp n'au străns-o până acum. Și eu le-am dat lor de știre pentru bani, ce ș'au pus soroace. Iar la Corlățul nu au fost până acum, până când mă voi întoarce de la Drăgășani. Că acum sănt aici la viie, la cules, la Drăgășani. Caru și un bou care s'au lăsat aici, la Vasilie Cărciumaru, s'au luat, și nu s'au mai găsit. Ce numai un bou s'au găsit. Căt pentru scutelnici, am început ca să iau bani. ..

821, Octomvre. 4.

(*Corespondența lui Dimitrie Aman*, p. 63, no. 156.)

CXI.

Același.

Octombre 1821.

Cu prea-plecată scrisoare iar fac știut dumitale că am triimes până acum trei scrisori, și acum te înștiințaz de aici, din Drăgășani, că am scos o bute de vin ca de vre-o sută de vedre, și eu vinu l-am așăzat cu vinu dumnealui Șătrarului Ștefan Deșliu ca să mă înștiințezi ori de să aridică

vinu și unde să-l pui. Și viia trebuie săpată și gardu trebuie făcut, că prăpădește viia vitele și porci. Că eu, când am venit, pă niciun vieri nu am găsit aici, la Drăgășani, și acum au venit vieri doi, iar Stancu Curcă este tot fugit; nu l-am putut găsi. Că am dat de știre și la zapcii ca să mi-l găsească, și să mă înștiințaz. Și pentru Vasilică vicioru (*sic*) de la Craiova, ce o să-i fac, că nu-mi dă nicio pară din banii vinului? Că-mi arată că tl. 84 i-au luat Turci, iar ceilanți i-au cheltuit. Și-mi zice că, până când vei veni dumneată, atunci să-i ei socoteala. Dar miie îmi arată alți oameni că nu i-au luat Turci nicio pară, dar minte. Ci dumneata să-mi scrii ce voi să-i fac, că, să fie vremile ca mai nainte, eu aș ști ce să-i fac, dar îmi stă împotrivă: numai cu bine umblu pă lângă ei. Că eu acum plec să strâng bani scutelnicilor și să văz și pentru socotelile moșiilor. Că până acum abia am văzut. Pentru culesu viilor, că, peste tot, vinu au eșit trei buți, adecă una bute de aici, din Drăgășani, și doau buți din Craiova. Și să luăm cinstit și stăpănesc răspunsu dumitale... 821, Octombre 7...

Și tl. 10 să primești de la dumnealui Șătraru Ștefan Deșliu, că am dat la omul dumisali Costi, că nu avea cu ce să culeagă viiele, și să-mi scrii dacă vei primi bani sau dacă nu-i vei primi, ca să știu. Cât pentru vin, unde-l va duce dumnealui Șătraru, să-l ducem și noi....

(*Ibid.*, pp. 63-4, no. 157.)

CXII. Același.

...Cu prea plecată scrisoare înștiințaz dumitale că până acum nu am trecut la Corlățal, că am avut alte trebi, ci socotesc curând să mă duc. Cât pentru viia de la Drăgășani, am cules-o, și au eșit numai o bute de vin ca de vre-o sută și mai bine de vedre de vin, și am lăsat vinu cu al dumnealui Șătrarului Ștefan Deșliu la un loc, și am triimis scrisoare către dumneata unde să-l duc. Cât și pentru viia de aici, s'au cules, și au eșit ca la o sută optzăci de vedre de vin; ci nu l-am putut să-l vânz, că nu dă la preți nimini. Iar, pentru stupi, când eu am venit, i-am găsit uciși de Dumitru isprăvnicelu, și au eșit patru vedre de miere, cu preți vadra câte tl. 11,—și încă bani nu i-am priimit până acum toți, numai după miere. Iar, pentru datoria lor, stau pă loc, și zic că nu au bani să-mi dea. Că le-am dat feli de feli de zor, și nu am ce să le fac. Cât pentru viieri dă la Drăgășani, i-au pus satu la bir. Cât și pentru scutelnici, de aici, din sud Dolj, cari-i pusașă la bir, ci am umblat, și iar s'au îndreptat tot cum au fost. Iar, pentru calabalăcu ce este lăsat la carvasară jos, am căutat, și stau până acum bine. Iară la prăvălie șade unu Antonie Neamțu cizmăru, și nu s'au fărmat nimic până acum.

Iar, pentru lăzile ce sânt cu marfă în prăvălie, nu poci ca să deșchiz eu acum, că nu e

vreme, că nu-mi for (*sic*) fi stricat nimic, că văz că sânt uşile bune, după cum le-aţi închis dumneavoastră. Iar, pentru casa de la Sfânta Troiţă, sânt Turci în casă, şi uşi, fiar[ă] au giamuri nu a rămas; numai sobele stau până acum.

Şi pă mine au umblat să mă prinză Turci, să le dreg casăle, şi eu am prins dă veste şi m'am păzit până acum. Şi să arăţi coconului Costachie că am fost eu dimpreună cu copii la Ciuturoaia, şi stau calabalăcu dumisale bine, ci numai sânt lăzile deşchise; ci să mă înştiinţaz[e] ce voi să l (*sic*) facem. Iar, pentru ciară, am dat-o la chir Ispir ca, cu ce preţi să va rupe, să o plătească; că am cercat la săpunari şi m'au lovit numai cu cinci lei pă oacă, şi acolo şoareci o prăpădiia, şi așa am dat-o, şi câţi bani am strâns, tot la Ispir am dat. Veî şti, pentru Pană, că nu va să vie: zice că nu-şi lasă el copii la vreme de răzmiriţă şi să plece la dumneata; ci nici eu nu poci ca să-i dau zapt. Iar de la Vasilie vieru de la Craiova nu am luat nicio pară; că nu ți le poci scrie câte blestemăţii sânt asupra-i. Ci numai să vă aducă Dumnezău sănătoşi, ca să mai vorbiţi. Şi, pentru vinu de an, l-au vândut Costi cu preţi tl. 1 vadra, şi a eşit vede (*sic*) vre (*sic*) 221, şi sânt şi raichiu vedre patru, şi trei oacă eşite din drojdie, şi s'au vândut vadra cu tl. 5. Iar raichiu de an s'au prăpădit. Şi să am cinstea şi stăpănesc răspunsul dumitale. Şi ciară sânt oca 26...

'821, Octomvr. 9.

(*Ibid.*, pp. 64-5, no. 158.)

CXIII.

Nistor Pavlovici.

20 Octombore 1821.

...Aceste zile scosără omeni vorbă că va să să ducă manafi și deli¹, și va să rămăe numai Dieni². Bine ar fi de s'ar adevară, că altfel va să avem la iarnă zor pentru fân, lemne, carne și casă de lăcuit, — că celi mai multe casă sânt stricate. După lemni au trimis aztăz 1.500 cară, să vie în aceste zile: beți omeni sânt rău căzniț! Său să da (și nu mai este), grăunță, făină, lemni, carne, bir, cară de rând să slujască, saraori, bașca, etc. Apoi Dumnezău să le ajute! Eri i-a luat de prin prăvăli pe băeț ca să slujască la agale, și casă multe vor să arză pe iarnă. În zilele aceste, în trei locuri să aprinsă înfricoșat, și putea să arză Craiova, dară au dat Dumnezău și s'au stăns. Acum e rău, că, dacă să aprinde undeva și vor fi manafi la acea casă, nu cutează niminea să meargă să stângă, că li frică....

(*Ibid.*, p. 150, no. 151.)

CXIV.

Mihai Lăcusteanu.

Am primit dooa cinstite scrisori ale dumitale: una de la Ocmvr. 20, iar alta de la Noemv. 4, și am văzut cele ce-mi scii. Că eu acum am

¹ Corpuri turcești.

² Turcii din Vidin.

scris până acum cinci scrisori dumitale : ci să vede că nu au venit. Cu toate că iată te înștiințez acum pentru cele ce am putut de am făcut până acum, că la Zănoaga la moșie am fost de doo ori până acum, și nu am putut ca să scoți mai mult de tl. 20 de la Dumitru. Iar stupi i-am ucis, și au eșit numai patruzăci și patru ocă miere, în care s'au vândut cu preț vadra tl. 11. Iar cânepă nu e, că au bătut piatra ; cât și viile Rumănilor. Iar, pentru porumbi, s'au dijmuit, și sânt la Zănoaga doai vaci și o mînzată, și am triimis și bou care au rămas de la Craiova tot la Dumitru. Den fân, el nu au cosit, numai patru care au făcut. Că zice că n'au putut, că i-au fost frică. Iar, pentru casăle de la Craiova, de la Sfânta Troiță, sânt tot Turci într'ânsele. Adăvărat că sânt sobele și paturile, cât și ușile, iar numai 'cum Dumnezeu știe cum sânt făcute. Cât pentru lucrurile ce sânt înlăuntru la carvasară, am cercaț ca să le scoți, să le iau în scris, dar nu am putut, cât și la prăvălie. Ci eu, când voi vedea că-mi vine mie, am purtare de grijă.

La Corlățul am fost, și oameni sânt toți sănătoși : n'au perit niciun om. Iar vinu care au fost, ce au băut pandurii, iar care au mai rămas, s'au împărțit pă la omeni ; care ți le voi arăta mai jos. Cum și porumbu l-au luot Turci cu tot, și ce au rămas, s'au împărțit tot la oameni. Opt boi și două vaci și o mănzată sânt, și oi treizeci și trei, câte sânt, că șaisprezece oi au mu-

rit. Iată că-ți arăt câți porumbi sânt la oameni, după arătare isprăvnicelului la Corlațal: ocă porumb 3.980 sânt dați la oameni, și sânt și 408 ocă de grâu, tot la oameni, și sânt 188 de vedre de vin, tot la oameni date. Cât pentru dijma de estimp, am dijmuț eu, cât porumbu i fănu. Dar nu am străns până acum dijma: iar ferdele au eșit 431. Cât și fănu, câți bani au eșit la dijma, tl. 90, și bani sânt tot la oameni. Și grâu l-au dijmuț Matei, și sânt 900 zinopi; cât și cănepa, ca (*sic*) n'au dijmuț, că n'au vrut Rumăni ca să lase pă Matei. Iar Gheorghie Cărciumaru au vândut doă buți cu vin, butea câte patruzăci și opt de vredre (*sic*) și șase ocă, una cu parale 8, iar alta cu parale 6, și raichiu, vedre 24, cu parale 32 oca, și bani sânt tot la el. Numai Matei au luat tl. 150, și, cerându-i eu bani, au zis că nu are ca să mi-i dea acum. La vie am găsit știru cât omu de mare, și am pus oameni de au săpat-o, cu vieri cu tot.

La Bibescu am fost, și nu am avut niciun folos, ci, după cum am putut, am făcut, cu destulă grijă, că toți care sânt la moși, sânt dinpreună cu Turci, de scot datorii, iar eu am umblat săngur până acum. Ci dumneata să-mi triimeți foae pentru câți bani sânt ai' cailor, ca să știu, că așa nu știu pă cine să apuc, că nici Matei nu știie bine. Cât și pentru bani sării, care sânt la Rumăni. Și să mai scrii și cătră dumnealui Spătaru Bibescu ca să-ți mai dea

mână de ajutori la moșie, că așa sânt moșiile cu propè.

Și să spui coconului Costaiche că am fost eu la Ciuturoaia și am văzut calabalăcu dumisale-acolo : stă bine până acum. Și aceste de la moșie le-am luat scris eu ; toate trei clăi cu fân le au luat Rumăni, dinpreună cu scutelnici. Ci iată că-ți arăt căți bani am scos până acum, și grâu -au luat Turci de anu trecut.

Taleri

- 150 De la Cluceru Ioniță Puroineanu.
- 35 Gheorghie Căntaragiu scutelnic.
- 70 Gavril scutelnic.
- 16 Ștefan sin Gheorghie ot Almăj.
- 15 Dincă.
- 35 Dragomir Stănciulescu ot Corlățul.
- 35 Ilie al Mare.
- 35 Ion bătrănu.
- 17.20 Dicu Prună.
- 35 Stoian Ma[n]ta.
- 25 Nicola Bratiia.
- 35 Efta Sărbu.
- 37.20 Ion Carațoiu.
- 24 Radu Carațoiu.
- 20 Sava Rotaru, din bani cailor.
- 56 Vasilie Văgăi, din bani sării.
- 40 Dincă Cebucș, din bani sării.
- 20 Ion Drăncianu, din bani epurilor.
- 41 Dinu Văgăi, bani sării.
- 40 Mihai Mociolcă(?), bani sării.

30 Ilie Stănciulescu, bani epuri.

16 Marin Grecu, bani epuri.

878 Acești bani am priimit până acum și i-am dat la chir Spiru, nepotu lu chir Anastasie Vălvoreanu. Și să am cinst. răspunsul dumitale.

Și sănt al dumitale
plecată slugă,
Mihai Lăcusteanu.

821, Noemvr. 30.

Și Costi să află aici, și să închină cu multă plecăciune, sărută cinstită mâna dumitale. Pe viziteu l-a băgat la Silitaru, și nu știu ce va face.

(Corespondența lui Dimitrie Aman, pp. 65-8, no. 161.)

CXV.

Stan Popovici.

Sibiu, 9/21 Novembre 1821.

....La Craiova din zi în zi tot mai rău. De acum am gătat fînurile și orzu: vai de maica boerilor care s'au dus, ce vor să tragă la iarnă cu păgini de Turci! Bieți oameni țareni nu au fîn pentru dobitoace, și nu pot căra leamne: Turci descopere case și iau leamne pentru foc, ard garduri, pălanuri, stobori, porți, uși, — ce găsesc, tot. Acum este bir în țară: de lude, de după cum în arată Sava acelaș...

(Studii și documente, VIII, p. 151, no. 158.)

CXVI.

Măgîrdici Buiucloglu.

Botoşani, 12 Decembre 1821.

...De îi întreba despre țara aciasta, toată încă să află în premejde: videm că oaste turciască den ză în ză toate să mulțești; nu înțălegim urma cum a rămănè. Atăta videm că totu țara iaste în mare supărare: mărfurile nostre păn acum închise ședi la Boian, și gându nostru iaste să iernăm la Sucava. (Bolta din Iași a scăpat,) fiindcă am fost luat de la Aghențiea bandela¹, și pajoara nemțască era pusă innaintea boltă, și, nopte aceea (23 Octombre), au îndrăznit 45 Turci de eniceri cu topore, cu fănar și cu întreiagă gătire, și av străcat ușă de her și av carat lucruri cele mai ăscumpi a jupă-nului Mardiros și lucrurile altora. (Doi oameni au fost opriți ca fiind complici; lenicerii îi scapă.)

(*Ibid.*, pp. 151-2, no. 162.)

CXVII.

Doau cinstite scrisori de la ... ale următoare (*sic*) luni trecute ale dumitale le am priimit, și văz cele ce-mi scrii, că nu ai priimit de la mine nicio scrisoare. Dar eu ți'am triimes când am venit dă la moșieia Corlățalu: te-am înștiinat că porumbu l-am dijmuit și au eșit patru-sute treizeci de ferdele, cât și fănu l-am dijmuit.

¹ Bandiera.

pă bani, că să grămădisă fânurile, și au eșit tl. 90. Vitele stau toate, i oile treizăci și trei sânt, că șaptesprezece au murit. Viia am pus oameni vieri de au îngropat-o, iar, pentru bani ce sânt Rumăni datori, n'am ce să le fac, fiindcă nu se îngăduște nimini, că am pătipit (*sic*) cu cărsărdari, de am șezut și la opreală, cerând ca să-i dau foile de datorii ca să-și ia de la oameni zăciuală, cât și de la mine, și să te lași pe urmă cu mine, ca să scoți bani; în care și Turcului să-i plătesc sămbrie, pă lună tl. 25. Eu, dacă am văzut așa, i-am spus că nu am nicio datoriie, că, de o parte, nu mă îngădue zapcii; iar, pentru porumburile cele veichi, le au luat Turci, și ce au mai rămas, sânt la oameni, date de Matei, dar eu i-am luat lui socoteala, și sânt la mine socotelile.

Eu, aflându-mi tot satu Corlățul, au eșit Turci tulimeni de la Dii pentru ca, unde vor găsi grău, să-l aridice ca să-l ducă la Dii și, unde găsiia oameni boerești, îi bătea șă-i lega ca să spue grău pă unde este, și, neîngăduindu-mă ca să scoți bani, m'am sculat și eu de la Ghenarie și am trecut la Zănoaga, și am șazut acolo, și n'am putut să mai scoți nici măcar o pară de la Dumitru. Zăc că, până nu vor vinde cai, ei bani nu au. Socoteala cărciumei de la Corlățul i-am luat, iar bani n'am luat nicio pară; și este datori cărciumaru peste trei sute de lei, și n'am ce să-i fac, că bani i-au mâncat el.

Și cînd am plecat, am pus eu alt cărciumari. Din vinu ce au fost acolo, ce au mai rămas, este dat la oameni, și am luat eu foaie de căte vedre sînt i raichiu, tot asemenea vinurile. De estimp nu i-am dat, că mi i-au dat numai tl. 35, ci șade pînă acum bani de la scutelnici : nu i-am putut ca să-i scoț pă toți, ci mai sînt rămașiți. Ce vei ști că scutelnicii de aici, din județu Dolj, i-au dat la bir, zicînd că, dacă ești pămîntean, de ce nu eși ca să-ți cauți trebile, după cum au eșit toți boeri, și noi am rămas acum, știi ca un ciurezi ce-l bade (*sic*) ciorile dă toate părțile.

Cum și oameni dumitale toți pînă acum am scos o mie de lei, și sînt la chir Ispir dați, și adeverințele sînt la mine, că nu îndrăz[ă]nescu dă a ți le triimite. Cât și pentru adeverința dă la Costi, am luat de tl. 166, și sînt bani tot la chir Ispir. Și eu, din cât am putut, am făcut și, din cât poci, mă silesc. Ci să am cinst. răspunsul dumitale de priimirea acești scrisori, fiindcă zice că noi prin doa scrisori ce te-am înștiințat de la Corlățul, ca să-mi știu și eu ce să mai urmez.

Mă rog, boerule, ca să-i pui vre un băiat ca să mai scuture hainele mele, că poate o fi putrezit. Pentru carte ce am dat la chir Ispir, văz că-mi zice ca să o socotesc și luînd numai tl. 6, pl. 20, ci eu voi ca să o socotesc și să iau răvaș pă bani. Vei ști că dumnealui Caimacamu a răposat. Și sînt al dumitale plecată slugă.

Mihai Lăcusteanu.

822, Feurari 1.

Și copii să află aici, în Craiova, și să închină cu multă plecăciune și sărută mâna. Pentru Pană, vei ști că s'au dus cu căleașica a Silitarului în Țara Turcească, iar Iancu și ceilanți sânt până acum aici.

(*Correspondența lui Dimitrie Aman*, pp. 68-70, no. 162.)

CXVIII.

Mihai Lăcusteanu.

...Trei cinstite scrisori ale dumitale le-am priimit: una de la Ghenari 12, alta 17 tot ale lui Ghenarie, alta la Ghenarie 24, și am văzut cele ce-mi scrii. Eu ț'am scris cele ce am urmat până acum; ce vei știi dumneata că scutelnicii i-au dat la bir, după cum sânt ș'ai altor dați. Ci eu am fost la dumnealui Cluceru Puroineanu și m'am rugat, ș'a zis că nu să poate, că sânt dați de la Visteriie.

Și am fost și la dumnealui Logft. Dumitraiche Bibescu, și tot așa mi-iau zis. Am mers la dumnealui Paharnicu Nicolăiță, și au mers la Căimăcăniie și au făgăduit că să vor îndrepta, fiindcă stă coconu Nicolăiță pentru scutelnici, de a să îndrepta. Dar văz că sânt până acum 10 zile de când umblu după făgăduiala dumnealui, că nu știi mai pă urmă cum va rămănea treaba, și încă nu s'a îndreptat. Până acum nici bani n'au luat zapcii de la ei, că m'am rugat ca să-i mai păstuiască până când oi vedea cum rămăne.

Ci dumneata scriie către boieri la București

și cătră boieri care sânt aici ca d-voastră, de vor răm[ân]ea, că toată pricina doară este că de ce nu ești dumneata. Că acum au zis dumnealui Logofătul Dumitraiche Brăiloiu că om face o scrisoare către dumnealui Spătaru Ștefan Bibescu la Cerneți, și ducându-mă, oi vedea, și iar te voi înștiința.

Rămășiță mai este la scutelnici, ci iată că voiu însămnna cari bani am scos de la scutelnici, cât și din bani cailor și dintr'ai sării, pentru care am secotit și am priimit adeverință, ocao câte tl. 6, pl. 30, în care să face cu dobândă 180 tl., 30 p.

Și îmi scrii pentru lucrurile care sânt în magazie: nu sânt numai ale noastre acolo, ci este magazia plină, și nu să poate până când nu să vor aduna toți; cât și pentru lucrurile ce sânt lăsate în boltă, nu am vrut ca să spargă, fiindcă nu e loc în magazie. Ci văz că-mi scrii că nu umblu, dar eu așa socotesc că umblu eu: numai să fii aici, atunci ai vedea umblarea mea. Ci nu am spus, fiindcă nu am ajutori, că nu vor să știe nimeni acum. Mai scrie cătră Spătaru Bibescu ca să mai ocrotească pe la moșia Cornățal, că eu am fost la dumnealui și n'am avut nici măcar cât de puțin ajutor.

Și ț'am scris și o scrisoare cu scrisorile nepotului Anastasie Vărvoreanu, ci nu știu priimit-ai? Am dat tl. 30 la omu dumnealui Șătraru Deșliu, și te-am înștiințat ca să-i priimești, și

nu am răspuns. Iar însemnarea banilor, tl. 60, o am scos: de la scutelnici tl. 50, de la dumnealui Cluceru Puroineanu tl. 97, din bani sării, de la Dumitru isprăvnicelu, numai taleri 20; în care te-am înștiințat că n'am ce să-i fac. Și care iată că-ți arăt și printr'aciastă scrisoare, căci bani am dat la chir Spiru. Fiindcă-mi scrți că n'ai primit nicio scrisoare, ci să vede că să răpun pă drumuri.

Taleri

1000 sănt dați la chir Ispir, după cum a[m scris].
180 bani după sare, tot la dum.

166 bani după oium ce l-au vândut Costi și a-
deverințele sănt la mine, și mă [rog] să am
cinste și stăpănesc răspuns dum. Și sănt
al dumitale plecată slugă,

1822, Fevr. 7.

Mihai Lăcusteanu.

(*Corespondența lui Dimitrie Aman*, pp 70-1, no. 163.)

CXIX.

Nicolae Iotta.

Lăzăret, 2 Mart 1822.

...La Craiova avem bine până acum: Turcii sînt ănzehereă: de 5 luni cer. De vr'o 10 zile au intrat spaima între ei, și strigă totă noptea. Vorba lor altă nu e, fără numai batae cer cu Muscalu, și apoi zic: «ișală bisu ghederăm Petrupoli», și, pe de altă parte, de la Craiova până la Diu au dres toate podurile la toate văicelele...

(*Studii și documente*, VIII, p. 152, no. 166.)

CXX.

Nestor Pavlovici.

Craiova, 10/22 Iulie 1822.

..Alaltaeri venisă niște Turci de la Pleven și ruga cu scumpiia.. La 7, aratasem dumitale că pe episcopul G[alaction] l-au lapedit și au pus pe Arnaugianu Calinico, pe care l-au fost și dat pin tãrg cu alai, și numai decât porunci bumbașir, ferească Dumnezeu: bani și bani —, altfel, nu. Și, Joi dimineață, după lipsirea Calmacanului, s'au cam spãriat acest episcop, și s'au și lapedit de slujba aciasta. Și așa fu stãpãnirea lui 24 ciasuri. Acum iarăș sãnt omeni pãrintelui episcop Galaction. Însã au chemat Divanu pe pãrintele iconom Iordachi și au zis cã sã-l pue pe dãnsu în locul lui pãrintele Timotheos, dinpreună cu pãrintele gramaticu, sã caute treabã pãnã sã va orãndui episcop; și astfel de comẽdie avem pe aicea. Pe Greci ce erea în slujbe i-au scos pe toț. Acum sãnt boeri pãmãnteni stãpãnitori, darã nu știu cãt le va ținea împãrãția, sau stãpãnirea, cãci asarã s'au auzit precum cã Grigore Ghica sã sã fi fãcut Domn în-naceste 17 județe, și aicea sã vie Romanit Calmacanu. Și, fiind acesta adevãrat, iarã sã schimbã aicea stãpãnirea dumnealor boerilor noștri.. În ceasul acesta, aflai *official* cã Nenciulescu vine

¹ Din Arnãutchioiu, lângã Constantinopol.

ai cea Caimacan și are ferman că dănsu, dinpreună cu patru boeri, să stăpânească aceste cinci județe și să nu aibă Vodă a-l scoate și a pune pe altu fără știrea Împărații. Acești 4 boeri să și numesc: Logofătul D. Bibescu, Logofătul D. Brăiloi, Com[isul] Brăiloi, Clucierul Gănescu. Vedea-vom și aciasta. La episcop au fost acum, și am aflat că au rămas iară ca mai nainte părintele Timotheos vechil, iară părintele Iordache și spre regula dumisale. Oștiri acum nu prea sânt, s'au cam dus. Și er au plecat vi'o 200 inș. Și nădăjduim că în scurt după venirea Vodi vor pleca toț. Despre ,frică, avem ceva puțane la coșară. Dară nu e nimic: vin Turci să să uite, și iarăș pleacă... Socotim să plece Turci după venirea Domnului...

(*Ibid.*, pp. 157-8, no. 178.)

CXXI.

Sava Ioanovici. . .

Sibiiu, 30/11 Ianuar 1823.

...În țară iaste bine pace, și oameni iș caută trebile fără supărare, numai tot cu frică în sîn, să nu să spargă fără veaste oala și să fie dați pradă celor de alt neam.. Pă Nenciulescu l-au scos din Căimăcămie, că n'au vrut să mai fie după cum era, ci cerea să nu i să meastece niminea în cele 5 județe. Boerii Craiovei încă au lucrat cu alți ipochimeni mari de cindea ca să despărțască cele 5 județe de cuca Bucureștiului,

și, de una ca aceasta temîndu-să Domniia, au trimis de i-au ridicat la București, și au făcut acolo Divaniți, de unde pot porunci și Craiovei. Polizachi au luat iarăș poștele și vămile, și la vama Craiovei au intrat iarăș Aman. Galaction¹ până acum tot între peire și mîntuire² să află. Mitropolitul³ șade la Brașov.

Domnul Aghentul au scris la stăpînirea de aici să silească pă fugari să iasă în țară. Deci i-au chemat pe toți la poliție, și le-au spus, sau să meargă afară, sau să să dea mai afund în *Austria*. Ceialalți au cocoloșit și au tăcut, iară Grecii au așternut o instanție cătră În. C. Guvernium, cum că, fiindcă, din pricina revoluționei Eladei, s'au scornit de cătră Turci goană asupra tuturor Grecilor de obște, vinovaț și nevinovaț, nu pot merge în țară, și la *Austria* nu să pot muta acum, în vreme de iarnă, ci să-i îngăduiască până la primăvară, și atunci iș va lua fieștecarele sama ce va face. Iar, voind Împărăteasca Mărire a-i sili să meargă la Turci, să-i jervească⁴, să roagă ca mai bine să trimiță Mărire Sa ca să-i piarză cu sabie creștinească. Acest din urmă și neplăcut *Ausdruck*⁵ le-am zis să-l schimbe; apoi eu nu știu ce vor fi făcut....

(*Ibid.*, pp. 159-60, no. 186.)

¹ Episcopul.

² Grecește.

³ Dionisie Lupu.

⁴ Jertfească.

⁵ Expresie.

CXXII.

Sava Ioanovici.

Craiova, 6 Maiu 1824.

(Să se trimeată ziarul «Beobachter», pentru spițerul Leopold Koller.) Noi aici până acum, din mila Domnului, aveam mare liniște, iar în zilele acestea s'au cam întristat lumea din vestirile ce au venit că înprejurul Bucureștilor, la Ialomița, ar fi cu adevărat ciuma. Și că dincolo, peste Dunăre, la Oreahova, cale de 12 ceasuri din Craiova, au venit de bună samă vre o 400 ostași turci nesupuși, care erea să meargă cu Derviș-Pașa asupra insurgenților la Morea, și, pă drum certându-să cu ceilalți, s'au întors înapoi, și, pă unde au ajuns, ar fi făcut și reale și ar fi luat și bani de la niște aiani și de la orașe, ca să le cruțe, să nu le supere; și oamenii mușcați de șarpe, l'è frică și de șopîrlă.

Cu toate aceastea, Măriia Sa Vodă au pus în lucrare a să face lăzăret la București; de prin alte locuri, s'au dat poruncile cele cuvîncioase spre potolirea boalei. Asemenea și pentru Turci nesupuși iaste nădeajde că, sau cu bine, sau cu rău, îi va potoli Măriia Sa Pașa de la Vidin. Dumnezeu să și facă milă!...

(*Ibid.*, p. 161, no. 192.)

CXXIII.

Măgîrdici Buicliu.

Iași, 26 Novembre 1824.

...Și Cantemir al nostru au învățat la vremea lui musiu Rab slobod și a să întovărăși cu boieri spre jecuiria sudiților, și, în vremea acestui domnul Aghent, pentru neunire lui cu dănsul la acești feliori di fapte, pentru aciastă, el, di ciudă, cu Curtia și cu boeri unindu-să pîn taină mari, învrăjbire au pricinuit întru domnul Aghent și între sudiți, sculându-să asupra sudiților ca să le puie niște biruri mari, câte 7.000 lei, altor căti 5.000 lei, și așa păr la 500 lei celui mai di pi urmă. Încă și aciasta, ca sudiții să-și vîndă acareturile. Adivărat că, pentru toti acești feliori, la toți, puindu-să și domnul Aghent di potrivă, avem nădejdi că nu ar putè să facă nimic. Și, pentru acești feliori di supărări, dumnealui nu-și poti îndrepta cheful: forti mari mirari ne aflăm, cine vra să fie lui arcă ¹, ca pîn la atăta Împărăție suferi faptele lui, în vremea lui monsiu Rab, atătia jălbi s'au dat asupra lui, și nimini n'au folosit nimic: numai Dumnezeu să-și facă o milă !..

(*Ibid.*, p. 162, no. 197.)

¹ Sprijinitor.

Un negustor bucureștean.

CXXIV.

București, 14/26 Februar 1825.

...Păzește-te de galbeni dodecari, că au eșit calpi mulți, făcuți de Greci, făcuți întocmai ca cei buni, atât numai că au preț numai de opt lei, având argint mult băgat într'ânși, și să zice că în Țara-Rumânească s'au vărsat 60.000, și tovaroși Aghenții, neguțătorii, zic că mai așteaptă 1.500.000, tot pentru ticăloasa Țara-Rumânească, cu toate că ochiu neadormit al Stăpânirii au pus sîrguința mare asupra aceștii pricini, a apandisi-o (=întîmpina-o)....

(*Ibid.*, pp. 162-3, no. 198.)

CXXV.

Băluță Ioan.

15 Novembre 1825.

[Către N. Glogoveanu.]

....Iar, cît pentru cărțile cele franțuzești, aștept a mi să trimită notă pentru prețurile cărților, și, de loc cum voi primi-o, voi și trimită dumitale acea însămnare, ca, fiind dumitale spre plăcere prețurile, să mi să scrie ca să scriu de a să și trimită acele cărți de loc, pentru că într'acestaș chip sînt și silit ca să slujăsc pă bunii miei. Pă dumnealui coconu Nicolăiță din suflet îl rog, pentru dragostea Maicăi Precistei, ca să facă vechil pă unul dîn zapcii în locul epistatului biserici Maicăi Precesti ot Dud, ca să-i sorocească

pă locuitori dă la moșia Maglavit dă a veni la cinstita ispravnicat (*sic*) ca să-și dea cuvântul : dă sînt supuși prăvili pămîntului, să urmeze, iară, înpotrivă avînd altă cevaș, cu înștiințarea cinstitului ispravnicat, să să trimiță la Divanul Craiovii, după cinstită buirdizma ce o trimesăi. Mă rog, cucoane Nicolăiță, pune silință, pentru dragostea biserici Malcăi Precisti, pentru că nu puținică pomenire va rămînea dumnealui cuconului Nicolăiță.

(Cere un slujitor «pentru de a putea și ieu să săvîrșesc trepșorile celea care le am».) 3 părechi orțele (*sic*), ce sânt cumpărate, cămăși 3 părechi, talr. 7....

(Iorga, *Situația Olteniei în epoca lui Tudor Vladimirescu*, p. 251, no. 318.)

CXXVI.

Nicolae Iotta.

Govora, 21 Novembre 1827.

...Alaltă sară, am luat o curată știință de la Ibraila că Mehmezi fac mare pregătire... La Prut au sosit mare putere rusească, și a făcut lager în marginea Prutului. Cazaci, ofițeri, totdeauna vine la Galați și și târguesc vin, rachiu... Turci în toate cetățile să strâng, gătire mare fac : des-tul de frică au beți creștini aici în țară : nu știu ce să fac. De la Craiova nicio știință am de când s'au început aceste dureri....

(*Studii și documente*, VIII, p. 163, no. 200.)

Gligorie Hangiul.

CXXVII.

Am priimit cinstită scrisoarea dumitale și am înțeles toate cele cuprinzătoare. Văz, boerule, că-mi scrii că să mă duc la Corlățul împreună cu Hristea, și eu nu m'am putut duce din pricină că am fost bolnav. Și zac de sînt duo luni. Și nici acum nu m'am sculat. Și, de cheltuială, Dumnezeu mă știe ce am cheltuit cu Muscali, că i-am ținut în casă cu de mîncare, că am vîndut tot, până încît și pânza din ladă. Și, boerule, și dacă oi trage și la iarnă ce am tras până acum, eu aici nu mai poci șădea. Că eu, cît pentru dumneata, aș șădea, iar dă rău Muscalilor nu mai poci șădea. Dar acum pă vară voi să șazi, ca să lucre viia, că au fugit altfel dă negustori, de ș'au năpustit casăle, cu putere, nu ca mine. Dar eu, văzând că au dat și casălor foc și de abia le-am stins, că putea să arză până în pămînt, și pentru vinu dă aici, văzând că nu să găsește muștereu ca să-l vînz mai sus, l-am slobozit eu pă șaizăci dă părăle vadra, și nu au vrut să-l ia ni.nene. Văzind că vine ordia dă tunuri lăngă gardu nostru, am dat și eu drumu opt părăle ocoa, și s'au vîndut o butie, cu aceia Muscali căt au șazut acia, și butieia am țancuit-o cînd am slobozit-o, și acum s'au măsuraț, și am găsit 78,5, l dă vedre. Și, bani, am dat lui Hristea tale. 117,32, adecă una sută șaptesprezece și părăle treizăci și

dooă. Sare am vândut 2.000 de ocă, că (*sic*) tale. 9 sute, lui Mihai Arnăutu, și nu i-au priimit cu tale. 80,20, adecă optzăci și părare doozăci, zicind au eșit o sută oc[ale] sare lipsă. Și eu, fiind bolnav, nu am putut să-mi caut. Și sânt al dumitale plecată slugă

Gligorie Hangiu.

829, Aprilie 3.

Am trimis 40 oaoă dă găină și dă rață.

(*Corespondența lui Dimitrie Aman*, pp. 117-8, no. 272.)

• CXXVIII.

N. Iotta.

Rîmnic, 2 Iunie 1829.

(Generalul rus Gaismar a trecut Dunărea la 27 Maiu, la Rahova, „sară, întuneric fiind“.) Ticăloș Turci, netemându-să de așa grabnică trecere, s'au pomenit la 2 ciasuri nemțăști de dimineața, la 28 Maiu, ocolit orașul Răhovi cu Muscali, încât de bătae tobelor și din auzul muzici au fost Mehmed cu totul spăriiat, și, făcând mai întâi întrebăciune Ecselenția Sa de vor să să închine sau nu, au dat răspuns Bașa că vor bătae. Și, așa, începând cu tunurile din toate părțile, au ținut bătae vr'o câteva ciasuri, apoi au strigat Muscali „ura“, și au intrat în oraș, prinzând pe toți Turci ce au fost vii, împreună cu cadănele lor și copiii. Au fost groznică jale de Turci; le-au dat haggă (*sic*), i-au jefuit și îi trimete la Craiova, cu totul împreună, și cu

beigamberi (*sic*) lor ; iar Turci de la Ținbru, auzind tunurile, s'au dus focului : au năpustit orașul. (Rușii vind zece ocale de fier cu 1 leu și căldările, cu 2.)

(*Studii și documente*, VIII, p. 163, no. 202.)

CXXIX.

Dumitrașcu Popovici.

Giorman, în 18 Iulii 1829.

[Către Ioniță Minovici, în Craiova.]

Cu plecăciune chir Ioniță,

Fiindcă Her¹ Iozef Knaus cere să-mi cumpere vinu ce-l am acolo în pivniță, de aceia dau rugăciune bunătații dumitale ca să faci bine și să-i dai să guste, și, plăcîndu-i, să-l togmești cu dumnealui. Însă eu i l-am lăsat cu 8 lei, adecă lei opt vadra, cu bani peșini, care socotesc că, plăcîndu-i, va și da. Iară pentru hacău, adecă bute, să-l îndatorezi ca să mi-o aducă iară înnapoi. Asemenea și pentru scosu din pivniță, să fie tot cu rizica și pericula cumpărătorului. Și, de cumva nu i va plăcea, mă rog să poruncești să să pecetluiască iară la loc. Și, pentru supărarea ce-ți fac, mă rog să mă erți, rămîind gata spre slujbă :

Dumitrașcu Ștefan Popovici.

(*Furnică, o. c.*, pp. 371-2, no. 236.)

¹ Domnul.

CXXX.

Stan C. Popovici.

Sibii, 27/8 August 1829.

Cu dragoste mă închin dumitale chir Ionița Minovici. Am primit cinstită scrisoarea dumitale scrisă 16 Iulie, bucurându-mă că te afli sănătos. Văz că ai primit de la chirii Ianco Baleadi & Co. 2 buți cafea [în] socoteala mea. Aceasta, de la (*sic*) fi puțință, să le vinzi pentru socoteala mea, cum vei socoti mai bine. Dacă cumva nu va avea căutare, cum îmi arăți, și fiind cafea fină, care să trece în piața noastră, atunci cu vre-o chirie mai eștină să mi-o trimiți aici la Sibii sau numai la lăzăret Turnu-Roșu. Iară, fiind marfă mai proastă, mă rog să stea acolo în magazină, nu la loc jilav.

Lîngă acesta văz că ai tras la chirii Baleadi, din ordinea dumnealor și pentru socoteala mea, lei 4.674.16, și vei mai trage spre împlinirea de 360 galbeni Prea bine. Te poftesc, de cît ai tras și vei mai trage, scrii la c. Zinovie¹ a să înțeleage cu mine.

Te poftesc, această scrisoare către chir Dinu Iota a să enhrisi sigur. Cu toată dragostea sînt al dumitale bun prieten.

Stan C. Popovici.

(*Ibid.*, pp. 372-3, no. 237.)

¹ Zenobie sau Zamfir, fiul Hagi Constantin Pop, apoi baron și director al Băncii Imperiale la Viena.

Stan C. Popovici.

CXXXI.

Sibiu, azi, 9/21 Septemvre 1829.

Cinstite dumneata chir Ioniță Minovici, cu dragoste mă inchinu dumitale.

Doao cinstite scrisori ale dumitale, 23 și 26 Avgust vechi, cu dragoste le-am priimit, bucurîndu-mă de fericirea sănătății dumitale. Am văzut că cafeao, 2 buți, o trimeți la lazaret, dar nu-mi scrii : este faină sau nu; că, de va fi proastă, apoi păcat de chirie și vama cea mare. Cu mare părere de rău am cetit că și pe acolo s'au efat boala cea cumplită a ciușej; Dumnezeu să-și facă milă. Trebuie oamenii să să păzască, că scris este de mînia lui Dumnezeu să se ferească fieștecine.

Galbeni 360, trei sute șazeci, i-am priimit din ordinul dumitale la cinstita Casa Hagi Constan din Pop deplin, și îți mulțumim dumitale de osteneală.

Iată închin o scrisoare către arhon Slugeru Băluța, chir Nicola J. Dumba, frate-mieu Dumitrașcu și arhon vtori Vistier Dumitrache Ple niceanu : mă rog a să da sigur. Lângă aceste poftesc să spui lui chir Nicolae lota că cazanele ce au poftit să-i fac, din pricină că căldărarii aramă n'au, nici nădeajde este să le vie, așa, nu să pot face.

Și pentru lei 500, cinci sute, ce mi-au băgat

să mă orânduiască, ce să urmeze ? Cu toată dragostea sânt al dumitale ca un frate :

Stan C. Popovici.

(*Ibid.*, p. 373, no. 238.)

CXXXII.

Un Oltean.

22 Ianuar 1830.

Către C. Glogoveanu.

...Cu glas de bucurie am slăvit pre Atot-Țiitorul cel ce cu a Sa putere păzește umbrită scumpă fericirea sănătăți dumitale... Pentru vânzarea rămătorilor dumitale, din suflet m'am bucurat căci nu !-au vândut prietenului celui viclean și șiret, și bun răspuns i-am dat. Eu nu am îndrăznit să supăr pă dumv. cu a-ți face cerere să mi-i vinzi mie, știind vorba-ți, dă când eu eram acolo, că voești să-i trimiți innăuntru ¹, și, măcar de-mi zici că eu nu aș fi dat dum. prețu ce ai luat pă dănși, dar, după cum i-am văzut când au trecut neguțători cu ei pă aici la Rușava, me-au plăcut foarte mult, că, după ce erea aleși, apoi și căutați bine. Știu că dum., prin oameni ce ai, cauți bine rămători, mai mult decât alți, și adevăr zic că și eu aș fi dat acel preț pă dănși. Asemine mă bucur că i-ai vândut cu bun folos și te-ai ușurat de grijă. Pentru ceialalți ce țe-au mai rămas, dă poruncă

¹ În străinătate.

oamenilor dum. să-i caute bine ; și la aceia să ai bună nădejde de folos. La vremea lor, eu voi trimite un om să-i vezi, și, în ce chip mi să vor părea, voi înștiința dum.

Cocoane Costăchiță, eu, ca un prietin al cinst. casei dum., zic oameni, jir în pădurile moșii dum. ai destul; de vei găsi cu cale, bine este să orânduești oameni (rupt) prin sate... (rupt), că să găsăsc rămători pă la oameni, dă vârsta dă cîte doi ani și jumătate uni și... și (rupt) nească cu preț dulce, și să pue soroc cu cei cu rămători ca [la] sfârșitu lui Fevr. să-i iai dă la dănși. Căci până să va topi zăpada să ușurează și, băgându-i în jir, poate mânca până la anul, și atunci iasă rămătorii de frunte, cât fac buni, și ori în țară îi vinzi, sau, innăuntru de-i vei trimite, vei fi câștigat.

Îmi scrii să-ți vestesc vre un nou. Deocamdată pă aici avem toate bune. Turci și panduri de la Vărciorova, stricând meterezu, au trecut în cetate, și în locul lor în Vărciorova s'au pus paznici panduri de ai țări noastre pe toată marginea Dunării; dăn partea Turcilor, nu este nicio împotrivire sau urmare supărătoare.

Prin județe auzi că umblă și alți cercetători, ce au venit dă la București: pentru ce sânt veniți și ce urmiază, Domnul să-i știe.

Dă ia cinstitu Săvărșitor Divan am văzut porunci tipărite, publicații către lăcuitori, una pentru vamă, că s'au hotărât să nu mai fie vamă

în țară, nici prin orașă, nici prin bălciuri, nici prin sate, ci numai la graniță, la sută trei lei. A'ta, pentru oricâte zaherele i vite și orice alte producturi vor fi dat lăcuitoari dă la venirea erni până acum, și nu vor fi luat plată, li să face știut că li s'au slobozit plată împărătească și că să miargă cu cărțile la isprăvnicat să le dea, și să ia adeverință în loc, până le va veni plata.

Aici este știre că duml. Caimacanu are să viie până aici și până la Vărciorova: noi îl așteptăm: nu știm de va veni; n'am aflat ce-i va fi venirea. Din gazeturile ce-mi vine, iată trimet dum. cele ce au articurile tractatului de pace¹: păm mine acum m'a ciracladisit cu meslehet nou, să țin comisiie pentru cărățâniaia molimi în Cerneți și în tot județu....

(Iorga, *Situația Olteniei în epoca lui Tudor Vladimirescu*, p. 341-2, no. 478.)

CXXXIII.

Dimitrie Aman.

Cu multă plecăciune sărut cinstită mâna dumatiale. Coccoane, ado-ți aminte și de sluga dumatiale, ca să mă desfac din socoteala care avem între noi, că socotesc că va fi îndestul răzimată (?) cu adăstare și răbdarea mea de atăta vreme, care socotesc că de la altul nu vei fi avut-o. Pentru aceia mă rog cu umilință ca să mă des-

¹ Din Adrianopol, între Ruși și Turci (1829).

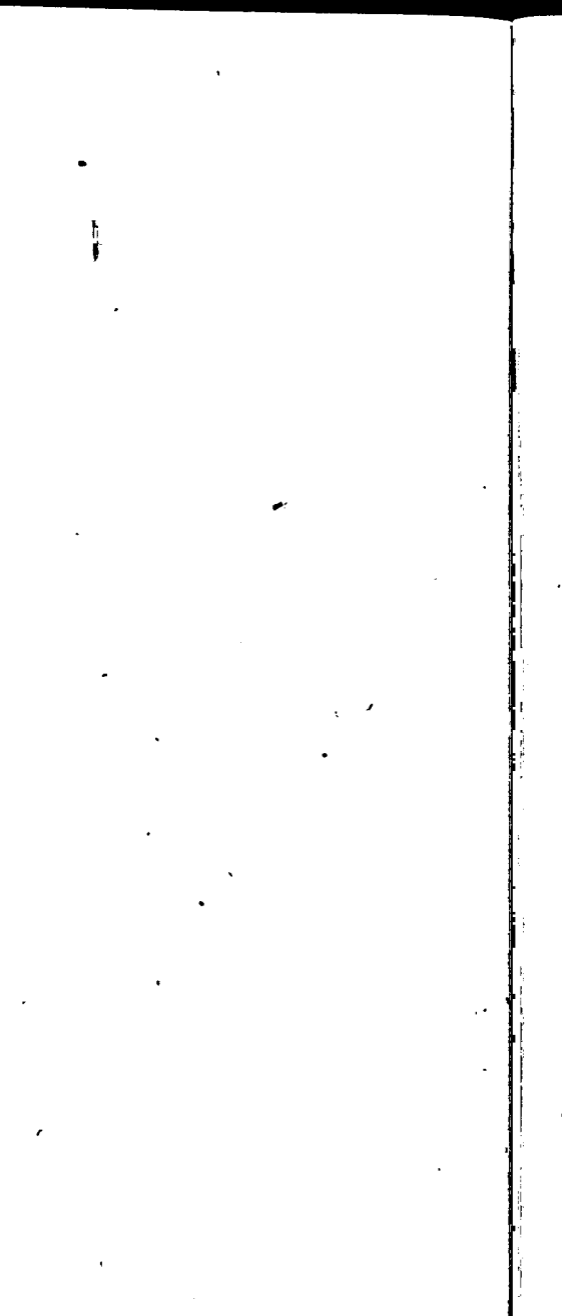
faci. Că am și eu păsu și trebuință mea Că va fi
cu păcat să mai adăst, că sânt acum peste zece
ani trecuți dă când tot adăst. Și cu toată ple-
căciunea sânt al dumitale plecată slugă,

*Dimitrie Aman*¹.

830, August 11.

(*Corespondența lui Dimitrie Aman*, p. 128, no. 288.)

¹ Grecești.

A D A U S

I.

Scarlat Stoenescu.

Cu frățească dragoste mă închin dumitale.

Dum. Portaru Haralamb îmi scrie că cămăraș dă la Vel Ocnă au dat răvași ca să plătești dumneata avaețul calemului pentru caprele ce au tăiat aco'ò. Ci te rog sigurefsește-mi bani, împreunându-i cu ceilalți bani ce să va mai strânge, adică din avaețul vitelor ce s'au tăiat acolo, la zalh[anau] din Craiova. Și să mă înștiințezi ; cum și dă la celelalte capre, dă la toate să să ia avaețu.

Iar, pentru câte treisprezece pârăle ce să ia de fiecare ied, dă vreme că să iau cu cuvântu dă vamă, dumneata urmează după ponturile vămilor cu a împlini bani dă la fieșcare.

Pentru întreială, nu trebuie nici să mai întrebi, ci urmează cu împlinirea după obicei ce au fost. Atăta numai sincatavasis ¹ să faci pă la uni,

¹ Scădere prin învoială.

ca să să mulțumească, iar să nu să paraponisească oamenii. Primind și pă tovrăși lui Athanasache, să-i faci să cunoască musaadeao ce li să face. Slobozeniia seului țe-am trimis-o, și aștept răspunsu ce au făcut. Am văzut și pentru bani dă la Măcescul, că ți i-au trimis, și me-au părut bine. Această carte către Petrachi i să va da.

Pentru toate aștept răspunsu dum., ca să știu.
Sânt fratele dumitale

Scarlat.

820, Noemv. 15.

(Corespondența lui Dimitrie Aman, pp. 191-2, no. 82.)

II.

Vasile Pavlovici.

Drăgășani, 18 Februar 1821.

...Acestă spargere și răsipă din Craiova nu să va aduna curând, toți aceste. Slugeru Theodor este rasiit (*sic*) petutidena peste Ji, și umblă pe unde estē voia: întâi avă omeni puțini, dar acum are mai mulți. Astăzi seara au venit până la Coțofeni, și Sardaru lamandi s'a tras la Ișalnița. Vine oste de la București, și, de bătut, nu să bate cu nimin. Pe Ștefănică Bibescu l-au slobozit. Văcărescu au vinit cu vr'o 130 omeni și, când pleca odată a merge spre Țințăreni, adecă se vorbască, fiind trimis din București, au eșit cu 30 inși, și ceialalți s'au închis la Svânta Troiță, zicând că ei nu merg să să bată cu frați lor.

Sardaru lamadl, Căpitan Eordachie și alți mulți ce a vinit de la București nu vor să margă

să să bată. Vornicu Samurcaș au vinit să potolască aciastă traba, fiind om a dumitali cunoscut, și, de când au vinit în Craeova, el s'au tras la Țințăreni și peste Jii, pe la mănăstiri umblă petutindena. Au vinit pe Amarade și au vrent să prinză pe Pitar Ene, pe chir Anghelachi, la protopopu. La ciocoi le ia ce gălesc. Pe Zota de la Surcecuța l-a loat arghelie cu cai; de la Brca au loat pe nevasta Clucerului Silimon, și, pe multe locuri, cai, arme, unde gălesc, iau, și pe la moșier cam strică. Aice este Slugeru Baluță și chir Crăciun, și alți mulți, cu merfurile. Dupe cutremur ce au fost acuma, s'au ivit o stea cu codă, și vorbesc omeni care cum să pricepe. Iată copie de ce-au fost scris către negustori, și dumnealui Caimacamu au pus la răscrucii de au ars omeni. Juța dumisale Sardaru Polihroni s'au în-sorat; au loat pe fata a lu Caminar Iancu, și chir Naciuc pe fata a lu Căpitanu Mihai. Nemți, căți sânt la Craeova, s'au vorbit că nici vinu să nu să redice nicăire; foră numai doftor Feraru este aici, cu totu...

(Studii și documente, VIII, pp. 130-1, no. 83.)

III.

Mărgărit Gheorghe Mărgărit.

Cu aciastă plecată mia scrisoare dau dumneavoastră, maica dragă, în știre că păcum eu, fiul dumnavoastră, m'am foarte săturat de lumia

aciastă, că, fiint sântem lipsiți de toate; așa dară să faceți bine să mă blagosloviți, că eu am plecat să-m cerc norocu: ori că nu mă mai vedeți, ori că oi veni norocit, după voia lui Dumnezeu. Numai atăta mă rog ca să vă ierte Dumnezeu păcatele ce aveți. Nădejdea la Dumnezeu, și să vă rugați lui Dumnezeu, căci cine am să-m ajute: Maica Precista și I[su]s H[risto]s. Și voi înștiința unde mă aflu eu mai bine și curat. Numai mă rog și iară mă rog, aveți nădejdea la Dumnezeu, că mare milostiy iaste Dumnezeu. Și rămâneți sănătoși.

Margariti Gheor[ghe] Margariti.

16/28 Martie 1821, au plecat din Sibii.

(*Ibid.*, XII, p. 178, no. 387.)

III.

Vasile Pavlovici.

Craiova, 29 Octombrie 1823.

[Către Gheorghită Măncati Sofran.]

...Fiind bolnav, și alta, cu multa cercetare ce făcură și fac că sudiți, am tot adestat ca să văd cum rămâne traba; de care acuma vedem că uni sent cunoscuți de sudiț, iară alți nu. Noi sântem trei frați care avem o casă, o negostorie, și, din multe cercetări totdeună și supărări, că avem acaretur[i], eu și Raico ne am așezat la oreduiala țeri, dară fratele Vela, fiind becher și mai tinăr, le am lăsat sudit, fiind[că] era cunoscut

și de către cinstita Aghenția cu patenta la mână. Că i s'au scos de mulți ani prin hanteru ¹ cinstit chesei ² a dum[isale] jupun Hagi Costadin Pop. Care și acuma tragia nădejda, dupe rugăciune ce rugase pe coconu Zafrachi ³, că cu mergera dum[isale] la Bucurește să-l arete la domnu Aghent. Și, ce au făcut, nu știm. Văz că acuma il apucă de bir; așa dară nu rămănem niciun sudit, a puta plăti după cum plătam cinstit Cumpene ⁴. Dară, poftind a rămănè fratele meu Vela în locu meu la cinstit[ă] Cumpaniia, ni osteni și i arăta ⁵ cu vr'o doo slove către cinstit[a] Aghenție, și cinstita Aghenție va arăta la Vistieria a nu-l supăra aice de bir, fiincă au plătit și plătește și acuma la cinstit[a] Cumpaniia. Și, cum au plătit până âcuma pentru noi cinstita casa jupunului Hagi, și de acuma înnainte vom ruga și vom pofi[i] pe alții prieten a nu mai supera pe dum-nalor....

(*ibid.*, XII, pp. 179-80, no. 342.)

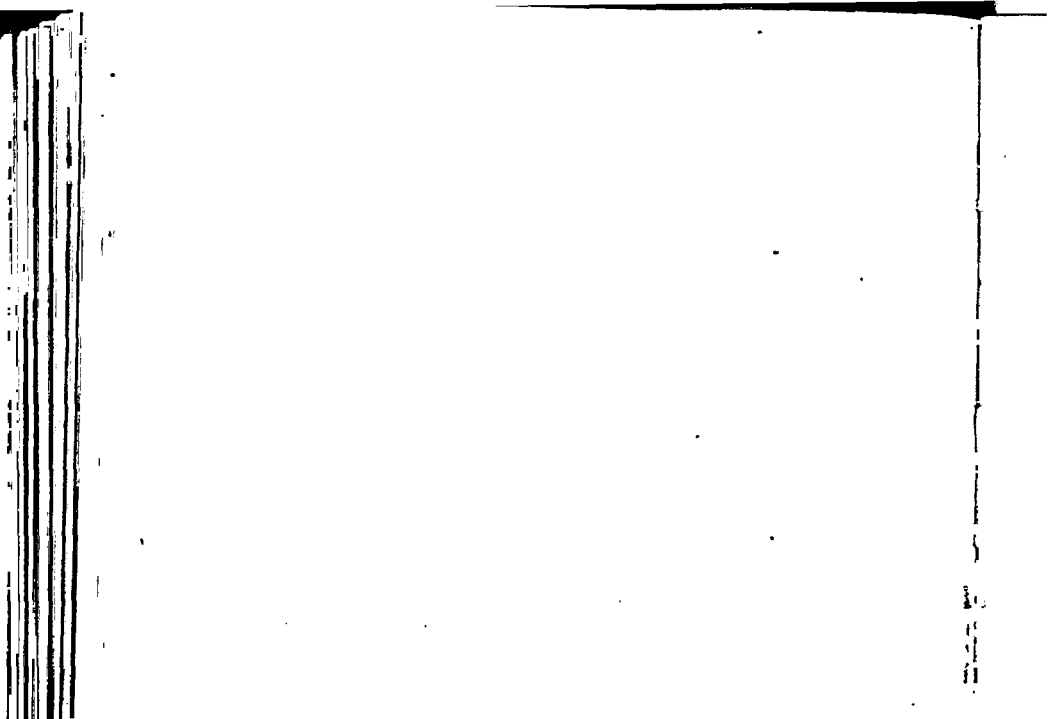
¹ Hatîrul.

² Casei.

³ Zamfirachi Pop, fiul hagiului.

⁴ Cinstitei Companii.

⁵ Te vei osteni pentru noi și vei arăta.

E R A T A.

Scrisoarea din 1595 a lui Nicolae Kürschner,
pusă din greșeală între cele din 1555, trebuie
transportată la locul ei.

1

2

3

4

5

6

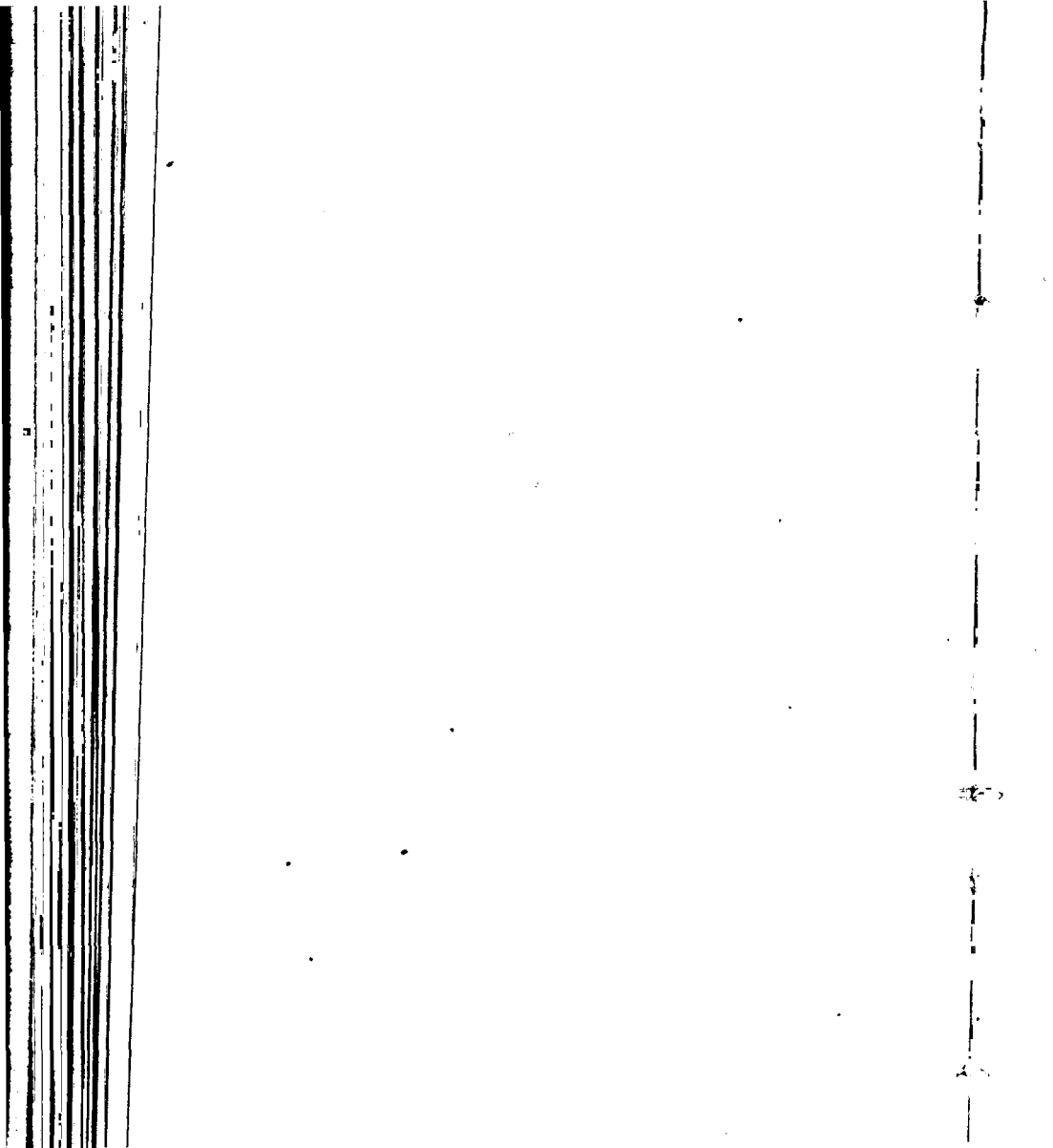
7

8

9

10

CÎTEVA CUVINTE RARE.

CÎTEVA CUVINTE RARE

A.

Agale, șefi turci.

Aian, șef turc al unui oraș dunărean.

Anaforă, raport către Domn.

Arhon, „domn“, titlu dat boierilor.

Avaet, havaet, venit.

B.

Bacalîm, halal.

Bagdatel, bagatel.

Becer, dregătorul domnesc la bucătărie.

Berbeniță, măsură de capacitate.

Beșleagă, Agă de beșlii, soldați de poliție.

Birșag, amendă.

Bogasie, stofă, boccasino în italienește.

Boșnegi, Bosnieci.

Buiurdismă, ordin.

Bumbașir. V. mumbașir.

Bușuluială, tulburare, supărare.

C.

Caimacam, Caimacan, locșitor de Ban al Craiovei.

Calabalicuri, mobile.

Calem, birou.

Capanlii, negustorii capanului, aprovizionării Constantinopolului.

Cămăraș, îngrijitorul Cămarii, veniturilor personale domnești.

Caragroși, monedă.

Carvasară, caravan-seraiu, han al negustorilor.

Caușion, cauție.

Cerac, cirac, client.

Ceracladisi (a), a face client.

Cop, împărțire a vedrei.
Cordovane, piei de Cordova.

Cupeș, negustor,

Curdisi (a), a îngriji, a trată.

D.

Daugiu, garant.

Diată, testament.

Dipoziton, deposit.

Discolie, greutate.

Dni, slav. zile.

Dvere, uși ale altarului.

E.

Enhirisi, a înmina.

F.

Fălălui (a), a răspunde (pentru cineva).

Ferpot, germ. **Verbot**, oprimare.

Firman, ordin al Sultanului.

H.

Haractir, caracter.

Harciu, fel de miere.

Harmînțaș, tricesimator, care ia tricesima, vama de 30%.

Hasmodie, scandal.

Huzmet, venit scos la mezzat al țerii.

I.

Ipochimen, persoană.

Iștanție, instanție, instanță.

Izbrăni (a), a isprăvi.

J.

Jider, jder, blană.

M.

Madea, capitol, despărțire.

Majă, măsură de greutate.

Manzester, marfă de Manchester.

Mariași, bani ungurești cu chipul Maicii Domnului.

Mesița, slav. lună.

Meslehet, atribuție.

Mufluz, mofluz, falit.

Mumbașir, executor.

Musaadea, însărcinare.

N.

Namesnic, locțiitor.

P.

Paracsine, ciudat.

Paraponisi (a), a supăra.

Parazol, umbrelă.

Parigorisi (a), a mîngîia.

Pavlichieni, credincioși ai Sf. Pavel, eretici bulgari, bogomili.

Perilipsis, conspect.

Periclisi (a), a închide în-
tr'o scrisoare.

Pitac, ordin domnesc.

Pliroforisi (a), a informa.

Pol, slav. jumătate.

Polcovnic, căpitan de polc
(cf. pilc).

Polturaci, bani.

Pont, punct.

Posluși (a), a servi.

Proftacsi (a), a înfățișa.

Procarot, însărcinat, îm-
puternicit.

Proin, fost.

Prostico, material.

Protecștului, protăștăului
(a), a protesta.

Punt, funt, germ. **Pfund**.

R.

Raiale, supuși creștini ai
Turcilor.

Respetia, raspetie, cruce
de biserică, cu răstignirea.

S.

Sameșie, casierie de județ.

Săduș, garant.

Saraori, salahori.

Scală, șchele de vamă.

Scutelnici, contribuabili
scutiți de darea țerii
și îndatoriți la slujba
unui boier sau unei mă-
năstiri.

Sigurefsi (a), a asigura.

Stogoșă, fel de lână.

Stratighimata, strata-
gema.

Ș.

Șoltuz, jude orășenesc.

Ștuc, bucată.

T.

Tănaciu, magistrat.

Teslim, tislim, bani de
față, peșin.

Teslimatisi (a), a presinta.

Teșcherea, carte, hirtie.

Tropos, fel.

Tulimeni, ostași turci.

Tuvela, pachete.

V.

Vechelle, vechilie, situa-
ție de locșitor.

Vijlă, cine de vinat.

Z.

Zaherea, provisie.

Zalhană, salhană, măce-
lărie.

Zapci, funcționari inferiori,
împlinitori.

Zapt (a da), a da în pri-
mire.

Zăticnire, zăbavă.

Zurbale, rebeli.

CUPRINSUL

	Pag.
Prefață	V
Orășenii din Suceava	1, 2
Sucevenii și Vistierul Giurgea	3
Tudor Logofătul	4
Orășenii din Baia	5, 8, 14, 50
Judele Stan din Suceava	6
Cîmpulungenii din Țara-Românească	7
Alexandru Lăpușneanul	9
Nicolae Pielarul (Kürschner), din Baia	10, 52
Cotnărenii	12
Sucevenii	13
Benedetto de Gagliano	15, 17, 19
Pascal de' Marini Poli	23, 24, 25, 36, 41
Pascal și Ioan de' Marini Poli	31
Nicolae Piraga	39
Gașpar Mazza	48
Batiște Amoroso și Teodor Chiriac	54
Tîrgoveții din Neamț	55
Cîmpulungenii Moldovei	56
Sucevenii	57, 61, 68, 70, 71
Andrei Accesman din Suceava	58
Grecii din Moldova	60
Petru Suciul din Suceava	63, 65

Teodor Ianovici	66
Gheorghe Ursachi	73
Duca-Vodă	76, 77
Alexe Balaban	78, 80, 81
Negustorul Pîrvan	83
Rucărenii sau Dragoslăvenii	84
Negustorii din Compania Grecilor	86
Negustorul Mareș	86
Botoșănenii	88
Apostol Manu	89, 90
Nica, Vasile, negustor ardelean	91
Un negustor din Nicopole	93
Pavlichienii bulgari din Oltenia	94
Comaniștii greci de la Oradea-Mare	96
Ilinca negustoreasa din Hurezi	98
Un Rîmnicean (Vilcea)	100
Radu Băcanul din Rîmnic	103
Pană Giurgiuveanul	105
Un negustor din Filipopol	106
Un „petecar” din Brașov	107
Stan Brașoveanul	108
Barbu Marcea	108
Radu Gălășescu din Craiova	110
Antonie Nicolantin	116, 118, 123, 127
Hagi Gheorghe Ion	120, 129
Ioan Mărcuș din Brașov	125
Hagi Stan din Craiova	132
Nicoliță Iovipale	134
Un negustor craiovean	135
Gheorghe Mihalovici	137
Doi Piteșteni	139
Negustorul Scarlat Stoenescu din Craiova	139, 143
Negustorul oltean Zamfirache Prisiceanu	140
Sava Ioan Tetoveanul	142
Negustorul ungar Bakovay	150
Vasilachi D. Vlad	150

Nicolae Iotta	151, 187, 194, 196
Constantin Nicolae Iovepali	152
Stan Popovici	153, 154, 156, 158, 165, 166, 167, 168, 171, 181.
Hagi Dumitru	155
Stamati Mărgărit	157, 160
Nestor Pavlovici	158, 160, 162, 169, 127, 177, 188
Băluță Teișanu	161
Măgîrdici Buiucliu	161, 192
Dumitrașco (Popovici)	163, 197
Vasile Pavlovici	170
Mihai Locusteanu	172, 173, 175, 177, 185.
Măgîrdici Buiuclioglu	182
Sava Ioanovici	189, 191
Un negustor bucureștean	193
Băluță Ioan	193
Gligorie Hangiul	195
Stan C. Popovici	198, 199
Un Oltean	200
Dimitrie Aman	202

ADAUS

Scarlat Stoenescu	205
Vasile Pavlovici	206, 208
Mărgărit Gheorghe Mărgărit	207